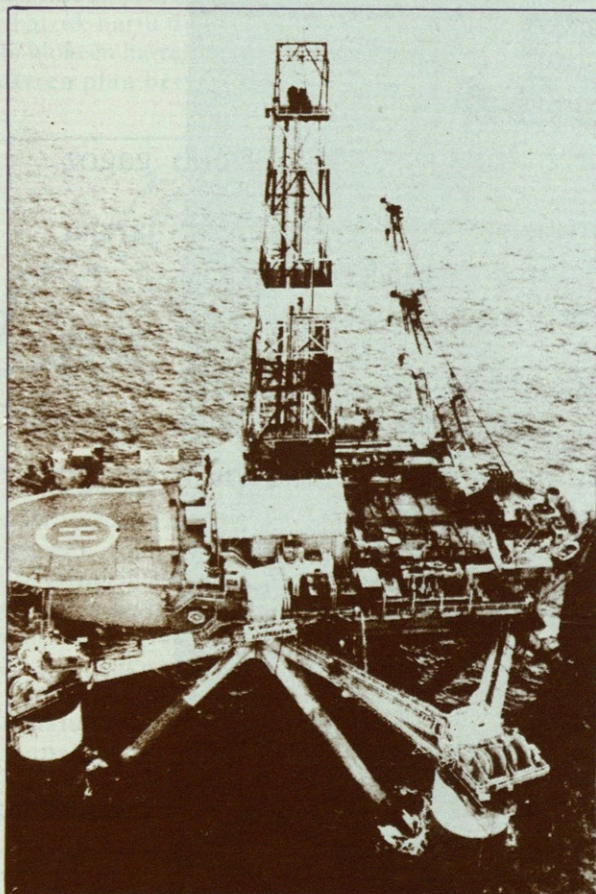

ARGIA

1985 — Martxo 10 — XLVIIIurtea — 1.051 zenbakia. 110 pezeta / 6 libera

KARLOS SANTAMARIAREKIN
IZARRETAKE GERRAREN
AINTZINEAN

258.000 milioitako
irabaziak irten daitezke
bertatik

**Bermeoko
gasa,
eskuartean
lurruntzen ari
zaigun
ondasuna**

«Erasorik ez!, bortxaketarik ez!, torturarik ez!» martxoaren zortziaren
aurrean emakumeon deia

Bretainia Haundiko meatzariak urtebete geldirik

Euskal Antzerki Taldeen Biltzarra Zarautzen batzarturik

USAko 1960.urtez geroztikako elaberrigintza (Gotzon GARATE)

Ipartarrak berriro ere zafraturik (Txillardegia)

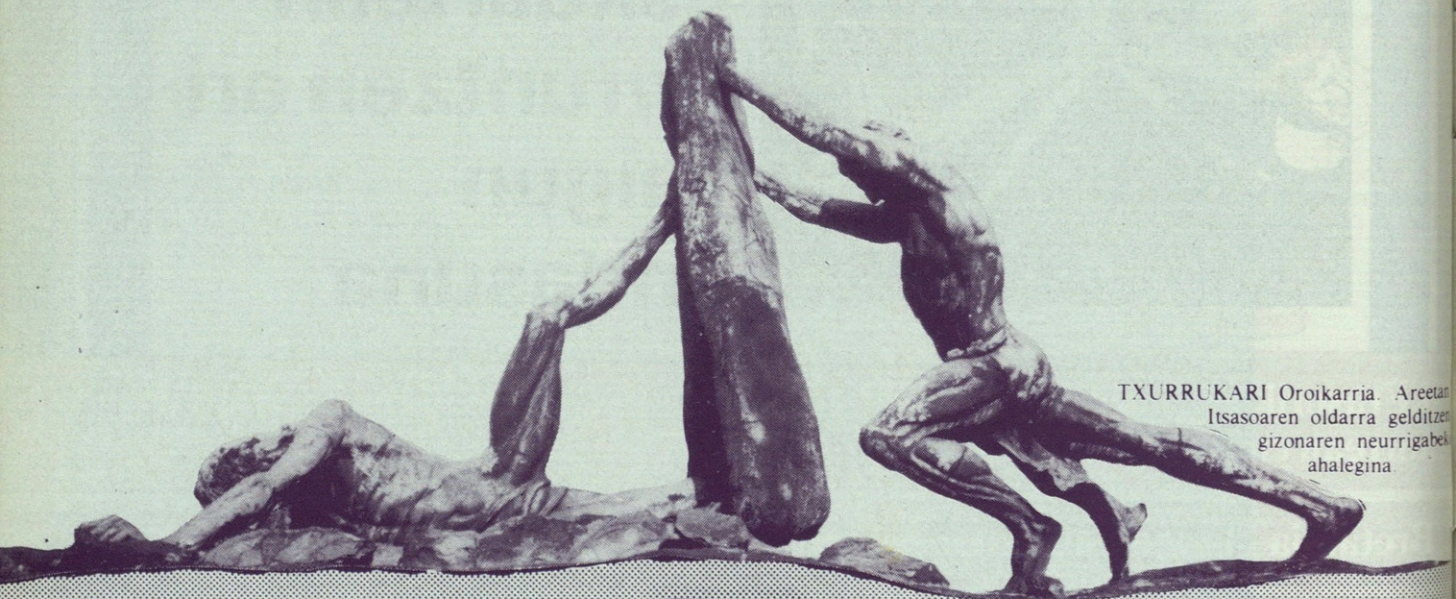
Gure ahalegina Bizkaia rentzat da.

Gaur, betiko moduan, gure herriaren bilakaerei laguntzeko gagoz.

Gaur, aurrera joteko sasoian, itxaropena oztopoen gainetik jarrita,
zerbitzu eta laguntzarako gure gogorik onena,
berriro eta gehiagotuz sortzen da.

Gaur, eta egunero, Bizkaiko izena ohore eta,
batez ere, konpromisu moduan daraman
Aurrezki Kutxaren lana, indarra eta ilusioak, ez dute huts egingo.

Berari erantzuten jarraituko diogu.

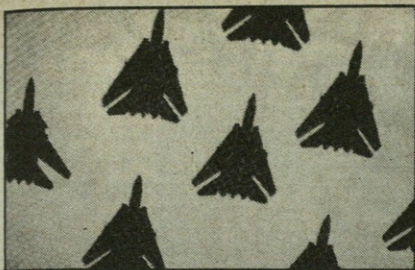
TXURRUKARI Oroikaria. Areetan
Itsasoaren oldarra gelditzen
gizonaren neurrigabek
ahalegina

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

Bizkaiko Foru Diputazioak sortu eta bultzatutako Erakundea.

Izarretako gerra eta gure Lur honen armaz birrintzea gero eta gertuago ikusten diren garaiotan ari da Karlos Santamaria, intelektual zorrotz bere 75 urteetan, armamentismoaren historia eta negoziaketez liburu bat prestatzen. Azken finean ia gai guztiak harapatzen dituen prolematika honen printza batzuk hartu ditugu aste honetan: bi blokeen harremanak, oreka, amerikarren plan berriak, pazifismoa...

Unibertso harrigarri honetan gauza gehienak dira gizonarentzat harrigarri. Nork esango zuen bada igelak desagertze zorian dauzkagula Euskal Herrian? Ba al zenekien oso mesedegariak direla nekazalgintzarako intsektuak jaten dituztelako? Irakurri Arrondok eta Carbonellek **18. orrialdetik** aurrera prestatu digutena eta beraiek bezala sinpatiko deituko diezu hemendik aurrera anfibio horiei.

4.- Aste giroa.

POLITIKA

11.- Karlos Santamariarekin izarretako gerraren aintzinean. **I.Zubiondo.**

15.- Mundua ez da borobila.

16.- Britania Handiko meatzariak urte beteko greba. **P.Sastre.**

ERREPORTAIK

18.- Baso-igelak desagertzeko zorian. **E.Arrondo**

22.- Bermioko gasa, eskuartearen lurruntzen ari zaigun ondasuna. **K.Landa** eta **A.Azkargorta.**

24.- Emakumeontzat beste dei bat martxoaren zortzian. **AIZAN!.**

26.- Luma zorrotzuz: USAko 1960. urtez geroztikako elaberrigintza. **G.Garate.**

28.- LR Uren ondorioz aldaketak asko irakasle eskoletan.

KULTURA

31.- Kulturaren Ataria.

32.- Nafarroako bertsolarien Txapelketa: bigarren txanda.

33.- SUSA argitaletxeak bost liburu aurkeztu Bilbon.

34.- Edertrack, bikoizketari profesionaltasuna eman nahian.

35.- Arco 85: Modernitatearen korapiloa. **A.Aizpiri.**

36.- EATBren bilera nagusia: errepaso eta aldaketak.

38.- Txutxumutxuka. **Sabin.**

ETA BESTE...

40.- Jo...adarra.

41.- Bertsoak:

42.- Azkena:

Azken egunotan Bermeoko gasaren afera kaleratu da. Badirudi Europako gas altxorrik handiena suertatu dela Bermeen. Arazoa gas horren esplotazioa dela eta planteatu da. Badirudi enpresa multinazionalen eskutara edota Madrilgo kutxetara joango dela gas horrek eman dezakeen etekina. Bermeotarrok eta euskaldunok berriaz geurea den zerbaiten alde jarri beharrean gaudela ikusten dugu. **22. orrialdean** aurkituko duzu horren berri.

Nafarroako Bertsolarien Txapelketak bere bigarren txanda ospatu zuen Aiherran **32. orrialdean**. Ondoren, «Susa»koek Bilbon egindako bost liburu-aurkezpenaren berri **33. orrialdean**. «Edertrack» bikoizketa etxeari buruzko berria **34. orrialdean** eta Madrilen ospatzen ari den «Arcos 85»i buruzkoa **35. orrialdean** aurkituko dituzu. Azkenik, zabalkiago EATBk Zarautzen ospatutako bilera nagusia duzu **36. orrialdetik** aurrera.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Ostaïska Irastortza, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Allande Sokarros, Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpuru, Joseba Alvarez,

Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Iñaki Camino, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, «Irulegi Irratia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Jo-setxo Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Muru-mendi», Joseba Sarrionandia, Mikel Ubillos.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.
Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del Carmen. z/g. Ramonaenea-behea. DO-NOSTIA-20012.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herrirako 4.000 pezeta
Ipar Euskal Herrirako 275 libera
Estatu Espainolerako 4.000 pezeta
Beste atzeritarako 5.500 pezeta
Airez 8.300 pezeta

MARTXOA 9 MARTXOA 15

Martxoaren 13an
ilbehera

mareak: (Martxoaren
10koak)

gora: 16.39 eta 06.04
behera: 22.02 eta
10.52.

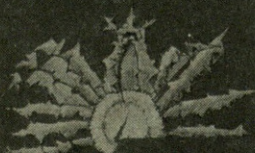
eguzkia: (Martxoaren 10an)
irten: 07.35
sartu: 19.16

(ordulariaren ordutan)

liburuak

Iñaki KAMINO

AURTEN ERE DIFERENTE IZANEN DA

narratiba 1985

Egilea: Askoren artean.
Titulua: Aurtene ere diferente izanen da.
Argitaletxea: Susa saila, 18. zenbakia.
Ezaugarriak: 104 orrialde.

«85.eko narratiba» izena ageri da liburuan. Ez da aiantzi behar, 1az ere antzeko zerbait kaleratu zuela Susa taldeak, orduan ere ipuin bilduma kaleratu bait zuen. Aurtengoan zortzi izan dira idazleak. Banan banan lanen berri laburra emango dugu. F.J. Mendigurenek elkarrekin haserretzea erraz lortzen duen bikotea azaltzen digu, taberna batean jarri dira eta mutilaren kaseta karganteek egoera oso zail bihurtuko dute. Joxean Sa-

gastizabalen «Zerupe»n, eskailera bereko bizilagun batzuk goizeko ordu ilunetan dauzkaten pasadizuak kondatzen zaizkigu, puta bat eta etxeko atezain zaharra ditugu protagonista. «Atera nazazue» Xabier Zorrozarena da eta bertan, eskolako haurrak berekin hartuta bere guraso zaharren baserrira asteburua pasatzera doan irakaslearen gau lorik gabea ematen zaigu aditzera. Asaba zaharrek izandako izpirituak arazoak irakasle honi agertzen zaizkio. Laura Mintegi da laugarrena, «Teresa» kontakizunarekin. Hiritarreko kale goiztiarretan egunkari saltzen ari den emakume gizarajoak sortzen dituen usteak gaztaro eroaso batekin kontrastatzen ditu egileak. Jokin Ansorenaren «Kafetegia» esaldi konbentzional eta minutu arrunten sarera garamatzen narrazio laburra dugu, egunerokotasunaren intraszententzia azaltzen diguna. «Hor dago» Eukene Martinen ipuina dugu. Herri tiki bateko igande arratsalde batez musean dihardute enpresarioak, besarritarrak, neska gazte batek eta zientzia munduan sartutako beste gazte batek. Ondoan herriko emakume batzu amona zaharren ipuinak aditzen ari dira. Pixkana, pixkana, amonaren ipuina eta museko jokoren artean antzekotasunak sortzen dira. Iñaki Ugartebururen «Aitzindaria» larogitaka urtetan erditutako Anastasiren bizitzaren zati bat aitatzen duen ipuina dugu. Azkenik Gorka Setienen «Klara eta ura» dator, porro, alkohol, musika eta sexuz zipriztindutako ipuina.

Egilea: Txillardegia.
Titulua: Euskal Azentuaz.
Argitaletxea: Elkar.
Ezaugarriak: 432 orrialde.

Hilabete inguru liburukote hau kalean dugula, eta urteak dira, asko eta asko honelako zerbaiten zain zeudela. Ezin ukatu azentuaz saio bat baino gehiago egina zela, kanpotarrek nahiz bertakoek egina, baina lan ba-

EUSKAL AZENTUAZ

TXILLARDEGI
elkar

teratua eta euskalki guztien berri emango ziguna behar genuen, eta honek bañu bi baldintza horien antza. Oinarri bat bederen dugunik ez da dudarik. Lana noski luzea da. Hasieran teoriatzko kontuak ditugu: azentuaren arazoa zertan den, euskal azentuaren arazoa zertan datzan, azentua euskalkietan, hasperenketan, azentu-unitateen muga, fonologia metrikaren erabilgarritasuna eta beste. Bada bestalde UEUn euskaldunzahar batzuk eta euskaldunberri batzuk Areatzak azentuaz egindako praktiken berri. Hurrengo kapituluak, euskarazko azentuak, bera sortzen duten fisika-faktoreekin dituen loturak aztertzen dira euskalkiz euskalki. Grafiko eta taula adierazgarri hornitzen da atal luze hau. Hurrengoan euskal azentu-unitatea da ikertzen dena: zenbait fenomenok eta bokale-harmoniak azentu-unitatearekin duten lotura. Hirugarren atalean ere azentuarekin loturan duten fenomenok dira nagusi: silabaren egitura, hasperenketak, sinkopa eta bokale geminazioa. Laugarrenean Mendebaldeko azentu saila aztertzen da, bizkaiera, gipuzkera zaharra (Larrazmendiren garaietakoa), gaurko gipuzkera eta Nafarroako Bortzerrietako kontutuan harturik. Ekialdeko azentu saila da bostgarren kapitulu osatzen duena, bertan Ultzama, XIX. mendeko Hego nafarrera garaia, Ziberera eta Erronkariara ikertuz. Seigarren kapitulu euskara baturako ortoepiazko antzinako proiektu xume bat egiten du Txillardegik lehen ere fonologiare-

kin egin zuen bezala. Ez dugu ahaztu nahi, liburu hau Txillardegik oraintsu egindako tesia bera dela eta berekin Bartzelonako unibertsitatean «sobresaliente cum laude» eskuratu zuela.

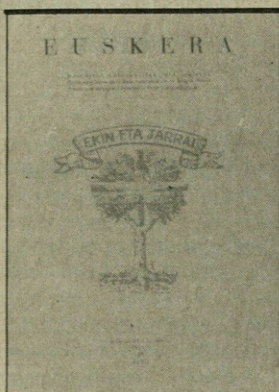
marinela
(koadro bakarreko drama estatikoa)
fernando pessoas

Egilea: Fernando Pessoa.
Titulua: Marinela (koadro bakarreko drama estatikoa).
Argitaletxea: Susa saila 12. zenbakia.
Ezaugarriak: 80 orrialde.

Fernando Pessoa poeta portugésaren antzerti lan estatiko eta geldia hau itzuli du Joseba Sarrionandiak. Esan beharrekoa da baita ere, liburuak bi hizkuntzatan datorrela, portugesez eta euskaraz. Antzerkian ageri diren zenbait esakia eta hitzen adiera hobeto ulertzearen, hogeitazazpi ohar erantsi dizkio, eta liburuaren hasieran prologo motza idatzi.

Lana motza da, ez dira hogei orrialde baino, eta hauetan drama oso motel bat kontatzen zaigu. Hiru emakume hildako bati gaubeila egiten ari dira, eta gauaren sare luzeetan barna hamaika zeresan dute denborari aitzinera egiten laguntzeko. Gogoeta hauen arteko nagusienak, metafisikoak dira, bizitzari buruzkoak, gauzen izateari dagozkionak, ametsen errealdideak, sufrimenduen zergatiaz eta sufrimendu hauexen inportantzia, garai zahar eta gandutueto ilusio lurrunduz, behialako bizikizun itzaliez eta oroitzen eta ametsi dagozkien kontu guztiez. Hauetako batek arroketa etzana zetan batean marinel batekin egin-

dako ametsa kontatzen die besteei, eta egunaren hastapenak nabarmentzen haste diren heinean, ikara hiru beilariez jabetzen hasten da. Ikara eta tristura eteteko gai den egoera bakarra, goiztirian hilotza zaintzera datozkeen presentzia da, eta horren zain dadue hiru ahizpak gauean zehar kondatutako guztiez erdi damaturik. Dramaren haria, hiru haue-tako bakoitzak kondatu egiten duen neurrian gertatzen zaion arima biluzketan finkatzen da.

Titulua: Euskera. Euskaltzaindiaren lan eta agiriak.
Ezaugarriak: Euskera XXIX (2. aldia) (1984.I) 29.

84. urteko «Euskera» aldizkariaren aurreneko zatia jaso dugu. Bertako lan guztien berri ematea ezinezko zaigu, neurri oso laburreko lan pila baitakar beti bezala «Euskera»k. Ohi bezala, lan labor horiek ez dituzte gai oso sakonak lantzen, berriak, liburu aipamenak eta hildakoei eginiko gorazarreak baizik. Horregatik, aukera egin beharrez, lanik interesgarrienak zein diren aipatuko dugu: Euskal Lore Jokoen lehen mendeurrena dela ta, Pedro Juan Cruz de Renteria doktrina egileaz. Markinako lore jokoez eta bizkaiera literarioaren se-haskaz (Markinaz) hirui lan ditugu. Bada baita laugarren bat, Bonaparte printzearen manuskritoen katalogo osoa, Gonzalez Etxegaraiek egin, inportantzia handikolana, orain arteko katalogo guztiak gaintitzen baititu. Jean Elissalde «Zerbitzari» idazlearen mendeurrena os-

patzeko, Azkainen izandako bileran irakurritako hiru hitzaldi transkribatzen dira. Gai laborren artean, Károly Morvay, euskal aditz laguntzailearen sailkatze berri baten egile dugu. Txomin Peillenek, Zuberoako euskalkiaz dihardu, Santa Garaziko euskararen arkaismoak, Basaburuako berrikuntzak eta beste zenbait aipatuz. Bada beste lan bat, Ignacio Ormaetxeberriarena, bertan Olite izena Orokietarekin parekatzen du. Ologitum zahar batetik heldua edo. Hemendik aurrerakoak Euskaltzaindiaren batzar agiri, txosten, berri eta antzekoak dira. Badira haue-tan ere interesa dutenak: Vianan mende hasiera-ko euskal grabaketak nola zeuden, «ba-» baie-zko aurrikia, Norbert Tauer liburutegi eta katalogoaren art-xiboa eta lehen aiatu ditugun gorabehera gehiegirik gabeko lan labor horiek.

Titulua: Habe.
Ezaugarriak: 58. zenbakia, 85.eko otsailaren lekoa, 150 pta., 8 libera.

Aspaldian ez genuen «Habe» aldizkaria gure orrietara ekartzen, arrazoi batengatik edo bestegatik luzamenduran genbiltzan aldizkari honi dagokionez, baina berandu bada ere, ekarri egin dugu behinipehin.

Zenbaki honen hasieran, zarata eta norberaren gogoeta elkarren etsaitzat jartzen ditu Josu Peralesek. Juani Donairekin, Hondurasetik hona etorri eta aerobio erakusten duen emakumearekin elkarriketa egin dute «Habe»koek. Añamendi argitaletxeak urtetan

ari duen hiztegi entziklopedikoaren berri ematen zaigu. Aztergaietan UNESCO dator, eta Jon Etxaideren lumak Axularren papera egiten du galdekizun batean, haren berri emanik. Bidasoa inguruko mugalari batek kontrabandoaren aferen gainean hitz egiten digu. Txabolismoa eta Hondarribian atzeratu sakonentzako egoitza berria ditugu ondoren. Botikaren arriskua, Joxe Lizarralde duela hilabete pare bat euskal literatura-ko lanen hizkuntza kalidadeaz hasitako eztabaida itxi egiten duen artikulua, Lizarralde berak idatzia eta ahari talkak Gipuzkoan oraino ere duen indarra erakusten digun artikulua. Beste sail guztiak ohizkoak dira.

Titulua: Tipi-ttapa. Baztan, Bidasoa, Malda Errekako aldizkaria.
Ezaugarriak: 85.eko otsaila, 11. zenbakia.

«Tipi-ttapa»koak aitzinera doaz, dudarik ez dago. Aldizkariaren egitura sendotzen ari direla ematen du berau eskutan hartu eta gero bederen. Itxura ere ez du bat ere pattala. Hasieran, Bera, Etxalar, Ituren, Arantza, Lesaka eta Baztango berriak dakartzkigu. Segidan Klemente Ezkurdiaren bertso batzu, kapitalismoa eta tortura elkarren zein antzeko

diren demostratzen digun artikulua; lanik eza eta ordu estrak, OTAN, ZEN eta antzeko zampaketez diharduen idazkia, Europako Ekonomi Elkartarekin esne produktioak duen arriskua, Lesakako ikastolaren aurrerapausoa, Bertsolari Txapel-

ketaz, otsoen etorrera, haurren toxikazioak, poemak, narrazioak, Berako Alkegi-bereko Juan Esteban de Errandonearen semearen pasadizoak beregan izandako eragina argitzen digun artikulua, Baztan Bidasako DYaren komunikatu bat, Bera, Etxalar eta Igantziko haurrek eskolan erdaraz nola egiten duten, arantzarek euskaraz nola egiten duten, Erasungo matias Elizalde pregoilari izandakoaren pregoi zahar (duela 10 urte-takoa) bat, Bordatxo disko-teka erreaz eta eguberrian ere gizakiaren bakardadea berdin jarraitzen dela dioskun orrialdea.

Hau da laborbeharrez egindako pasara: nabarmen utzi nahi nuke behin eta berri, kanpotik begiratuta behinipehin, aldizkaria aitzinera doala. Azken orrialdean 84. urteko diru-gorabeherak azaltzen dira. Bertan ageri denez, izan duten defizita 33 mila pezetakoa da, ez da ba anitz. Udalak eta beste erakunde batzu ari zaizkie pixkana laguntzen gainera.

lehiaketak

Lekeitioko VIII. Euskal Zinema Bilera

Lekeition urtez urte ospatzen den Euskal Zinema Bilerarako deia zabaldu da jadanik, antolatzaileek oinarriak jakinarazi dituztelarik. Ekainaren 27, 28 eta 29an ospatuko diren bilera haue-tan Euskal Herrian jaio edo bertan bizi den edonor zinegilek har dezake parte. Erabili beharreko formatoak 8 eta S-8koak dira, sartzen diren hitz guztiak euskaraz izatearen baldintza bakarpean. Aurkeztutako filmeak honoko arlo haue-tan banatuko dira: argumentu; dokumental; eta gai aske. Luzapenean ez da mugarik ezartzen, baina bai izena emateko: ekainaren

15ean arratsaldeko 9tan. Filmeaz gain kuxan izenburua, luzapena eta egilearen datok idatzi behar dira, horrekin batera sartu behar den fitxan beste jakingarri hauek idatzi behar dira horiez gain: zein arlotan sartuko den, formatoa, proiektzio abiadura, kolorea eta soinua.

Sari hauek banatuko dira Euskal Zinema Bilera horietan: filmerik onenari, dokumentalik onenari, argazkirik onenari eta doinurik onenari. Bestalde partaide guztiei S-8ko roiloak emango zaizkie: Lekeition estreinatzen dutenei 10 roilo eta besteei 5na. Helbide honetara igorri behar dira lanak: Argazki elkarte, 10 posta-kutxa. LEKEITIO.

Euskarazko saioen Mikel Zarate saria

Euskaltzaindiak deitzen du BAKen babespean Mikel Zarate sariaketa honetara, honako oinarrioi kasu egin behar dietelarik parte hartzaileek:

Euskaraz idatzi behar dira lanak, edozein nazionalitatekoa delarik egilea. Lanak originalak beharko dute izan. Lanek gutxienez 125 foliotako luzapena izango dute, eta irailaren 15a baino lehen Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Kultur Departamendua, K/ Buenos Aires, 4. 48001-BILBO helbidera igorriko dira, lanaren amaiera hertsirik aurkeztuko den kartazal batetan ere idatzi beharko den lema jarriko da, kartazalean egilearen izen-abizenak, bizilekua, telefonoa eta firma behar dira. Sari bakarra 300.000 pezetatakoa da, emangabe utz daiteke eta abenduaren 8a baino lehen jakinaraziko da mahaikoen erabakia.

Euskarazko elaberrien Txomin Agirre saria

Aurrekoaren baldintza berdinetan eratu du Euskaltzaindiak sari hau ere, hau da, BAKen babespean. Baldintzak Mikel Zarate sarietare-

nak bezalakoak dira, lanen hedadura, aurkezte modua eta epeei dagozkienean. Saria berriz garrantzitsuagoa da: 500.000 pezeta, hau ere lehenagokoa bezala banandu ezinezkoa eta emangabe utz daitekeena. Saritutako lanen jabe egileak izango dira, baina erakunde antolatzaileen baimenik gabe ezin izango dute argitara eman urtebeteko epean, eta orduan irabazitako saria aipatu behar da.

bertsolaritza

Bertsolari gazteen arteko txapelketa Zaldibin

Martxoaren 10ean, igandez, ospatuko da Zaldibin V. Artxanberri eta Patxi Errota saria. Bi urtetik behin egiten den txapelketa honetan 25 urtez beheagoko bertsolariek har dezakete parte. Saioa goiz eta arratsaldez izango da eta izena eman nahi duzuenok dei ezazue Zaldibiko Udaletxera Otsailaren 17a baino lehen. Tfnoa: 880357.

Bertsogintzaren inguruan Donostiako CAMaren aretoan

Hitzaldi saio bat antolatu du Zorroagako Filosofi eta Hezkuntz Zientzien Fakultateko Pedagogia sailak. Saioak Fito Rodriguez Bornaetxearen ardurapean eta Donostiako Kutxa Munizipalaren babespean antolatu dira eta martxoaren 11tik 15a bitartean izango dira arratsaldeko 7.30tan CAMaren aretoan.

Mak 11, astelehena, Bertsolaritza ohiturazko tradizioa eta ikerketa zientifikoaren arteko gurutzibidean izango da Fito Rodriguezek berak erabiliko duen gaia.

Mak 12, astearte, Batua eta euskalkien debatea bert-

sogintzan. Hizlaria Xabier Amuriza izango da.

Mak 13, asteazkena, Bertsularien lagunak ditutako elkartearen aurkezpena. Alkat. Laka. M.Lekuona. Ezponda. S.Beloki...

Mak 14, osteguna, Leniz bailarako esperientzia Almen eskolakoek kontatuta.

Mak 15, ostirala, Emakumea eta bertsolaritza, hitzalditxo bat eta saioa zenbait eskoletako partaide ezberdinen artean.

ihardunaldiak

Aste kulturalak Bergaran

Otsailean eman zitzaient hasiera Bergarako aste kultural hauei. Literaturaz ihardun zuten orduan, Martxoaren 6an berriz, asteazkena, mahai inguru bat egitekoak dira gaia historia delarik arratsaldeko 7retan Lanbide Eskolan. Mahai inguru horretan hauek hartuko dute parte: Txillardegik, Beltzak, Garmendiak eta Jokin Apalategik.

Martxoaren 9an berriz, larunbata, IKUSKA saileko filme bat ikusteko parada eskainiko dute antolatzaileek.

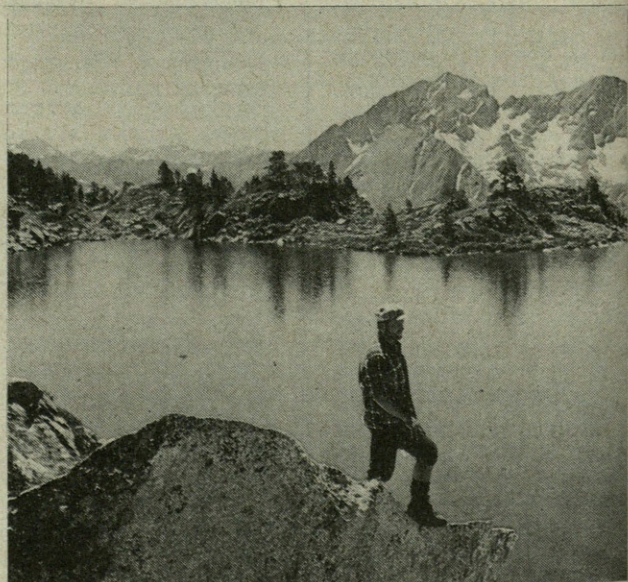
Martxoa aurrera doalarik Euskara izango da aste kultural hauetan ikutuko den beste gaietako bat. Mahai inguru bat antolatu dute martxoaren

20rako, asteazkena. Gaia zehatza da: Euskararen egoera Bergaran. Gai horren inguruan eskainiko da halaber 23an, larunbata, beste Ikuska bat.

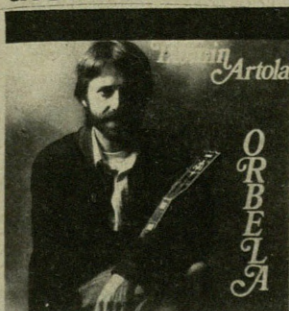
ibilaldiak

Nafarroako Ibilaldi Kulturalak Muthiko Alaiaren eskutik

Nafarroan zehar kultur ibilaldiak izeneko antolaketak martxan dirau. Jakina denez hiru ziklotan antolatu zituzten Muthiko Alaiak penakoei Sociedad de Ciencias Naturalesekoen babesean. Nafarroako fauna eta flora ezagutzea da ibilaldi hauen helburua. Eta hori dela eta martxoaren 10ean, igandea, izango da aukera ederrik horretaz dastatzeko. Ibilaldirik ederrenetako bat tokatzen da: Pirineo mendi aldekoa. Irunberri, Arbaiungo Foza, Alto de las Coronas eta Belagua izango dira bisitatuko diren tokiak. Parte hartu nahi baduzu, aski duzu Iruñeko Comedias 14.ean egoitza duen Peña horretan izena ematea. 400 pezeta besterik ez dira. Haurrek 300.

diskak

Egilea: Txomin Artola
Izena: Orbela
Diskoetxea: Xoxoa

Bost urteren buruan gauza asko pasa ohi da. Esaldi honi buelta emanez berriz, bost urteren buruan betiko gauzei buelta asko eman ohi zaie. Eta bost urte izan du Txomin nek musikarekiko bere loturari, diska baten argitaratzearen zentzuari, zuzenekoari eta abar luze bati buelta ugari emateko. ORBELA honek «helduen» itzuliaren kapitulu berri bat eskaintzen digu. Hor dator Benito, hor dugu Oiartzunen Lète-Valverderen kantaldia, oro har, une bitxi eta kurioa Euskal Musikaren plazaren historian. Ez da ordea Lp honek izan dezakeen eite soziologiko hau guk hemen jorratu nahi duguna (honetarako, aipatu ALTON-en retornoa oro har aztertu beharko genuke), hurbileko ikuspegi bat baizik ORBELA-n. Txomin nek azken urteotako bere esperientziak, influentziak, bere historia erreala, benetazkoa, kondensatzen du, jatortasun eta adoretz. Nola? Ba oso errez. Hitzei beldurra galduz, beste letren gain lan egiteko ohitura letra propioz gaindituz eta musika alorrean A alde klasiko bati (betiko Txominek giro eta aireak) B alde bariatu bat kontrajarrit. Jazz, blues eta country ikutuz zipritindutako kantak Ducau eta P. Goailderen konponketaz (Donostiako blues, Gertatu al zazu, Zutaz oroitu ko naiz...) J.C. Irizarrek konpontzen dituen doinu klasikoagoz, soka musika nabarmenduz, (Esperantzarik gabeko amodia, Goratzarre).

Dena den, ikuspegi bikoitz honek ez du ezer bitan banatzen. Lp osoaren produkzioak aire orekatsu bat du. Ze, une-

tan Txomin nek adore puntu bihurri bat nabari badu ere, ORBELA-k, heldutasunak gobernatzen bait du unti honen norabidea.

Txomin nek, bai bere buruari, bai musikari eta noski bai eta bere entzulegoari ere, zor zion eraberritze bat, bere egiazko rolloen inguruko letrak, musikak erakusten zionari erantzun bat. Baina bere burua biluste lan-honetan denboraren poderioak, Txomin nek duen zentzu musikal klasikoak dio azken hitza. Lan desberdin bat, desberdintasun horretan bizi den Txomin egandik.

festa, besta eta jai

Ihauteriak Maulen eta Baionan

Oraindik ihauterien oihartzuna ez da apaldu. Datorren asteburuan Lapurdiko eta Zuberoako hiriburuetan izango da moztaroztea. Maulako eta Baionako zenbait elkarteren eraginez, norbera bere aldetik noski, ihaute jaiak antolatu dira. Saltsa eta jaiak kalean izango da eguraldia beti lagun.

“Irri-gaua” Ainizan

Ohitura haundiko bilakatu da hau Ainizan. “Irri-gau”a zer ote den? Ba izenak berak aditza ematen duenez irria nagusi den gaua. Datorren ostiralean, martxoaren 15ean, izango da gaueko bederatziatik aurrera. Ainizako gazteek antolatzen duten besta honetan irria da modua eta irrigai edozer. Bertsolari, istorio kontatze, antzerki txiki, kantari... guztiak balio du irri-eragingarri bada. Duela bi urte ikus-entzuneko bat prestatu zuten egun horretarako. Eta aurtan, bozketak hor direlarik segur gai gisa erabilia izango dela.

Ostiralekoaz gain larunbata eta igandean izango da beste bestarik. Larunbata 16an dantzaldia “Oker” tal-

dearekin eta igandean, 17arekin. “Hiruak bat” antzerki taldearen obra berriaren estreinaldia. “Eskalpoirnak” obra emango dute. Ainizako besta hauetan

Jaiak Fiteron eta Oronozen

Jai gutxi urtesaso honetan Euskal Herrian zehar, baina bada hala ere jairik. Oronozen martxoaren 12an dituzte jaiak eta Fiteron berriz martxoaren 15ean.

bertsolaritza

“Pernando Amezketa” herrien arteko bertsolari txapelketa

Etengabe eta asteburuz-asteburu ospatzen ari da arrakasta dextente lortuz saioak eratzen diren herrietan “Pernando Amezketa” lehiaketa hau. Joan den asteburuan ospatu zen errekupeazio fasearen lehen zatia, eta Brinkola Hernani eta Oiartzun gertatu ziren garaile; txapelketatik kanpo berriz, Berriatu, Asteasu eta Arrasate.

Datorren asteburuan beste bi saio errekupeazio faseari amaiera emango diotenak:

Martxoaren 8an, ostiralean, Arantzako udaletxeko azpitan iluntzeko bederatziak inguru Arantza/Itsasondo.

Martxoaren 9an, larunbatez, Beragarako UNEDen arratsaldeko bostetan bergararrak eta gasteiztarrek lehiatuko dira.

“Nafarroako Bertsolarien Txapelketa” Beran

Iparraldetik Hegoaldera, baina beti Nafarroan, doa datorren asteburuan “Nafarroako Bertsolarien Txapelketa”. Berara hain zuzen ere. Txapelketara aurkeztu diren bertsolarietarik erdiek jadanik kantatu dute, eta Berako saioarekin igaroko da txapelketaren erdipartea. Arnegi eta Aiherako giroa ikusita txapelketa ezin hobeki doa. Aiherrakoaren berri kultur orrialdetan aurki dezakezue, baina dena dela, goazen gurera:

Martxoaren 10ean, igandea delarik, Beran ospatuko da txapelketa honen hirugarren kanporaketa. Hauek dituzu Berara kantatzera joango diren sei bertsolarien izenak: J.M. Argñarena, B. Madariaga, Josetxo Jantzi, Mihura, J.M. Fagoaga eta Moises Jaso.

Giro polita izango da igandean ziur aski Beran finala hurbilera datorrelarik ere, eta bertsolarien maila ikusten ari delarik txapelketa biziagotzen ari da eta.

MARTXOA
9
MARTXOA
15

ikastaroak

Soziolinguistika ikastaroa Zarautzen

Astelehenero bezala, datorren martxoaren 11ean, Txillardegik apirila arte luzatuko den ikastaroaren barnean ikasgai berri bat emango du. Egun horretako ikasgaiaren izenburua hauxe duzu: “Hizkuntzaren alorreko politikak: asimilazioa, pertso-eskubideak, lurraldetasuna”. Aurrezki Kutxaren aretoa dira ikasgaiok gaueko zortziretatik bederatziak bitarte, ondoren solasaldirako ordua izaten delarik.

antzerkia

"Xirixti Mirixti" Erreterian

Iparraldeari Erreterian eskeinitako kultur hamabostaldien barruan, **martxoaren 8an**, ostiralez, Baionako "Xirixti Mirixti" taldea ikusteko aukera izango duzu. Lehenengo batean agertu zen "Nola jin hala joan" obra ematen zuten azkenaldia zela, hala ez bada ere ez da aukera txarra izango obra hau ikusi ahal izateko, batez ere Hegoaldekoentzat, ez bait dira oso maiz igarotzen Iparraldeko taldeak Hegoalderat. Niessengo lokaletan arratsaldeko zortziretan izango da emanaldia.

Pessoaren "Marinela" obraren estreinaldia Hernanin

Datorren igandean, **martxoaren 10ean**, eta Hernaniko Zaharren Egoitzan estreinatuko da Fernando Pessoaren "Marinela" antzerkia. "Luar" izeneko taldea da obra emango duena euskaraz eta gaztelez. Arratsaldeko zazpiretan izango da euskarazko emanaldia.

Maxkaradak non ikus martxoan?

Aurreko astean ez genuen sartu maxkaradak non emango ziren, erru hori nolorebait konpontzearen martxoan zehar Atharratzekoan Maxkaradak non ikus ditzakezun jakinaraziko dizugu ondorenean:

Martxoaren 10ean, Sohutan.

Martxoaren 17an, Eskulan.

Martxoaren 24ean, Ligin.

Eta **martxoaren 31ean** Arrutan.

Jakina denez, Maxkaradak bi parte ditu, goizaldean, hamarrak inguru, barrikada haustia izaten da, eta bazkalondan, hirurak-laurak inguruan Maxkaraden ematea.

ihardunaldiak

Gaurko Ipar Euskal Herriaz hamabostaldia Erreterian

Aurrera darraiki Erreterian EHE taldeak antolatutako duen hamabostaldi interesgarri honek. Aurreko astean zintzilik uztitako egitarauaren segida duzu hemen:

Martxoaren 11ean, astelehena: Ekonomia eta langabezia (Agustin Errotabehere eta Pantxoa Bimboire).

Martxoaren 12an, asteartea: "Herri Taldeak" erakundearen aurkezpena (Alain Iriart eta Michel Bergouignan).

Martxoaren 14ean, osteguna: Euskara eta herri zerbitzuak (Gexan Lantziri, Ladix Lanouguerre eta Michel Bidégain).

Martxoaren 15ean, ostirala: Nazioa eta askatasuna mahai-ingurua (Euskal Herriko alderdi politikoak; moderatzaile Emilio Lopez Adan "Beltza").

Azken egunez eta hamabostaldiari amaiera emanez, **martxoaren 16an**, larunbatez, gaueko hamarretan Niessengo lokaletan "Guk" taldearen ikuskizun-kantaldia.

Gogoratu hitzaldiak Xepelar etxean izango direla arratsaldeko zazpi terditan.

"Hamar egun pakea eta desarmearen alde" Tolosan

Datorren asteburuan, larunbata eta igandeko ekintzekin bukatuko da martxoaren lehenetik **Tolosan** ospatu

den ihardunaldi hau. Antolatzaileek (Gazteri Batzordea, Antimilitarista Taldea, DEBA, KEM, Tortura Sistematika, e.a.) ekintza hauek prestatu dituzte:

Martxoaren 9an, larunbata, goizeko hamarretan AISeko egoitzaren horman mural bat egingo dute ikasleek. Euskal Herria plazan mural-lanen erakusketa. Arratsaldeko seiretan "Norberaren bakea" gaiari buruzko eztabaida Batzar Aretoan.

Martxoaren 10ean, igandea: "Neureketa eguna" izanik zehaztu ez diren zenbait ekintza antolatuko dira.

"Euskadi alaitsu eta borrokan kementsu" kanpaina

Ekintza piloa eratu du HBK kanpaina honen inguruan. Zail da guztien berri ematea, baina gaingiroki bada ere horretan saiatuko gatzazkizu. Zinema emanaldiak, mahai inguru/hitzaldi eta jaialditan banatzen da kanpaina honen lerro nagusia.

HITZALDIAK

Martxoaren 9an, larunbata, Iruñean "Emakumea Euskal Herriko Nazio Askapen prozesuan".

Martxoaren 12an, asteartea, Bilbon "Musika Herriaren Zerbitzuan".

Martxoaren 14ean, osteguna, Bilbon "Komunikabideak Euskal Herriari begira".

Martxoaren 15ean, ostirala, Donostian "Borrokan ari den herriarekiko konpromezua", eta Gasteizen "Bakea eta herrien arteko anaitasuna".

JAIALDIAK

Martxoaren 10ean, igandea, Oreretan.

Martxoaren 15ean, ostirala, Algortan.

Kanak-en arazoak Baionan

Mitin kantaldi bat antolatutako Kanaken aldeko komiteak datorren **martxoaren 15erako**, Ostirale horretan Kanak-en ordezkari bat izango da Baionako Zup. auzoko gazteen etxean arratsaldeko

zortzi terditatik aurrera luza-tuko den mitinean. Sustengu komite horrek ziuraski kantari batzu ere eramango ditu jaialdi horretara.

erakusketak

Emakume artisten erakusketa Donostian

Martxoaren 12tik 19ra bitarte Donostiako udaletxeko azpitan "Emakume Artisten Erakusketa" izenburupean Donostiako Emakumeen Asanbladak eta "Aizan!" ek hogeitamar inguru artistek parte hartuko duten erakusketa antolatu dute. Pintura, argazkiak, bideoak, artisautza eta dantza dira erakusketa horretan ikusi ahal izango diren disziplinak.

Maskara erakusketa Baionan

Martxoaren 9tik 16a arte maskara erakusketa bat antolatuko da Euskal Kultur Zentroan. Iruñeatik ekarri dituzte maskara horiek eta ikusteaz gain eskoletako haurrei eta baita jende helduei maskarak nola egin irakatsiko zaie erakusketa horretako egitarauarean barne.

kantaldiak

Niko eta Minxoriak

Datorren larunbatean, **martxoaren 9an**, GAMARTEN urtero ospatzen den kantaldia Niko Etxartek emango du Minxoriaren laguntzaz. Ondoren talde horrekin dantzaldia izango da. Kantaldi hau ikastolaren alde antolatutako Gamarteko gazteek.

Oker

Oker taldearekin dantza egiteko aukera izango da KANBON datorren larunbatean ere, **martxoaren 9an**, gaueko hamaiketatik aurrera, herriko kiroldegian.

Xabier Iete eta Antton Valverde

Dagoeneko kasik ez dago kantaldi honek berri eman beharrik. "Iturri berri" elkarrekin antolatutako duelerik, ohizkoa, eta hori ez da gutxi, baino propaganda gehiago egin dute. kantaldi honetan entzun ahal izango diren kan-

tuekin liburuxka bat espreski argitaratu emanez. **Martxoaren 9an** da, larunbatez, gaueko hamar t'erditan **Oiartzungo** Madalensoro pilotalekuan.

Oskorri

Oskorri taldeak errezitala emango du datorren **martxoaren 15ean**, ostiralez, **Bilboko** Trueba antzokian arratseko zortzi t'erditatik aurrera.

aste honetako filmea

Martin GOIKOETXEA

Galileo

Filmea: Galileo. **Zuzendaria:** Liliana Cavani. **Musika:** Ennio Morricone. **Aktoreak:** Cecil Cusack

Aurrenengo eszenatik planteatuko digu Liliana Cavanik filmearen haria izango den arazoa: autore zaharrek diotena sinistu ala errealtatean frogatzen ari garena baieziatu?

Ezin zezakeen era erreala-got batetan planteatu arazoa. Anatomia sesio batean, giza gorputzaren aurrean, Gale-nok eta Aristotelesen esanda-koak hutsa gertatzen dira gorputzak berak erakusten digunaren aurrean.

Herejia bezala salatuko dute batzuk. Besteak, nahiz eta «tradizioa»ren pisuaren beldurrez, zientziaren bidetik abiatuko dira.

Arazo horren erdian kokatu-dizkigu Cavanik bai Giordano Bruno eta bai eta ere Galileo. Giordano fraile herejea da. Lurra izadiaren erdian ez dagoela dioena. Eguzkiaren jiran mugitzen dela dioena. Eleizak ezin du hori onartu eta bere aparato guztiarekin zigortuko dute Giordano sutan hil arte.

Giordano Brunok ordea, XVII. mendearen hasieran —duela hirurehun eta zenbait urte, ez da hainbeste— aukera izan zuen Galileorekin hitze-giteko eta bere ideiak elkar-rran artean eztabaidatzeko.

Ados egon zitekeen Galileo baina frogak behar zituen. Enpirikoki frogatu beharra zeukan.

Hil zuten Bruno eta Galileo bere arma izango zen «teleskopioa» osatzen joan zen. Eta... arraioa!, ilargiak mendiak zeuzkan, zimurrak... ez zen «kristalezko esfera» bat...

Gero berriro errepikatuko da prozesua. Anatomia sesioan, Giordano Brunorekin inkisizioak egindako prozesua... berbera izango da orain Galileok jasan beharko duena. Berak uste du Eleizak sinistu beharko duela zientziaren ebidentziaren aurrean.

Amore ematen du ordea Eleizaren inobilismoaren aurrean. Amore eman edota tortura edota heriotza.

Hori da filmea. Ez du hain besteko garrantzirik hartzen Galileoren bizitzak. Urteen iragaitea pertsonaiaren ile zuritzean nabaritzen da. Oso pertsonaia xamurra egiten da benetan aktore eder horren haragian (Benn Gazzara oroitu arazi digu une askotan).

Gaia hori izanik, beste bat ere ateratzen da filmearen barren barrendik: Eleizaren

boterea eta indarra. Aita Santuaren poltrona gainetik hartutako tomak Galileo behean txiki txikia ikusten delarik... Inkisizioaren batzarrean kardenala goian bueltan dudelarik... Amore emateko orduan gela karratu eta apezzez betetako hartan Galileo be-launiko...

Eta azken irudia; Aita Santuaren oroitarri izango den bozetoko «Aita Santu»a handi-handia guziaren gainetik...

Liliana Cavaniren filmerik ederrenetakoa dudarik gabe. «Mas alla del bien y del mal», «Portero de noche», edo «La piel» egin zituenaren obrarik ederrena seguruenik. Diskurtsoari bere garrantzia eman diolako, bereziki.

Nahiz eta urte batzuk izan jada pelikula honek V.O. ean pasa digute eta sala txiki batean. Berriro ere frogatzen da jende gehienak ikusi beharko lituzkeen pelikula ez direla aterabiderik errazena dauzkatena.

Mendi ibilaldiak

Martxoaren 17rako

Gasteiz: (16-17-18-19) Kantantxu-n eskiatzeko ateraldi berezia. Jaka-n lo egingo da.

Umeentzat ibilaldia egingo da Mendaika-ra, Badio mendira joateko (579 m.)

Bestalde. Trabesiazko skia egingo da, 17an Canfranc-Formigal eta 18an Formigal-Astun. Tf. 250354.

Sestao Alpino: (Gazte-umeentzat) egun erdirako, Urkiola mendira (1.009 m.).

Mendikari (Hazparne): Somport-era, eskiatzera. Martxoaren 16an aterako da, 17 orenetan. Tf. 294336.

Euskalduna (Andoain): 16, 17, 18 eta 19an: eskiatzera irteera. Tf. 592232.

Meategi eskualdeko mendi taldeak (Bizkaia): Goizerako, Goiko Mendi-k antolatuta, Boveda-ra irteera, Recuenco-ra igotzeko (1.239 m.).

Anaitasuna, Donibane, A. de Iruña: 17, 18 eta 19an, Hecho-ra (Oza-ko basoa). Tf. 254900-251059-227115.

Tabira (Durango): 16tik 19ra, ibilaldia luzea: Gipuzkoako bira.

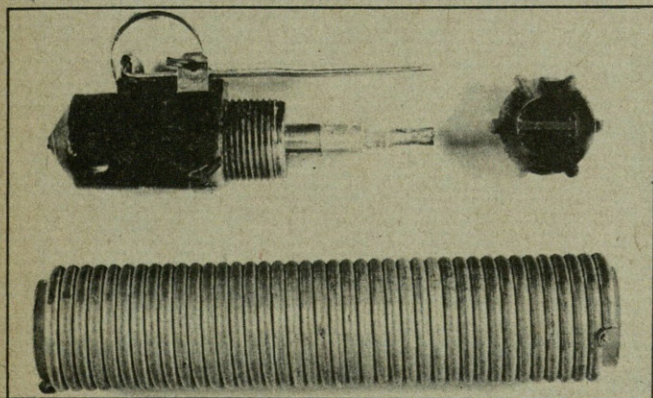
Aitzarte (Egia): Andoain-Baio-Agurain (16an).

Auñamendi (Bidarra-Baiona): Fondoeko eskia. Tf. 632140.

Arzalluz-Garaikoetxea: azken borrokaren eguna heldu da

ARZALLUZEK Andoaingo batzokian joan den abenduan esandakoak prentsan argitaratu denean, bere eta Garaikoetxearen arteko gerran azken borrokara hurbildu garela nabaritu da. Azkoitiarrak han esan zenez, 81eko otsailaren 23an lehendakaria ez zen inondik ageri, honi zegokion lana berak egin behar izan omen zuelarik: Garaikoren alde agertu den Anton Irala CIAren kolaboratzaile izana dela (lan horretan jarraitzen dutenak baten, bestearen ala bien alde dauden ez zuen argitu); Ameriketarako bidai bat bere haundiusteagatik nafartarrak izorratu zuela; bere presidentzialkeriagatik nazkatuak zeuden kontseilariak bazirela...

Séguru datorren astean honetaz mila berri izanen dela.

ETAren teknologia edo justizia frantsesaren sekretotasuna

POLIZIA espainol eta frantsesek elkarlanean jokatzeko dutela esanaz ez dugu deus berririk inbentatzen. Baina oraingoan «16» taldeko prentsak argitaratutakoak juez frantses demokratik zeren pentsatua emanen die. Cousteaux juezak bildutako sumarioa irakurritz bakarrik jakin zitezkeen xehetasunak eman bait dituzte.

Ez dakigu, dena dela, informazio horietan azaldu diren guztiak egiak ote diren. Horien arauera, ETAk polizia espainolari egiten dizkion atentatuetan erabiltzeko sistema sofistikatuak ditu prestaturik: lehergailuekin ez hutsegiteko izpi infragorritz hornitutako sistema, zelula fotoelektrikoak, auto azpian jartzeko bomba sofistikatuak eta abar.

Baina edozein polizia dardaraz jartzeko esaldiak badira tartean. «ETA militar tiene un control casi absoluto sobre los movimientos de las fuerzas de seguridad del Estado en el País Vasco. Saben no solo sus itinerarios habituales de trabajo, sino tambien sus lugares de residencia, bares que frecuentan, personas con las que se relacionan y hasta los talleres en los que reparan sus vehiculos particulares». Gainera huts egin ezin duten arma berriak badituzte, ez da oso lasaitzekoa.

Alcala eta Herrerako preso euskaldunak urduri

HERRERA de la Manchán eta zortzi hilabete iraun zuen grebaren ondoren presoek egoera nahikoa barretua zela zirudienean, Alcalá de Henaresko espetxetik datorkigu han atxilotuak oso urduri dabilzanaren berria. Gartzela hartako errejimena ere denborarekin gogortuz joan da eta jasaten duten presioen eraginaz barruan ezinegon haundia nabari da, familiartekoen bidez jakin denez.

Horrekin batera, aipagarria da Herreña de La Manchako espetxean preso eta zuzendaritzaren arteko nolabaiteko tratua egin berri denean 1. moduloan gertatzen ari dena. Modulo horretako presoek jasaten duten tratua ez omen du beste moduloetakoenen antzarik, eta gainera hamar preso isolamendu berezi batean ezartzea planteiatzen da.

Sekretarioak izendatzeari buruzko tratua ez zen hain ona

JOAN den astean «... Badirudi Komunitate Autonomoak gero eta autonomia hesparru zabalagoa lortzeari uko egiten diola» idazten genuen, nahiz eta gure «itxikeria» berriz ere norbaitek azpimarratuko zuela jakin. Eskerrak oraingoan bederen kontseilari ohi batek arrazoi eman digun. Etxe batean haserretzen direneko mirariak.

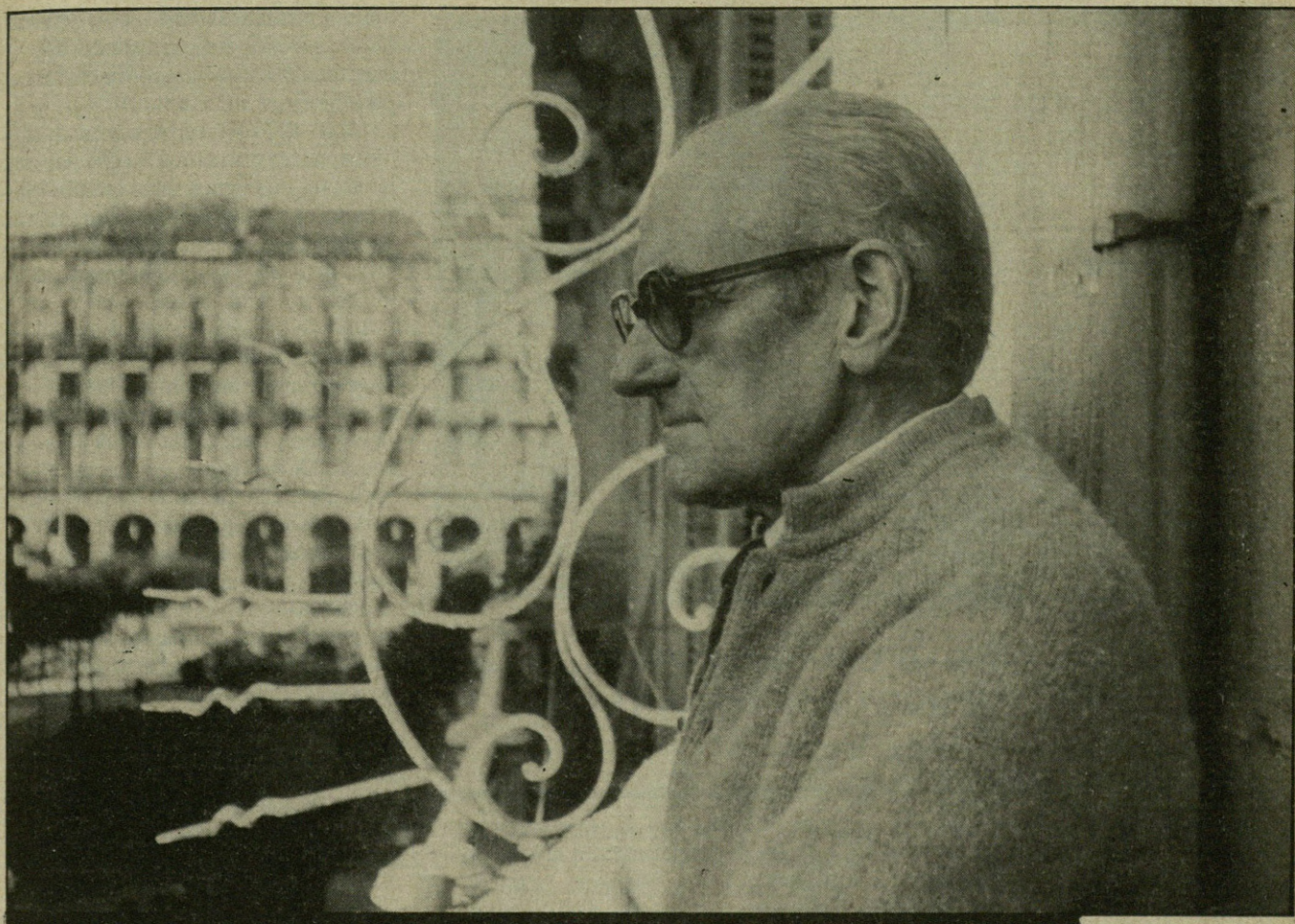
Orain Ardanazak lortu duen tratua eskaini omen zioten Garaikoetxeari ere sozialistek. Baina ez zaio Juan Porres kontseilari-ohiari egoki iruditzen idazkariak izendatzeko merituen neurriak ehuneko 65ean Madrilek ezartzea, udalei 25 eta Komunitate Autonomoari 10 utziaz. Bere ustez gutxienez ehuneko 51 geratu beharko luke azken bion eskuetan, beti ere 25 udalei segurtatuz.

Gaur tratu hau onartzeko foralismoa aipatzen diguten arren, Porresen ustez foralismoari egiten zaio kalterik haundiena, udalei bait dagokie idazkariak izendatzeko lege zaharrean. Hori errepikatu ziguten orain dela urtebete jeldideek sekretarioen gerra famatu hartan.

Baina bestalde, sistema honekin ez da posible ikusten zozna euskaldunetan idazkariei euskaldun izaterik esijitzea. Horretara konprometitua omen zegoen Garaikoetxea. Ura pasa ta gero presa.

Azken ordukoa: GALEk bi iheslari ditu tirokatu Baionan

BI errefuxiatu hegotar tirokatu ditu pertsona ezezagun batek Baionako «Elgarreki» ostatuan, bieie ere zauri oso haundiak eginaz. Orrialde hau isteko momentuan ez zegoen garbi gizon txiki bat ala emakume bat izan zen eskopeta tiroz Gotzon Zabaleta Ezkiokoa eta Josu Amantes Arnaiz «Txirlas» Bilbokoa zauritu zituen. Espainolentzat ez da errefuxiatuak: «Dos presuntos terroristas», telebistak. GAL edo dena delakoa ez dago desmontatua, eta ehizak jarraitzen du, nagusiaren kalkuluen arauera.

Pakezale utopikoak baino gehiago pakezale politikoak interesatzen zaizkio Karlos Santamariari.

Karlos Santamariarekin gerraz eta pazifismoaz

«Arriskua amerikarren defentsa planean dago»

Bi urte darama Karlos Santamariak armamentismoari buruzko informazio guztia bildu eta sistematizatzen, intelektual eskrupulosoaren perfezionismoa gainditu eta daukan materiale piloa behar hainbat sintetizatzea lortzen duenean liburu gisa argitaratuko duelarik. Amerikarrek beren izarretako gerraren publizitatearekin bonbartzatzen gaituztenean, eta aldi berean etxean «Pakea-pakea» errepikatzen denean, Preautonomia garaian kontseilari izandako abertzale zahar eta «bitxi»ak zenbait argi pizten digu.

ARGIA.— Berehalako ikusten al duzu gerra arriskua?

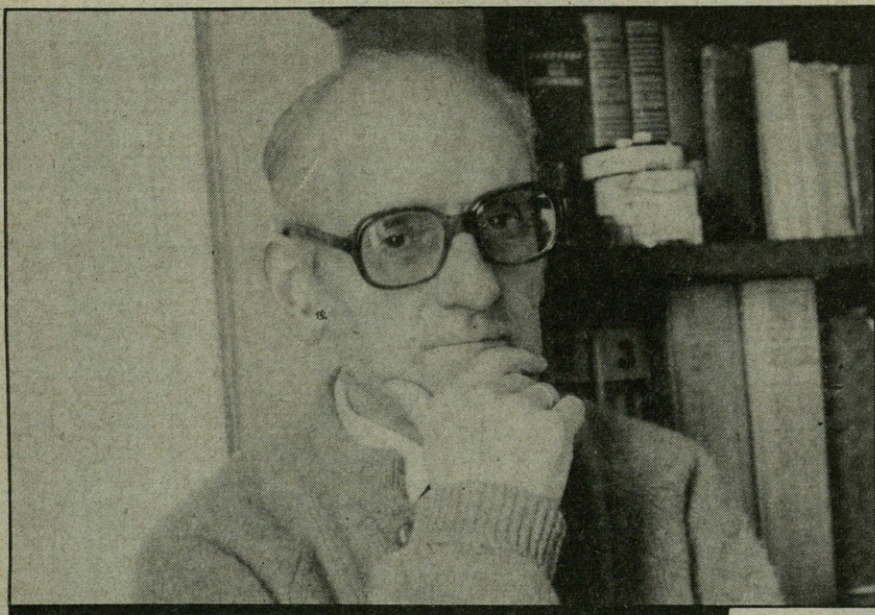
Karlos Santamaria.— Nire ustez ez dago halako inminentziarik une ho-

netan, hori da egia. Agian momentu hau da seguruen, gaurkoa baino une askoz arriskugarriagoak pasatu dira. 1962an adibidez, Cubako misilen ga-

rai haietan; gudu nuklear bat izateko zori-zorian izan ginen.

Koreako gerran ere bai, badakizu amerikanoak eta beren aliatuak Txinara heldu zirela eta une hartan McArtur-ek Txinaren aurkako gerra bat egin nahi zuen arma atomikoekin, Txinoek eutsi ezingo ziotelarik arazoa behin eta betirako likidatzeko. Baina beste gauza asko ere kontutan izan zen eta McArtur dimititzera bortxatu zuten.

1962tik aurrera ez da izan une haie-

«Mehatxu amerikarra askoz indartsuagoa da sobietarrena baino».

tan bezalako arrisku berehalakorik. Orain arte gatazka izugarriak izan dira, eta une honetan ere badira inportante askoak. Afganistan, Ekialde Hurbila, Latinoameriketa... Baina arrisku hauek ez dute orduko egoera haiekin gonbaraziorik.

Hala ere, armamentuek aurrerapen haundiak egin dituzte, eta hor dauden bitartean arriskuak jarraituko du. Egoera absurdo bat da, begira.

Gaur egun kalkulaten da alde banatatik 6.000 megatointako indarra dagoela; batzuen ustez gehiago dira, baina kopuru horrekin geratzen naiz, hori bait da tratuetan hitzegin dena. Hyroshimako bonba 20 kilotoitakoa zen. 6.000 megatoi 20 megatoiez zatikatuz ateratzen zaizkigu 300.000 bonba Hyroshimakoa bezalakoak, alde banatatik.

Horiek ez dira noski jolaserako, erabiltzeko dira, eta ezin esango dugu arriskurik ez dagoenik. Hori da erreallitatea, eta kentzen ez diren bitartean gerrara goaz. Baina nik ikusten ez dudana berehalakotasun hori da. Aldeantiz, distentsioa berriro hasiko da.

A.— Gaur egungo martxa ikusita, Karlos, niri bezala irakurleari ere zail samar eginen zaio hori sinestea.

K.S.— Begira, historia egitea da hori frogatzeko onena. 1945etik 55era, gutxi gora behera, amerikarren mo-

nopolioa izan zen. Hamar urte horietan errusiarrek ezin ziren mugitu, baina beren jokua bazuten. Arma konbentzionalak batetik, asko gehiagotu zituzten, eta beste aldetik arma subertsiboak erabili zituzten.

Nuklearra baino indartsuagoa da arma subertsiboa, eta zer egin zuten errusiarrek? Jazarkundeak, mugimendu nazionalistak, askapen mugimenduak, lagundu. Kasu horietan arma nuklearrak ez du ezertarako balio. Nola egin borroka arma nuklearrarekin Viet-Namen kasuan? Nicaraguan, El Salvadorren... Ezin dute, politika oso zaila daukate amerikarrek.

1955etik, eta bonba atomikoa lortu dutenez, errusoak ere indartu egiten dira. Oso garai txarra izan zen hori, eta negoziaketa bakar batek ere ez zuen arrakastarik izan, elkarrekin parekatzen ari zirelako.

Orduan, 1962an, Cubako misilen gorabehera hura antolatzen da. Arrisku egitazkoa ez zen hura amerikarrentzako, ikuspegi militar batetik ez bait zen garrantzizkoa. Hori bazekien Estatu Batuetako lehendakariak.

A.— Ez dirudi zabaldu zena hori zenik, sekulako alarmismoa izan bait zen Mendebaldean Cubako misilen aferra harekin...

K.S.— 300 ziren 2.000ren kontra, eta zer eginik ez zeukaten. Baina azke-

nean sobietarrek erretiratu zituzten beren misilak eta pasatu zen beroaldia. Une hartan hasten da distentsio garaia.

1962tik 79a arte luzatzen da distentsioa, eta gauza asko egin zen urte horietan, hitzarmen asko eta abar, harremanak nahiko onak ziren. Jakina, gerra subertsiboak eta guzti horrek jarraitu zuen, baina distentsioa dena dela ere.

1979an ematen da «Erabaki bikoitz» deitzen dena, frantsesez «rattrapage». Zera esan nahi du hitz horrek, besteak armatu diren ondoren norbera ere armatzea. Errusiarrek Europan armatuak zeudela esaten zuten OTA-Nekoek eta beraz bi aldeetako indarrak ekilibratzea zen arazoa.

«Erabaki bikoitz» horrek alde militar bat zuen, mehatxua: '1983rako gauza hauek konpontzen ez badituguk misilak eta Cruisingak-eta eramango ditugu. Baina beste aldetik negoziaketa eskaintza bat egiten zuten. Orduan, 79tik 83ra negoziaketa asko izan da baina alferrik, guztiok dakigun bezala.

A.— Eta zergatik ez dira ongi burutatu negoziaketak? Indar posizio batek errezagoa dirudi, bada.

K.S.— Hutsegite haundi bat izan da, eta Kiessinger berak ere esan du, bi zati horiek kontraesanean daudela, alde batetik mehatxu militar bat, beste aldetik negoziaketaren eskaintza. Eta «erabaki bikoitz» horrek tentsioa gehitzea besterik ez du lortzen.

1983an bukatu zen epean, negoziaketak hautsi ziren eta 84a ezer egin gabe pasatu da. Orain beste distentsio aldi bat hasten da. Frogatua da aldi horiek tirabira haundien ondoren hasten direla. Eta orain hasiko da. Nire ustez gaurko arriskua sekula baino txikiagoa da.

Orain, zer emango du negoziaketa berri honek? Defentsaren aferra azaltzen da orain, eta hori beste historia bat da. Hor dituzu, beraz, arma nuklearraren periodoak: monopolioa, parekatzearen bilaketa garaia, misilen krisia, 79a arte distentsioa, eta gero Afganistanen asuntua aitzaki bat izan zen SALT-2 tratua ez sinatzeko (Estatu Batuetako senatuak ez zuen tratua onartu), horrez gero erabaki bikoitzaren garaia, eta orain distentsioa.

A.— «El peligro sovietico» askotan aipatu zaigun arrazoiak da, eta agian bi blokeetan indartsuena zein den argitu beharko genuke. Zerorrek definitzen zenuen elkarriketa formalki hasi au-

rretik hemen duopolio bat dagoela.

K.S.— Duopolio hori errealitate bat da: 'batak bezala'-besteak ez dute nahi beren gorabeheretan beste inork sudurak sartzerik. Hori da biak ados dauden puntu bakarra, asuntua bien artean bakarrik tratatzea.

Baina duopolioa mantentzea oso zaila da, estatu subiranoek ez dute nolanahi onartzen holako inposaketa. Horregatik esaten dizut Belgika, New Zeland, Rumania, Eki Alemania eta abar errebelde bihurtzen direla.

Hemengo kasua duzu esate baterako. Amerikarrek esan berria dute 76.000 milioi pezeta emango dizkiotela Espainiari, onartzen badu base nuklearrak edukitzea. Zer egingo du Felipe Gonzalezek? Zaila dago, eritzi publiko mundiala hor dago. Bonba atomikoak ez du utzi egiazko politika agertzen. Baina gaur egun distentsio pittin bat dagoenez, egiazko arazo politiko horiek berriro azalera ateratzen dira. Alde horretatik ez naiz pesimista. Joku haundia daukate «hirugarren herri» deitzen diren horiek.

A.— Panorama guzti honetan badi-rudi garai batean baino askoz ere gutxiago aipatzen direla estatu neutralistak, bloke batean bezala bestean kokatu nahi ez dutenak.

K.S.— Mugimendu horiek garrantzia haundia dute, amerikarrek gero eta eragozpen haundiagoak dituzte. Espainiako kasuan bezala. Belgikan bezala. Pershing-2 misilak kokatzeko konpromezua hartua zuen Belgikak, baina hango eritzi publikoa pazifista da gehienbat, Holandan beste hainbeste, eta orduan gobernuak ezin ditu arma horiek ipini, gero hauteskundeak etorriko bait dira.

Beljika zalantzan dago, beraz, New Zelandek ere arma nuklearrik ez duela nahi esan du. Estatu Batuak indartsuak dira, egia da, baina ez dute oso erreza izango. Eta errusiarrek berdin. Hau ez da utopia bat.

A.— Baina itxuraz hain absurdoak diren arma horiek jo ta ke produzitzen ari badira, esan liteke eraso baten prestatzen ari direla.

K.S.— Ez da posible, katastrofe izugarri bat izango litzateke, eta ongi dakite. Eta berdin da berdinak izatea edo ez. Badakizu, atomoaren ahalmen berdintzailea. Atomo armetan ez da gertatzen beste armetan bezala; erre-suma batek 100 dibisio baditu eta beste batek 200, zer eginik ez dauka gerra klasikoan. Baina estatu batek 10.000 megatoni baditu eta beste batek 5.000,

«Pakearen gainetik dago justizia. Eta inbaditzaileagandik defenditu egin behar da».

ez diote deusetarako balio 10.000 horiek, besteen 5.000 horiek errauts bihurtzen dutelako.

Adibidez, amerikanoak hasten dira. Ez da gerra nuklear oso bat izango, arma nuklear teknikoetatik hasiko dira, arma erdi-konbentzional miniaturizatuetatik eta abar. Baina gerra laster gora joango da, eta orduan zer? Besteek arma nuklear bat erabiliko dute eta katastrofe izugarri bat izango da.

Inork ez du nahi hori suertatzerik. Badira armamentismoa irauin erazten duten beste faktoreak, beste argumentuak, exterminismoa, indar ekonomikoak, fatalismoa, militarismo itxua eta beste, funtzionatzen ari dira. Baina ez dut ikusten gerra nuklear bat nola piztuko litzatekeen, haundiegia litzateke. Zer gertatuko da? Ez dakit. Baina arrisku haundi bat badago: defentsa.

A.— Horrek bai dirudiela gezurra. Beste erresumen erasotzeko ahaleginak izan beharko luke kezagarriena eta ez batek bere burua defenditzeko antolatzen duenak.

K.S.— Amerikarren defentsa plana oso peligr osoa da, gaur egungo arriskurik haundiena da. Lehen esan dizut, 10.000 megatoni dituen batek ezin duela ezer 5.000 dituen baten kontra. Baina eman dezagun defentsa sistema egoki bat edukitzea. Orain arte ez da eduki defentsa onik arma nuklearren aurka. Orain satelite artifizialak beste arma batzuekin konbinatzen dira, eta arma berri hauek ez dira lehengoak bezalakoak, gidatutako energiadun armak dira, «armas de energia dirigida».

Esplikatuko dut: bonba nuklearrak eta bonba klasikoak antza haundia dute, bien oinarria leherketa bat produzitzea delako. Arma klasikoetan, leherketa hori medio molekularren bidez egiten zen: polbora, trilita eta abar, erreazio kimikoak.

Gero arma nuklearra etorri zen, eta leherketa bat eman dadin behar den tenperatura eta presio haunditzea medio nuklearren bidez egiten zen, on-

dorio berdina lortzen zen erreazio atomikoen bidez, eztanda.

Baina gidatutako energiadun arma beste gauza bat da: materiaren sustantziari egiten diote eraso, etsaia desintegratu egiten dute. Laser eta beste armak, esplosiorik behar ez dutenak.

A.— Aldaketa horrek erabat aldatzen ditu orain arteko gerra-eskemak.

K.S.— Jakina. Eman dezagun satelite batzuetan zuzendutako energiadun armak jartzen dituzula, satelite horiekin dena kontrolatu eta etsaiaren misil guztiak desegiten dituzula. Misil horiek orduan erabat alferrikakoak dira. Orbitan dagokeen baloi baten neurriko edozer kontrolatu daiteke.

Kasu horretan amerikarrak seguru daude beren gazteluan, eta ez dute arriskurik jarraitzeko. Hori da txarre-na: orain arte oreka bat bazegoen, eta orain ekilibrio hori deuseztu egiten da. besteen arma nuklearrak ez bait dute ezertarako balio eta amerikarrek beren gaztelutik nahi dutena egin dezakete.

Errusiarrek holako arma defentsiborik lortzen ez badute galduta daude. Frantsesak ere oso haserre daude horrekin, konturatzen direlako beren «Force de Frappe» edo eraso indar famatuak ez duela ezertarako balio. Errusiarrek ere egin dezakete defentsa arma hori, baina oso garestia da.

A.— Urte luzeetan komunisten erasoaren arriskua aipatu izan da OTANeko estatuetan armamentismoa justifikatzeko, baina gaur egun amerikanoen nagusitasunaz harrokeriz mintzatzen zaio bere herriari Reagan. Benetakoa al da hau ala publizitate hutsa?

K.S.— Mehatxu errusiarra ez da esistitzen, militar aldetik esan nahi dut. Sobiet Batasuna inguratua dago. Non daude misilak? Errusiaren atean: Turkian, Alemanian... eta sobietarren bihotza josi dezakete bonbaz.

Amerika aldiz oso urruti dago. Badago arma estrategikoen posibilitatea, baina Errusia «encerclée» dago. Mehatxu amerikarra askoz ere indartsua-

goa da sobietarra baina. Sobietarren benetakoa mehatxua ideologian dago, gerra subertsiboan. baina hori gero eta gutxiago, gaurko komunismoa Leninen garaietakoa bera ez da eta.

Errusia beti erresuma paketsu bat izan dela esan behar da, hori da egia. Argi esan dezadan, ez tronpatzeko: bere politika da «de contigüidad», aldameneko herrietatik espantsionatzea. Siberia, Alaska, eta beste aldetik Erteuropakoak.

Estrategikoki Eurasia haundiaren ia penintsula baina ez da Europa, eta normala izango litzateke geostrategiaren aldetik mutur hau okupatzea. Baina errealtateaz ohartzen dira eta errespeto haundia dute. Ez dut beraz arrisku sobietarra ikusten.

A.— Azken denboretan amerikarrek ez dute bada errespeto haundirik agertzen europarrontzako.

K.S.— Arrisku amerikano bat badago, eta hori beste mota batekoa da. Reaganismoa, berak aurrera atera daitezen beste guztiak hondoratu beharra, haundinahia, Reagan loriatsua bere gorenean dago. Errusiarrek ez diete harrokeria hori agoantatzten, eta negoziaketa askoren frakasoan harrokeria amerikano hori dago.

A.— Eta bi horien erdian zer pintatzen dugu guk, europarrok?

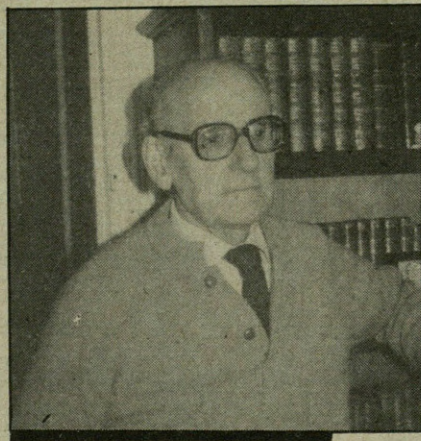
K.S.— Oso gutxi. Galdetu beharra dago: egon al daiteke europarrok osatutako defentsa bat? Errusiarren kontrako defentsa, suposatzen da. Baina bakoitza bere aldetik dabil, Europa ez dago eratuta, ez da esistitzen.

Herrien Europa. Politika da, eta hasieran asmoa hori zen. Baina noiz helduko da? Airean dago. Eta gure egoera trajikoa da.

Baina Europa bakarra dago, ez dago beste Europarik. Europak dauka nagusitasun intelektuala, zibilizazioaren primazia. Piska bat greko dekadenteak bezala. Inperio Erromatarrek ez zuen kategoria intelektualik, juristak bai, baina juristak erdi militarrek dira. Hori zen Erromaren izpiritua... Grekoak hor bukatu ziren, egia da.

A.— Bukatzen ari zaren liburu horren azken kapitulua arazo hauen aurreko jarrera moralari buruz omen da. Hor dago Estatu Espainolak OTANean jarraitu ala ez eztabaida, erreferendumen proposamena...

K.S.— Nere jarrera pittin bat aldatu dut azken denboretan. «El Ciervo» aldizkarian artikulua bat argitaratu dut 6 kasu aztertuz, hiru barruan geratze-

«Europak nagusitasun intelektuala dauka, Grezia dekadenteak bezala piska bat».

kotan eta beste hiru ateratzekotan. Ondorioak oso konplikatuak dira.

Aukera bat da OTANen geratzea baina egitura militarretik berezirik geratuz. OTAN osoa da militarra, baina erakunde militarretik aparte geratuz ahalik eta buruhausterik haundiena sortu jarrera neutralistetatik. Joka-bide makiabelikoa.

Eskuinak erabat integratzea proposatzen du, baita mando atzeritarrak ere onartuz. Horretatik aldea dago behin barruan gaudenez gero geratu eta «enfant terrible»arena egitera. Greziak egiten duen moduan. Hirugarren bat ere posible da, arazoa ongi aztertu eta neutralismo aktibo bat.

Baina irtenbide pazifista oso erreza da «bagoaz eta kito». Ez, ez, egin ezazu politika bat duopolioa hausteko, hori da eta garrantzizkoa. Nola hautsi daiteke hobeki duopolioa? Hori aztertu nuen, baina ez dut gogoratzen jarrera erabateko bat azaldu nuenik.

A.— Pazifismoa iritsi gara, eta horretaz makina bat pentsatzeko aukera izan duzu, kristautasunetik, jokabide politikotik...

K.S.— Pakeari lehenengo lekua ematea da pazifismoa. Pakea balio supremoa. Baina San Agustinek esaten zuen gerra kenduz gero galtzen ahulena aterako liratekeela. Bortxa ez da egiten nork bere burua zaintzeko bakarrik, auzokoa inbaditzailearen esku ez uzteko ere egiten da.

Hitlerren aurrean taktika pazifista

erabili balitz munduaren jabe egingen zen. Pakea edozein prezioztara ez, bere gainetik justizia dagoelako. Ez dut pakea onartzen Euskal Herrian: kuzkurtzen gara guztiok eta «no queremos guerra, no queremos ETA...», eta justizia non jartzen dugu? Pakearen gainetik dago justizia. Eta guk dakigula, inbasoreagandik defenditu egin behar da.

Badakit bide horretatik jarrera belizista ikaragarrietara iritsi naitekeela, konforme, baina esaten dudana da pakea ezin dela beste edozeren gainetik jarri. Antimilitaristak, kontzientziobjezioa... tontakeriak dira, Hitlerrek farre egiten zien holako gauzei, berak masak elektrizatu egiten zituen gerra ikaragarri batean murgilduz. Orduan Hitlerren kontrako erresistentzia egin zutenak zer ziren, astakirten batzuk?

Ghandizalea izan naiz oso, eta zinez Ghandi ere ez zegoen Ghandirekin horretan: lagun biolento asko zituen eta ongi egiten zutela zioen, ez zela bere bidea baina ongi ari zirela. Horregatik, jarrera negatibo eta utopikoetan dabilen pazifismoarekin ez nator ados.

Ejertzitoak kendu behar direla... bai, baina hemen defentsarik gabe geratzen bagara, European, azkenean mundu guztiak egingen du borroka gure gainean.

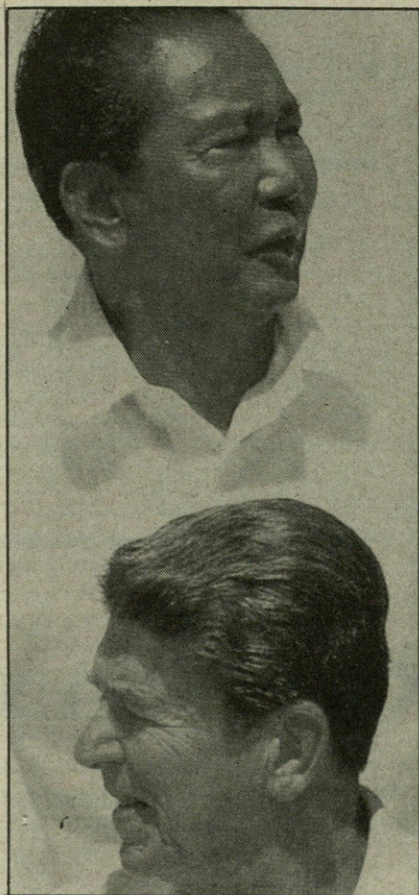
A.— Zein da orduan zuk maite duzun pazifismoa?

K.S.— Badira pakearen alde errealtatetik lan egin nahi dutenak, eta jarrera hori bianglea da. Thomson bezalakojendearen bidea dut gogoko. Alor normalean pakearen alde egiten den lanak askoz gehiago lortu dezake pakezaletasun utopiko batekin baino.

Errezena da pazifistarena egitea, baina haundi-maundiek farre egiten dute. Baina Alemaniako berdeen pazifismoa, parlamentuan gobernuari misilak onartzeagatik istiluak sortuz eta... hori burutsuagoa da. Gauza zehatzei heltzen diete.

Orain datorkigu OTANen gorabehera. Zer egin behar du egiazko pakezale batek, ezetz esan, OTAN armaturik dagoelako? Varsoviako Tratukoak ere armaturik daude. Neutralak deklaratu behar al dugu? Baina horregatik ez da desagertuko Frantziako Force de Frappe, misilak ez dira suntsituko... Hemen taktikarik onena makiabelismoa da, Mendebaldean egon, hor bait gaude, eta amerikarrak izorratzea ahal den neurrian.

Iñaki ZUBIONDO

Filipinak: gerrilak aktibo dabilta

Otsailaren 26an, Marcos-en gobernuak NApoko gerrilariei emandako kolpeaz informatzen zuen egun berean, Mairuen Askatasunerako Fronte Nazionalak hiru egun lehenago atxikitutako Federico Escaler apezpiku katolikoa aske utzi zuen, bahiketa labur honekin zer edo zer lortu ote duen edo lortu nahi izan ote duen inork esan ez duelarik.

Federico Escaler hiru monja eta beste bost lagunekin batera atxiki zuten, eta hiru egun hauetan mendiko koba batetan izan omen dituzte. Mindanao irlako koba batetan. Mindanao jakina denez gerrila aktiboekin aritzen den irla da. Hain zuzen ere bertan gertatuko zen —informazio ofizialei kasu eginez gero— lehen esan dugun NAPI (gerrila ezkertiarra, musulmanena baino erradikalagoa, ideologiaz behinik-behin) emandako kolpea, non 33 gerrilari hilik suertatuko bait zen, gobernuko tropek Marihatag-eko kanpamentu bati egin zion erasoaldiaren ondorioz.

Pakistan: balorapen desberdinak

Pakistango presidentea, Zia jeneralak, abstentzioa %60tik gora ez baldin bazetorren satisfetxo geldituko zela, deklaratu zuen, otsailaren 25eko hauteskundeen aurretik, eta partizipazioa %50era hurbildu denez gero aski pozik azaldu da balorapenak egiteko garaian.

Ezin horren optimista agertu bere gobernukideek lortu dituzten emaitza eskasak gogoratuz gero. Bederatzi aurkeztu ziren kandidatu bazala, eta bi baizik ez dira aukeratuak izan. Goiz da, guretzat behinik-behik, gobernuaren frakaso honi buruz esprikapenak ematen hasteko.

Seinalatu behar da Zia jenerala ez dagoela horregatik arriskutan, joan den abenduko erreferendum baten bidez beste bost urtetarako dagoen lekuan segitzea aseguratu bait zuen.

Amerikarrak ongi jarririk dauden 80 eta piku milioiko Estatu honen Asanblada Nazionala —orain hautatzen zena izan ere— 217 lagunek osatzen dute, gehien-gehienak musulmanak; gero hauek, konjuntua osatzeko, 20, emakumezko hautatu beharko di-

tuzte, Zia jeneralak horien presentzia hori erabaki bait zuen.

IRAk xuxen apuntatu

Bederatzi polizia hil, beste asko zauritu, IRAk Down konterrian paratu zuen atentatuan. Otsailaren 28an izan zen, Newry-ko komisaldagian. Handik berrehun bat metroara aparkaturik zegoen kamioi batetik obusak direkzioa asko okertu gabe ateratzen hasi dira, gertatu da gertatzekoa, eta prentsan esaten denez IRAren azken hogeitazekoko ekintzarik bortitzena omen da.

El Salvador: objetibo berriak

Gerrilaren objetibo berriak, esan nahi dugu. Izan ere lehengo astean zerbait aipatzen genuen, eta oraingo honetan ere badago zeresanik. Hasteko, «El Marquesado» izeneko kafetegia erre zuten partzialki. Gero, elektra

indarraren zazpi torreta lehertarazi zituzten. Aurrerago, Yucuyquin herria okupatu zuten (gonbaratze batetara, Mauleren tamainakoa) eta Udaletxea erre egin zuten. Bestalde batetik garraioaren kontrako kanpainak segitzen du, beraz jeneralean boikot ofentsiba handi baten aurrean gaudela esan dezakegu.

Bretainia Handiko meatzariak urtebete geldirik

Lanera joan daitez, en eskirolak txakurrek babesten dituzte.

Thatcher-ek irabazi partida

Azkenean, martxoaren hirugarren honetan, grebalariek —diferentzia txiki batez— urtea bete gabe lanera itzultzea erabaki dute.

Zer-edo-zer lortu ote da grebarekin?, oraingo galdera. Batetik meatoki batzuren itxia atzeratu da. Bestetik meatzariak beren indarra erakutsi dute.

Indar gehiago ordea Thatcher-en gobernuak erakutsi. Greba dela eta despedituak izan zirentzat ere ez da amnistiarik egongo; irabaztea ez zaie aski; zapatu egin behar.

Greba bukatu da. Borroka segitzen?

EZ INORK AMORERIK EMAN

Bretainia Handiko meategietako errebolta asko esan nahi du. Meatzari haien kondizioetan European beste langile asko aurkitzen da. Problema ez da bihar go zez konpontzekoa.

Errekonbertsioak aurrera segitzen du.

Orain badirudi meatzarien erdia edo lanera itzuli dela. Urtebete daramate greban, izan ere joan den urteko martxoaren 8an gertatu ziren lehendabiziko mogimenduak. Harezkero greba hura punta gertatu da, ez bakarrik Ingalaterran, bai Europa guztian ere.

Greba hau NUM sindikatukoek hasi zuten, Eskozia eta Yorkshire-n. Gerora ere, pisua beti haiek eraman dute; orain dela egun gutxi Isabel erreginak harrigarritzko atakea egin du, grebaren erresponsable bakarria sindikatu horretako buruzagia izan dela esanez.

Beraz 1984ko martxoaren 8an N.U.M. (National Union of Mineworkers) grebarako deia egiten du. Ikatzen stockak maila rekord batetan daude, 24 milioi tonelada, eta mogimendua ez zen oso seriotan hartu. Ian Mac Gregor (National Coal Board, NCB) Bretainiako Ikazkintzaren presidentek honela esan zuen: «Greba hogeitaz luza liteke, ekonomiari kalterik egin gabe».

Bederatzi hilabete beranduago ez zen horrelakorik aditzen; 60 milioi tonelada ikatz galduta zeuden. Esan behar da ikatza fundamental dela Bretainia Handirako, zeren berak produzitzen bait du elektrizitatearen %75a eta industriak behar duen energiaren %30a.

Eskozia eta Yorkshire ziren, beraz,

gobernuaren planek gehien ukitzen zituzten eskualdeak. Gauza aspalditik dator. 1974tik aurrera Estatu guztian meazuloak ixten hasi zituzten; 1981ean zeuden 246 zuloatik 171 gelditzen da, lehen zeuden 246.000 meatzariak 180 mila dituzu. 1981etik 1983ra beste hamasei zulo itxi zituzten. 1984ean hurrengo urterako beste 20 zuloren itxia iragartzen da, esan nahi da, beste 20.000 langile kalean.

Pisuzko arrazoiak

Ikatzen produkzioa beheiti heldu da Europa guztian. EEEk 302 milioi tonelada kontsumitzen du urtean, produzitu aldiz 229 baizik ez. Munduko produkzio totalaren %8a da hori, 1960an baino hiru bider gutxiago. Italiak (1973), Holandak (1975) erabat utzi dute produzitzen; beste denetan asko jeitsi da: %50ean, media bezala. Bretainia Handian %38an.

Inportaketak berriz azken hamar urtetan %10etik %22ra igo dira; Elkartearen nahia 2000garren urterako

indize hori %45era igotzea izango litzateke.

Zergatik? Erraz da. Multinazionalak (BP, Exxon, General Electric...) herri produktore berriago batzu nahiago dituzte: Hegoafrika, Kolombia, Indonesia..., langile merkeak eskaintzen dituztenak eta «politika sozial»ik ez dutenak.

Horrekin hasten da dena. Orduan, Bretainia Handiko meatzariak, egun batetik bestera, kalean topatzen dira. «Eskualdean —esplikatzeko du Barnsley-ko meatzari batek— %27ko langabezia dago. Ezin dugu horrela. Ez dugu borrokatzen soldata igotzeko edo horrelako zerbait. Enplegu bat izateko borrokatzen dugu. Eta duguna kontserbatzeko». Zeren eta, beste baten hitzetan, «badakigu noski, hiru milioi lagun lanik gabe dagoela, behin kanporatuz gero ez dugula beste lanik hartzemango».

Borroka kanpoan eta barruan

Grebaren mogimendua hasi zenez

geroztik, gobernuaren erantzuna oso gogorra izan da, eta ez solasetan bakarrik. Errepresioa izan da hilabete hauetako ezaugarrietako bat. «Ez zekiten noiz gelditu behar ginen —esaten du sindikalista batek— eta geroz eta agresiboago jarri zaizkigu». Meatzarien kontrako biolentziak Irlandan erabiltzen dutena gogoratu die begiratzailerik batzuri. 1984ko ekainean hiru mila polizik eraso egin zieten sei bat mila meatzariri, larogei-ta-hamar pertsona zaurituz. Bi meatzari hil dituzte jadanik.

Poliziaren artean ere izan da zauriturik, eta prentsak nahiko propaganda egin die. Milatik gora polizi zauritu kontatu omen dute, horietarik 68 graba. «Polizi bat zaurituta suertatzen denean, hori zurrunbiloa! —kexatzen da meatzari bat— Guri ere jo digute galantki makina bat aldiz. Ni ez naiz biolentziaren aldeko, baina momentuan probokazioari erantzun beharra daukagu».

Sistema, komunikabideak, beti saiatu dira mogimendua gaitzesten, desprestigiatzen. Meatzariak ez dute horrelako armarik, eta hau traba izugarria izan dute. Meatzarien beren artean sortu ziren istiluak, berehala. Eskualdeek autonomia izan dute greban segitu ala ez erabakitzeko, eta bata bestearen ondoren asko dira honezkeror lanera itzuli direnak. Erdia hor ari omen da lanean gaurregun.

Hasieran Nottinghamshire-koak izan ziren, Estatuko bigarren harrikatz (hulla/houille) meategikoak hain zuzen, non langileen %75ak lanera itzultzea erabaki bait zuen. Staffordshire-n, Leicestershire-n, Derbyshire-n, Lancashire-n ere garrantziko minoriak hasi ziren lanean. Hasitako meatoki hauek imajina daitekeenez berrienak dira, modernizatuenak, ixteko arriskurik ez dutenak.

«Besteak lanera doazela —kontatzen du grebalari batek— hitz egiten zaie: ez hausteko greba. Hasten da jalea. Txakurrek galerazten digute. Lehengoan, Nottingham-a gindoa zen, hango meatzariekin eztabaidatzera. Ez digute pasatzen utzi. Hori legez kontrakoa da. Gero pasatzen saiatuz gero, atxilotzen zaituzte. Nahi-ta-ez biolentzia sortzen da».

Joan den azaroan NCBk kanpaina zabal bati ekin zion, meatzariak itzuli zitezen. Eguberriak baino lehenago lanean hasiko zirenentzat 1.400 libratako saria agindu zuen (280.000 pta., 15.500 libera). Horrek ez omen zuen

Bretainia Handian ez zen, Irlandan ez ik, horrelako errepresiorik aspaldian ikusi.

halako efekturik izan, baina presioak alde guztietatik ugaritzen dira.

Margaret Thatcher-ek esan omen zuen: «Falkland-etan borroka egin beharreko etsai bat dugu, baina kontziente gara barruan askatasunarentzat askoz lanjerosoago den etsai bat gelditzen zaigula».

Eta aparato errepresiboa aise mogitzen da. Esate batera: lanera itzultzen direnei telefono zenbaki berezi bat eskuratu zaie, mehatxaturik sentituz gero horra deitu dezaten, nahi izanez gero eskolta eskaintzen zaielarik. Honekin ez da noski ebitatu mehatzarien artean borrokak sortu daitezen.

Oso gaizki baina segi

Meatzari grebalariekin uste litekeen baino elkartasun gutxiago egon da. Erradikalenak greba orokorraren posibilitateaz mintzatzera ailegatu dira, baina errealdadea oso besterik da. Lepakariak (estibadoreak) elkartasun huelga gogor bat egin zuten, baina garrantziko minoria batek (6.400, 7.000ren aurrean) ez zion utzi lanari.

Are gutxiago beste sektoreetan. Meatzari batek: «Sindikatuetakoez aurpegiatzen digute: zeuen artean borrokatzen duzue, denok ez zarete greban. Zertara lagundu beharko genizuke?»

Kanpoko laguntzaz anitz mintzatu da. European barrena komunisten era-

kundeez (horiek batez ere) diru bilketan aritu dira. Sovietar sindikatuen diruak sortu du zer-hitzezinik. Baina zerbait lagundu zezaketen Estatuak ez dute deus egin. Kasu esanahikorra Poloniakoa da, greba hasiz gero Britainia Handirako bere ikatz esportaketak doblatu dituen.

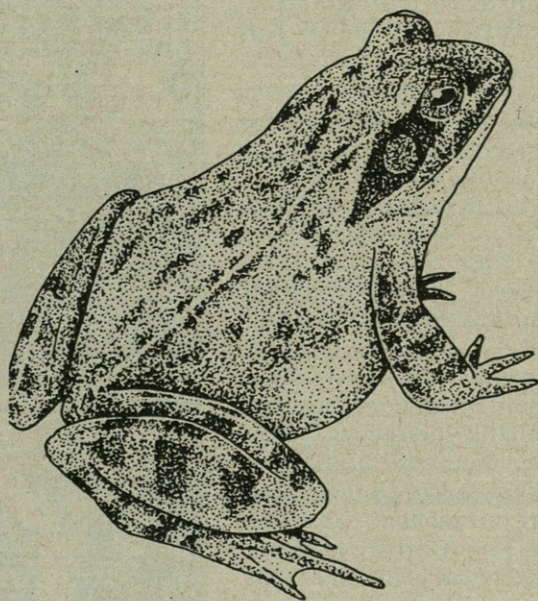
Meatzarien egoera oso da gogorra. «Guk bai ez dugula ikatzik, etxea berotzeko ere», esaten zuen ironiaz meatzari batek. «Ez gara etxeetan egoten; ez dugu pagatzerik elektrizitatearen fakturarik». Andre batek: «Astean 7,6 libra ditugu. Stereo eta telebista saldu ditugu. Oraintxe jaso dut 6 libratako elektrizitate faktura bat, baina ezin ordainduko dut. Eskerrak sindikatuari eskatuz gero eman egiten digula». Noiz arte baina?

Gobernua oso deziditua dago, «ejenplu txarra» eman lezakeen atzerakako pausurik ez ematera. Kasik inposible dirudi honezkeror amore eman dezan. Baina meatzariak ere bildu dute nahiko amorrurik hilabete luze hauean.

«Pasa den urtebetea ezin da alferrikakoa izan. Miseria etorriko bazaigu ere, eutsiko diogu. Ez dugu ezer galtzekorik. Zuloak itxiz gero, beti okerrago izango da. Ez da beste ezer egongo. Kanposantuak eta gu».

Pablo SASTRE

Berehalako irtenbidea
derrigorrezkoa da berauen
iraupena ziurtatzeko

Baso-igela: desagertzen ari den animalia onuragarri bat

Igelak, anfibioren taldeko animalia sinpatiko horiek; itsasoa utzi eta lurreratu ziren lehen bizkarrezurdunak izan zirenak; lur-azala gizonak berak zapaldu baino lehen eta hegaztiak zeruetan hegaldatzen hasi aurretik ezagutu zutenak; dinosaurioen eboluzioa eta amaieraren lekuko izan zirenak... Igelak, eboluzioaren eta bizi-beharraren azti liluragarri hauek, beren betirako desagertzeko arriskuan daude egun.

Irtenbiderik eta laguntzarik ematen ez badiegu; eta irtenbidea segituzkoa eta baliouduna beharko dute hala ere, urte gutxi barru; ez da Euskal Herrian igel bat bera ere biziko.

Gure arbasoek, antza denez, ondo ezagutzen zituzten igelak, jatorrizko hizkeraz ezagutzen diren animalia umil hauek deitura asko izan bait dituzte:

— Placido Mujikak bere hiztegiari biltzen du: Igel-sakel, hegel, txuberatxo, ubalaiza, Ubaxa, Ur-igel, zapiel, karraka, klun-klom, klinklon...

— Azkuek bere aldetik: Igel, Ugaraixo, Ugaraio, Ugarasio, Atangala, Sapaigel, Zagueta, Negal, Negel,

Txantxiku, Ugara zaiok.

— Kanpionen ustez: zarrapo, eta Mendizabalek: Ingel eta Andrapo.

«Txantxiko» deituraren jatorria Azkuek jasoa da Juan Carlos Guerraren «Analogía y Heraldica»tik, bertako hizkuntzaz zera adierazte duena:

«Onati gainean Zumeletzezin, zeukan bere jauregi ango kondeak, eta bazkalondoan lo egitera zihoanean moroiak txantxikuai zarataka asten ziranean ezaten zizkien —Isilik egon,

kondea vioa egiten dago—».

Horrela, bada, egun, oinatiarrak txantxiku bezala ezagutu dira inguru guztietan.

Igel motak

Gaur egun mundu guztian 300ren bat igel espezie desberdin daude.

Euskal Herrian igel generoaren lau espezie ditugu, bi talde haunditan bana litezenak: batetik igel berdeak, espezie bat bakarra dutenak «Rana Perezi»; oso ugariak gure Lurraren hego aldean, Erriberan batipat; horietaz beste batetan mintzatuko gatzazkizue. Beste talde haundia «Baso-igela» delakoek osatzen dute; hiru espezieetan biltzen dira: «Rana temporaria Linnaeus 1758», Baso-igel gorria, (negalak; baztango euskalkian), ugariena da, eta «Rana dalmatina Bonaparte 1842. Baso-igel jauzkaria, eta «Rana iberica Boulenger 1879», Baso-igel iberiarra, azken hau oso urria Euskal Herrian.

Hiru espezie hauek badituzte tonalitate arras desberdinak, baina nabarmena hirurek berdin dute bereizgarria, marroi iluneko marra bat da, begian hasi eta tinpanoa zeharka estaltzen duena.

Igel nabarra pagadi eta hariztitan bizi da etabeste biak putzu eta erreketan.

Ura behar dute

Anfibioak izan ziren talde oso primitibo batetatik zetozen lehenengo bizkarrezurdunak, lur-azalera ziren lehenengoak. Baina eboluzio indartsuagoa izan dute bestelako talde batzuk ez bezala, ez dute anfibioek beren aspaldiko jatorri hauekiko lotura eten, ez dute uretako bizitza alde batetara utzirik independentzia osoa lortu.

Anfibio denak, ernaldi edo ugalketa garaia iristen zaienean, ur kontinentaletara itzultzen dira, arrak eta emeak elkar parekatu, eta ernalarazi dezaten.

Baso-igel gorriak, negua, lozorroan igaro ohi dute lokatzetan, zulotan, goroldiopean, edo orbelpean lurperaturik. Izotza urtzen deneko sasoiari, lehenengo beroaldiekin batera, ar-emeak elkarrekin elkarrekin parekatzeko derrigorrezko derrigorrezko premia genetikoak sentitzen dute; eta horretarako putzutara eta urtegiatara abiatzen dira, «Igel pasea» bezala ezagutzen dena egiten dute.

Pasea

Dirudienek, aski dituzte egun euritsuak eta temperatura epelak Baso-igel gorriek, beren ezkontzara jo dezaten.

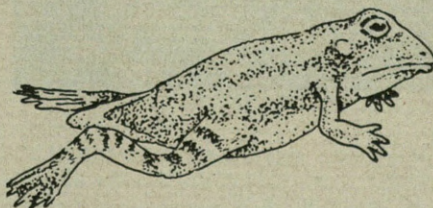
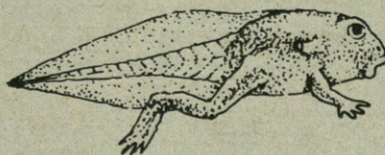
Horrelaxe da, elurra, eguraldi epelaren sargoriak urtzen duenean, belar artean eta goroldio artean putzuak egitean; igelak «Pasea»ri ekiten dio, mendietatik halako toki jakin batzura itzultzen dira arraultzeak ipintzera.

Elkar ikusten edo zitatzen direneko tokia, nahiz eta ur-masa desagertua egon, ez da beti berdina izaten.

Horretarako, maiz, bidaia kilometrotakoa eta kilometrotakoa gertatu ohi zaie. Lurrarekiko duten mimetismoa dela eta, badirudi, lurra bera ere mugitu egiten dela, halako zentzazio aluzinantea eragiten dutela.

Sexu jotzea

Imigrazio txiki honen garaia heltzen denean, arraren eztarriak urdin kolore polit nabarmena hartzen du. Sexu eskaera edo sexu deia da hain zuzen ere.

Sexu oso berokoak bait dira eta arrak eme baten gisako neurria duen eta mugitzen ari den edonolako gauza ikusi orduko sexu jotzea egiten ahalegintzen dira. Ez da harritzekoa ikustea igel ar bat bere aurreko hankak arrain bati lotu-lotu eginda, bere espezikiko eme bat zuelako ustean.

Baso-igel gorriek duten elkar parekatzeko modua, «anplexis toracicus» delako deituraz ezagutzen dute zientifikoei, hau da, arra emearen bizkar gainera igotzen da eta indarrez besarkatzen du besapetik.

Emeak, poliki-poliki, substantzia gelatinosa batetan bilduta kanporatzen ditu arraultzeak, eta arrak kanporatzen diren neurrian ernatzen ditu arraultzeak.

Beraz, ernaltzea kanpoan gertatzen da. Anfibioen eboluzioa oso aspaldikoa, oso primitiboa dela frogatzen digu horrek.

Jaiotza

Arraultzeak biltzen dituen substantzia gelatinosoak, berehala ura zurrupatu eta hartzen du, ikaragarri puze da, urgainera azaltzen da unitate askotako mordoak osatuz.

Estalki edo azal gelatinoso horri esker badute arraultzeak uharte gisako babes itxura, hotzari aurre emateko eta zartadetatik babesteko.

Espezie honetako emeak oso eman korrak dira, hauetariko bakoitzak mila eta lau mila bitarteko arraultze kopurua jaiotzen bait du. Ez da harritzekoa Naturak sortzeko ahalmen hau ukaitea zeren arraultzeak jaten bait dituzte etsai naturalek zapelaitzek, hontzek, erdinudeek, arratoiek, uhandreek, zomorroek, intsektuek...

Baina oraindaino ez dugu aipatu nahi izan nor duen igelak etsairik et-saiena —GIZONA! Gizonaren «Hazainak» geroago aipatuko ditugu.

Zapaburuak

Handik pixka batera, eguraldiaren arabera, baina sei astetara gutxi gorabehera, arraultzeak agertzen dituzte, eta zomorroak jaiotzen dira, edo deituraz zapaburuak. Hauen itxura arrain ttipiena da eta, arraiak bezala, brankiez baliatzen dira arnasa hartzeko. Gero dator metamorfosis konplexu hori: hankak irtetzen zaizkie; lehenik atzekaldekoak, gero aurrekoak, ondoren isatsa desagertzen da eta azkenik bere arnasa biriketarik hartzen hasten dira, horrela bada bere ondoko lur-azal bizitzarako prestatzen dira eta jazen.

Zenbaitek oraindik uste du ezen zapaburuak ez direla igelen semeak, eta bai ordea arraintxoek espezie batetako bizidunak. Ez da harritzekoa gaizki informatuta dagoen jende honen uste okerra zeren «Anuek» duten metamorfosisa naturak duen mirari ederrenetarikoa bat bait da.

Arazoa

Adierazi dugu zer den «Igel pasea». Beraz, baita esan bidebatez; badirela

zentzu moralik gabeko gizonak. «Lege Naturala» den guziari kasorik egiten ez diotenak; beren sakelak diruz betetzen dituzte naturaren oreka hautsiz. natura hondatzen duten neurrian, horixe bera gertatzen da Baso-igel gorrien bilketa ikaragarriekin. Eta «bilketa» diogu eta ez «ehiza», izugarria bait da bortxaketa. Gu ez gara ehizaren zale, ez aldeko, baina ehiza behar den bezala betetzen bada onargarria deritzogu. Onargarria ez dena, edozein aitzakiren izenean ere, urtetik urtera zakukadetan lapurtzen bait dira, bai zakukadak! Baso-igel gorritz josita!

Jakintsua da natura eta milaka baliabide erabiltzen ditu, baina gainez-kako gaitz baten aurrean zerorako dira baliabide denak.

Baso-igel gorriek dituzten etsai naturaletatik aparte, gehitzen badiogu ernaltzeko erabiltzen dituzten lekutan gizonak eraikitako etxe-bizitzak, eta toki horien lehorteza. Gehitzen badiogu, baita, kutsadura, garbitzeko hautsak, zomorroak hiltzeko erabiltzen dituzten hauts artifiziaiak... e.a. hibaletan zehar euriak garraiaturakoak. Kontutan hartzen badugu bai anatomiako eta bai fisiologiako laborategitan zientziari eskaintzen zaizkion anfibiokoak, edo igelen erabilera haurdunaldi diagnostikoak ikertzeko.

Guzti horri gehitzen badiogu kontserba industriak eta izen oneko jatetxetan eskaintzen diren igelak, kontu hartuko genuke Baso-igel gorrien geroa beltza dela, beltza benetan.

Igelen... Ehiztari?

Urtero, jende ajolagabeak, diruaren amoreak bultzata, «pase»ko garaian beren eskualdeak errotik akabatzen saiatzen dira Gastronomian igelen hankak jaki preziatuenetarikoa bat bait da. Baina, gure ustez, heroe diren «ehiztari» hauek informazio gutxi dute. «oiloaren urrezko arraultzeak» hiltzen ari direlako. Zergaitik? sinplea oso; igelak urtez urte gutxiagotzen ari dira. Hau bistako gertaera zaigu. Urrotzeko agure batek esaten zigunez, duela hamarren bat urte, garai hone-tan, ezin oinik lur-rean jar zitekeen igelen bat aurrez zapaldu gabe, eta egun ordea harritu egiten gaitu horietako bat ikuste hutsak. Urritasun hau lojiko da, zeren hauek harrapatzera zihoazen sasoiak, ernaltzeko garaia dela gertatzen bait da.

Ernaltu baino lehenago harrapatzen badira ez dute ondorengorik izango, eta hau urte batzutan aurrera eramaten bada, espezie bera hilko da ondorioz.

Nekazaritzarako ongarri dira

Ekolojista izan ala ez izan, materialista ikuspegitik ere arazoa arazo da. Ezin dugu igelen heriotzik onartu oso onuragarriak gertatzen direlako nekazaritzan, lurgintzan. Duten elikadura halakoa delako; intsektuak jaten dituzte, batipat. Arrazoi osoarekin esan izan da hauts artifiziaiak baino egin-kizun onuragarriagoa betetzen dutela igelak.

Kanpainak

Euskal Herriko hainbat erakundek egoera larri honetaz jabetzeaz, portaera jator bat hartu dute, indarrak bildu. Baso-igel gorrien iraupenari eusteko. Hauexek dira: Baztango kirol elkarteko mendi-saila, Sunbilako Ulibetz Mendi elkarte eta Berako Gure Txokoa kirol elkarte. Aipatu erakundeak eta ondorengo lemapean: «negelak salba ditzagun» kartel batzu argitaratu dituzte erakunde, taberna, kultur elkarte, ikastetxe e.a... rretan ipini dituztelarik. Zabaldutuzte, baita, gaiari buruzko txosten informetiboak, ernai eta zelatan egon dira urtegi nahiz jatetxetan. Baso-igel gorriak ez harrapatu eta menutan agertu ez daitezzen. Euskaraz eta gaztelaniaz idatzitako kartelak ezarri dituzte igelen ehiza debekatuz.

Erakunde ofizialak

Baina, eta zer egiten dute, bitartean, erakunde ofizialek? 1981.eko maiatzaren 6an eta egoeraren premiak bultzatuta Estatuko Boletín Ofizialean (B.O.E.) argitaratu zen Baso-igel gorrien ehiza, salmenta, komertzioa, eta exportazioa debekatzen zuen legea.

Debeku hau egonda ere egoerak berdin dirau.

Antza denez, baso zaintzaileen kopurua oso urria da. Baztango erakunde batetako bazkideak esaten zigunez hiru ziren bakarrik baso zaintzaileak, ezin beraz halako eskualde eginkizunetan ere esku hartzen dute, esaterako izokiak, arrantza eta ehiza zaintzen...

Dena den Baso-igel gorriak zaindu behar diren toki eta egunak gutxi direnez, gure ustez, bai udaletxe bai diputazioak eta ICONAK ahalko lukete indarrak bidertzea Baso-igel gorria babes dezaten.

**E. ARRONDO
A. CARBONELL**

SEGURA IRRATIARI

Beste batzutan ere pentsatu izan dut orain idazten ari naizen eskutitz hau idatzi behar nuela, baino luzamendutan ibili ohi garenez, gaurarte, hala ere, jakina da hobe dela berandu iris-tea sekulan ez egitea baino. Hor doa-kizue beraz nere ohartxo.

Aspaldidanik nauzue entzule, eta ongi erizten dioi daramazuen bideari. Hala eta guztiz ere, badago gauzatxo bat gustokoa ez dudana eta, nere eritzi apalez, errez asko konpon daitekeena. Zera da: medio eskaxiagatik edo, berriak eskeintzeko, zeuok egin beharrean, Radio Nacional de España delakoaren berri saiota jotzen duzue. Zuen irratiaren mugak kontutan izanik bidezkoa deritzot horri, eta ulertzen dut zeuok egin ezin izatea.

Bada, ordea, beste biderik. Donostiako Euskadi Irratiak ere orduero-ordueko eskeintzen du aktualitatearen berri, eta RNEren albiste saioak sintonizatu ordez Euskadi Irratikoak sintonizatuko bazenituzte, abantailak begibistakoak izango lirakeke:

— Alde batetik, berri hauek gertuagotik heltzen diote Euskal Herrian, hemen bertan beraz, gertatutakoari, kanpokoak ahaztu gabe.

— Bigarrenik, albiste hauek euskaraz, geure hizkuntzaz, emanak izatean, aintzakotzat hartuko litzateke zuen irratiaren euskalduntasuna eta euskaltzetasuna.

— Azkenik, ikuspegi abertzale batetik, Radio Nacional de Españakoak entzun beharrean Euskadi Irratikoak entzungo bagenitu, garbiago ikusiko genuke zein den gure «nazioa». Eta hau ez da politikeoa egin nahi izatea, non gauden eta gure herria zein den jakitea baizik.

Hauez gainera beste arrazoi asko ere badaude nik esandakoa baieztu eta bultzatzeko eta ziur naiz, zuen entzu-leetako asko eta asko poztu egingo lirakeela Euskadi Irratiko berri-la-

burpenak eta saioak eskeiniko bazenituzte. Horren aldean, desabantailak ezer gutxi dira, hutsaren hurrengoa zer garen eta zer nahi dugun argi eta garbi edukiz gero.

Beste alde batetik beste zenbait irrati herrikoi eta txikik ere hartu izan du bide hau, hala nola Eibarraldeko «Arrate Irratiak».

Aukera ona egingo duzelakoan,

F.J. MENDIGUREN

ITXARO BORDAKERIEI ERANTZUN

«Bertsularien Lagunak» deitu elkartea zikindurik ezarri digu Itxaro Bordak ARGIAko astekarian. Apezkerien esku makil batzu omen gaude talde horretan. Nago apezkerien esku makil ez ote den hobe xorokerien etxekanderé baino?

Iparraldean ez dugu horrelako idazlari batj erantzunik egiten, holako baten ixil arazteko ez bailirakeke aski Euskal Herriko bertsolari guziak ere.

Bainan, ARGIAko irakurleek hartze eta merezi dute guregandik argitasun pixka bat.

«Bertsularien Lagunak» elkartek haxe du bere helburua: egiten ahal dituen guziak egitea bertsolaritzaren

bultzatzeko iparraldean. Horretarako, borondate oneko guzientzat, gure ateak zabal zabalik daude; Itxaro Bordari ere nahi badu —nahiz ohar-tuak garen talde batean lan egitea bai-no maiteago duela bere luma kakat-suaren ibiltzea euskaldungoaren liburu sakratuan.

Hegoan ala iparrean, asko apezek lan haundia egin eta egiten dute bertsolaritzaren amodioz.

Zure pozoina, Itxaro Borda, ez da aski azkarra maitasun horren hil arazteko.

Ernest ALKHAT

(«Bertsularien Lagunak» elkartearen lehendakaria)

ASTERO ARGIA ZURE ETXEAN

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

Telefonoa

Herria

Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Zenbakia

SINADURA

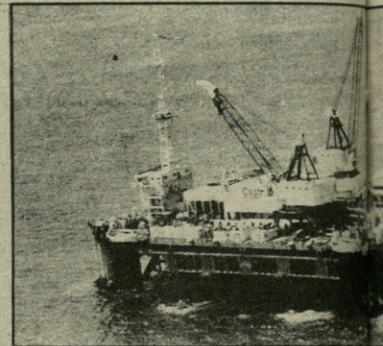
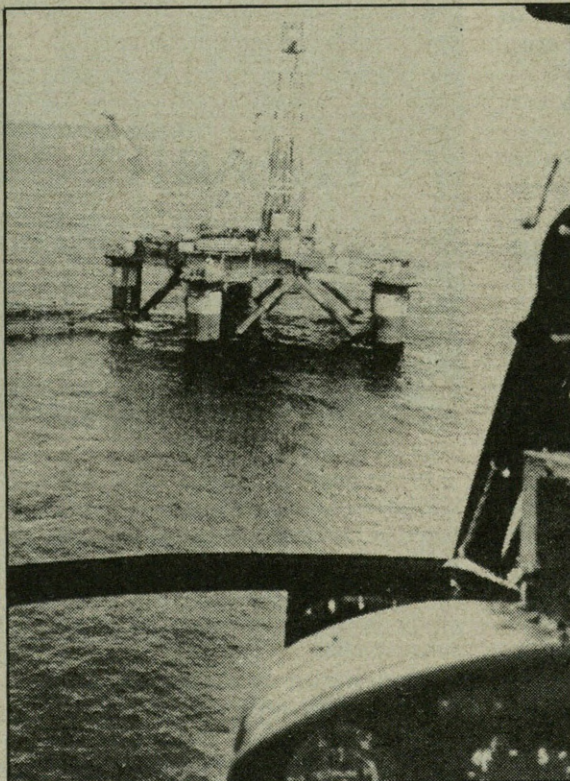
Izan ere, ENIEPSA (Empresa Nacional de Investigación y Explotación de Petróleo, S.A.) delakoak hasi zituen ikerketa lanak 1977. urtean, *Elf*, *Shell*, *Murphy Spain Oil Company* eta *Ocean Spain Oil Company* multinazionalen loturik. Ikerketa horien ondorioz, orain ezagutzera ematen den gas-boltsa handi hori aurkitu duten itsasoan, Bermeotik zortzi kilometrotara; «Gaviota 1» izenez, 1986. urtean esplotatzen hasi nahi dutena.

Bitartean, ikerketa lanak jarraitu nahi dituzte aipatu enpresek; dagoneko, «Gaviota 2» projektua martxan dago. Ea-Elantxobeko itsasertza arakatuz, eta «Albatros» deituriko hiru-garren batean, Miravalles, Zornotza, Elgoibar eta Zarautzen egin nahi dituzte prospekzioak. Azken projektu honetan %5aren partizipazioa eskaini diote Euskal Gobernuaren menpe dagoen SHE erakundeari (Sociedad de Hidrocarburos de Euskadi).

Egunkarietako deklarazioak eskuartearen genituela, iragan ostiralean hurbildu ginen Bermeora, arazoa «in situ» aztertzeke asmoz. «Santamaño» kaleko 13. zenbakian zabaldu berri ditu bulegoak ENIEPSA enpresa estatalk; telefonoz bertara jo eta elkarriketarako zita jarri bezain laster, aurkeztu ginen bulegoetan; sorpresaz hartu genuen idazkari baten komentarioa, hamar minutu eskas zirela elkarriketarako konpromezua hartu zuten enpresa ordezkariak eta hain zuzen, Andres Bartrina, Zuzendari Orokorra, presaka bulegotik joana zela esan zigunean; ezin beraz, enpresarengandik datu gehiagorik jaso.

Ekainerako ipini nahi dute plataforma egonkorra

Udaletxera bideratu ginen eta bertan aurkitu genituen Herri Batasunako lau zinegotziak: Benito Ibarrolaza, Juan Antonio Goienetxea, Josu Arruabarrena eta Alberto Uriarte. Beraiek azaldu ziguten gasaren inguruan, bai Udalean bai herrian garatzen ari den prozesua: «Udalan HBkoek mantendu dugun jokaera horrela laburtuko genuke: lehenengo esan behar duguna zera da, gure ustez, gasaren aurkikuntza ongarria dela, hain zuzen ere, denboraldi honetan pairatzen dugun energia krisiaren alternatiba delako gasa; gogoratzen baduzue Lemoizen inguruko burrukatan ere sarri-

tan azaldu genuen hau, energia nuklearraren ordezkari gasaren esplotazioa egoki gerta daitekeela. Bigarren, haxe aldarrikatu behar da, gasaren ondasuna Euskal Herriko eta Euskal Herriarena dela, eta beraz, gure herriaren onurarako izan behar duela; eta hemen hasten dira arazoak: nork egiten du gasaren esplotazioa? Ez Eusko Jaurlaritzak, ikusten denez».

«Egia da ezin dela maila honetako ikerkuntza edo esplotaziorik egin medio tekniko oso espezialduak izan bari, eta ba dakigu baliabide hauek gaur egun enpresa multinazionalen esku daudela; baina edonola ere, Euskal Herriak izan behar du prozesuaren eta esplotazioaren kontrola».

Arestian aipatu bezala, gaur egun ENIEPSA enpresa estatalkaren eskuetan dago esplotazioa. Hauen kalkuluen arabera, datorren udarako, ekai-

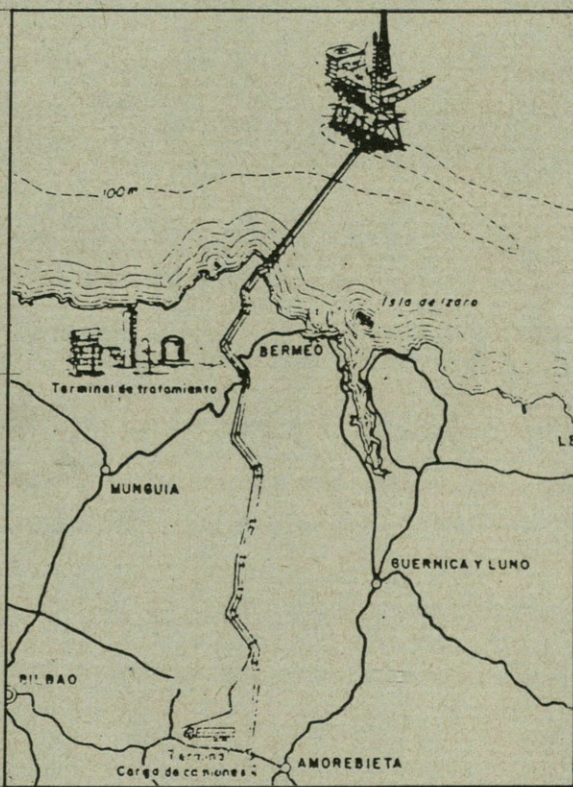
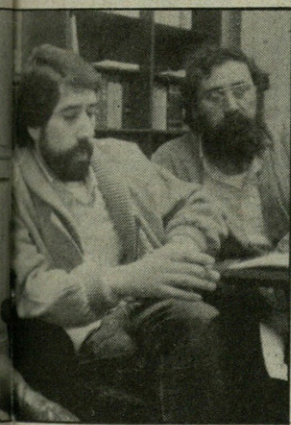
258.000 milioitako irabazik

Bermeoko gas lurruntzen ari za

Azken egunotako egunkari emandako prentsaurrea dela m Bermeoko gas-esplotazioaren problematika. Alde batetik, esplotaziorik garrantzitsuenetaz inguruko hau: izan ere eta le kilometrotako luzera eta kilomet gas-boltsa honek 30.000 milio bitarteko esplotazioa segurtatz milioitako irabaziaz emango honetan datza: irabazi horien euskaldunen eskutartetik lurt litzatekeela, Madril edota eskuetara

nerako zehatzago, jarri nahi dute plataforma egonkorra Bermeoko kostaurrean; Cadizen eta Tarragonan egiten ari diren plataforma itsasoz ekarriko dute Bermeo aurrera udaren hasieran.

irten daitezke bertatik s, eskuarte gun ondasuna

rian eta Herri Batasunak
rio, ezagutu ahal izan dugu
enguruan gertatzen den
tirudi Europa osoan den
gerta litekeela Bermeo
datuen arabera, zortzi
batego zabalera tuen
10-30 urte
du; bataz beste 258.000
Arazoa, baina, beste
bermeotarren eta
du eta urrutira joango
presa multinazionalen
gia.

dagoeneko bukatu dute plataformatik
lehorrerainoko gasoeduktoa, eta urte
honetan zehar egingo dute Bermeotik
Zornotzarainokoa, bertan kokatuko
baita kamioien kargarako terminala.

«Herriak informazio zehatza eta osoa nahi»

Herri Batasunakoek informazio-
prozesu ireki bat nahi dute herrian, eta
hauxe da ENIEPSA enpresari egin
dioten eskaria: «enpresak kokapen-
lizentzia lortu du, eta datorren astean
lanetarako lizentzia eskatu behar du.
Guk, kasu batean nahiz bestean ezetza
ematen dugu jarreratzat, gure ustez,
aurrebaldintza bat bete behar delako:
herriak informazio zehatza eta osoa
izatea guzti honetaz eta informazioaren
ondorioz, bere eritzia kontutan hartua
izatea».

«Prozesu honetan Herri Batasunak
tekniko batzuek proposatuko ditu, eta
hauen txostena enpresakoekin kon-
trastatu beharko dira. Jakin izan dugu
Euskal Herriko Unibertsitateak ere
egin duela eskaintza, eta hori kontutan

hartu behar da. Gainera, gure ustez,
gasaren esplotazioaren ondorio ekono-
mikoek Bermeo eta Busturialdeko bi-
zilagunak langabeziatik eta krisi ekono-
mikotik irieteren lagundu behar dituz-
te, eta Euskal Herri osoaren onerako
izan».

Egia esan, orain arte ez da ondorio
ekonomiko aberasgarririk gertatu ga-
saren esplotaziotik; Bermeoko Udalak
150 milioi jasoko omen ditu lizent-
zia-tasen ordeiz. Bestalde, 180 langile
enplegatzen dira eraikuntza-lanetan
eta hauetatik 40 eskas dira bermeota-
rrak.

Bizkaiko Diputazioaren jarrera pasiboa

Herri Batasunako Bermeoko zine-
gotzien taldeak aktibitate handia
agertzen du arazo honen aurrean: ot-
sailaren 22an gutun bat argitaratu zu-
ten «Egin» egunkarian, eta bertan ai-
paturiko baldintzak azaltzeaz gain,
ENIEPSA enpresarekin izandako el-
karrizketen berri ematen zuten, modu
honetan: ENIEPSA enpresak infor-
mazio guztia eskaintzeko jarrera ire-
kia agertzen duela, baina ez dela in-
formazio epea luzatzearen alde azalt-
zen. Salatzen zuten gutun berean zi-
negotziek Bizkaiko Diputazioak orain
arte izandako jarrera pasiboa, zeinek
informazioaren zabalera gaitzetsi
duen.

Udaleko komisio iraunkorrean sar-
ritan azpimarratu dituzte beren eska-
riak HBko zinegotziek, baina ez dute
«Bermeoko Aberkideak» eta
PNVkoen artean oihartzunik lortu.

Zinegotziekin elkarrizketa bukatu
eta kalera jo genuen; nabaria zen jen-
dearen artean egun berean egunkarie-
tan agerturiko informazioaren eragina:
elkarrizketa askoren gaia zen gasare-
na, eta nagusitzen zen kezka ere bat
zen: herri ondoan aurkitutako onda-
sun naturala ez ote zaien bermeota-
rrei, ez ote zaigun euskaldunoi es-
kuartetik joango. Lanpostu berrien
zurrumurrua ere hedatu da, baina ho-
rix, zurrumurru gisa, eta entzuten bi-
de da eskasak izango direla postuok
eta «entxufe»ren bat edo beste behar-
ko duela horien atzetik dabilenak.
Gasa bera bezain etereo eta eskurae-
zina beraz.

Antton AZKARGORTA
Karmelo LANDA

«Eraserik ez!
bortxaketarik ez!
torturarik ez!»,

kontsigna
hirukoitza

Emakumeontzat beste dei bat martxoaren zortzian

Beste Martxoaren 8 batek egiten digu dei. Eta guk erantzun egingo diogu. Egun hauxe da duela zenbait urtetatik hona geure erreibindikazio-eguna. Egun honetan kalera irten ohi gara garrasi egiteko, salatzeke, egunero borrokan lortu nahi ditugun gauza guzti horiek argi eta guztion aurrean erreibindikatzeko.

Martxoaren 8a: egun hauxe baliatzen jakin behar dugu Euskadiko emakume langileok bizi dugun egoera zapaltzailea salatzeke. Eta egoera zapaltzailea diogu uneoro gure kontrako erasoak jasaten ari garelako. Horrexegatik diogu: eraserik ez!, bortxaketarik ez!, torturarik ez! Horixe da egun honetarako geuk (AIZAN!eko emakumeok) aukeratu dugun kontsigna, eta nahiz eta kontsigna hirukoitza izan, bere esangura bakarra da, berau sortzen duen izakia bezain bakarra: gizarte kapitalista-zentralista-patriarkala.

Egunero erasoak nozitu beharra

Geure kontra gertatu ohi diren erasoak buruz mintzatu beharrak, gainerako testuinguru osoari erreferentzia, egitera garamatza, bere arlo sozio-politikoan nahiz ekonomikoan.

Lanpostu bat lortu edota mantendu ahal izateko eragozpenak ipintzen

zaizkigunean, geure kontrako erasoetat ari gara.

Geure etorkizunak emazte-ama eskemaren barruan bilakatu behar duela sinestarazi nahi gaituztenean ere, geure kontrako erasoetat ari gara, halaber emetiar bezala kontsideratua dagoen guzti hori betearazi nahi zaigunean.

Eta jakina, baita ere sexoa baino ez izatera behartzen gaituztenean, hartu eta baliatu daitekeen objektu hornitzaile eta erotikoa izatera kondentzen gaituztenean.

Behin eta berriz esaten zaigu izaki dependienteak garela, bigarren kategoriakoak, geure berezko lanbidea etxeko lanak direla, seme-alaba eta senarraren aldamenean, eta haiek zerbitzatzeko eta zaintzeko obligazioa daukagula. Behin eta berriz hori guztia entzun behar izaten dugu, eta noski, bienbitartean, emakumerik bortxatzen dutenean mutuarazi egiten

gaituzte, «haienak» garelako. Elizak nahiz Estatuak gutaz jabetzeko eskubidea eman dietelako, geu hartu, kazitatu eta indarrez zapuzteko ahalmena omen dutelako.

Ez bagara etxean geratzen, kalera irteten bagara, «edonork» deretxoa eduki dezake gure gain, «probokatu» egiten omen dugulako, geure gorputza hari plazerra emateko objektu bat besterik ez delako. Hark bortxatzen gaitu bere indarraren arma bakarraz eta txikitatik behin eta berriz errepikatu ohi diotena betetzearren: bere sexualitatea halanola isilarazi behar duen instinto bat dela, emakumeok zer diogun eta zer pentsatzen dugun ezertarako kontutan hartu gabe. Horren aurrean, geuk behin eta berriz errepikatuko dugu geure gorputza geurea baino ez dela, eta plazerra sentitzeko eskubidea daukagula.

Esperientziak elkarrekin sentitu

Eta agian geure herriarekin batera libre izateko ahaleginetan sartzen bagara, eraso uniformez jutzen da, konkistatua eta zapaldua ez izatearren etsi gabe borrokan ari den herri horretako partaide izateagatik torturatu egiten gaituzte. Eta mementu horie-

tan, kasu horietan ere, modu desberdin batez tratatzen gaituzte, etengabe txantaia afektiboa erabiliz, geure erlazioei buruzko bromak eginez, geure gorputzen itxurari burla eginez, bortxaketa-mehatxuak eginez, etabar... tortura-modu guzti horiek sexoaren inguruan dabilta, azken finean geu haiantzat ere sexoa besterik ez bait gara.

Hauxe duzue geure salakuntza, inondik ere indibiduala, konpasik gabekoa eta bapatekoa izan daitekeen salakuntza; garbi eduki behar dugu geure esperientziak elkarrekin sentitu eta horrekin batera organizatu garenean baino ez garela kapaz izan geure zapalkuntzari aurre eginez konprenitu, aztertu eta zerbait egiteko.

Orain arte ikasi duguna

Guzti horri esker argi aski ikusi ahal izan dugu lanaren banaketa soziala sexoaren arabera egin dagoen bitartean produkzioaren mundua mugiezina mantenduko dela guretzat. Areago, «gizonak bete behar duen» lanpostuaren lapur gisa ikusiko gaituzte, bigarren kategoriako lanpostuak baino ez dizkigute emango, gizonaren soldataren menpe eta haren kopuruaren azpitik egongo diren lanpostuak besterik ez ditugu jaso ahal izango. Modu horretan historikoki ukatu izan zaizkigu gure independentzia ekonomikoa eta gizartean zuzenean eraginik izateko eskubidea.

Bai, hori guztia egin izan dute geure lanpostua etxean dagoela aitzakia gisa erabiliz, geure lana etxekoandrearena dela esanez, gutaz aparte inork ezin duela etxeko erantzukizunik bereganatu behin eta birritan gogoraraziz. Baina azkenean konturatu gara etxeko lanek izugarritzko diru-aurreratzeara suposatututela sistemarentzat, lan-egileen mantenimendua, zaintzea eta ugaltzea orain arte debalde egin egin dugulako, batzutan etxeko lanetatik gain bigarren lanbide batetatik jabetzerara behartuak izan garelarik.

Era berean ulertu dugu inork ez duela klase eta herri konkretu batetako emakumeok gura ditugun libertate indibidual eta kolektiboen bandera gure ordezt hartuko. Are gutxiago defendatu ahal izango gaituzte orain arteko zapalkuntza-sistema iraunarazi eta indartu baino egiten ez duten

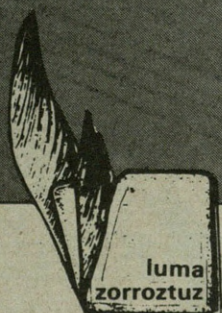
instituzio eta legeek, kontutan harturik instituzio eta lege horiek direla familia patriarkala babestu eta eragiten dutenak, bikote monogamo heterosexuala norma bezala harturik horretaz aparteko forma eta agerpen guztiak erreprimitzen dituztenak, geure identitate nazionala errespetatu barik gaurregun zutik dagoen boterearen kontrako eraso edota inposatutako arau sozialetik irtetea suposatzen duten jokatibide guztiak basatiki zapaltzen dituztenak.

Eta orain arteko hau gutxi balitz, ideologia patriarkalak arestian aipaturiko basakeria guztiak justifikatu egiten ditu. Illo horretatik sendotu dira gizon eta emakumeontzat oso paper bereziak baina guztiz espezifikoak, jerarkia eta indibidualismoan oinarrituz, solidaritate-falta, autoritatea eta lehiaketa aldaezinezko baloretzat hartuz. Eliza katolikoa, eskola, familia eta komunikabideak dira hain

zuzen ere, dependienteak, isilak, pasiboak, asexuatuak eta antzeko gauza asko izan behar dugula sinestarazi gaituztenak. Horrezaz gain, ama bezala dauzkagun erantzukizunetaz informatu gaituzte, hots, geu kontutan ez hartzeaz aparte zapaldu eta desbaloratzen gaituen ideologia bat transmititzea.

Horrexegatik, gizartean aktiboki parte hartu dugun aldiro —lanaren bidez, geure kulturaren mantentze nahiz transmisioan, edota askapen nazionaleko mugimenduan— geurea ez baden historia baten protagonistak ez izatera kondenatu gaituzte. Horrexegatik ere, jabetuak gara askapen prozesu horretan geure laguntza ematearen beharkizunaz, herri libre batean emakume libreak izan gaitzen.

AIZAN!

USAko 1960. urtez geroztikako elaberrigintza

Egungo egunean USAn pesimismoa nabari liteke, 1960. urtez geroztikako elaberrigintzaz iharduterakoan.

Agian, pesimismo hori garai hartako gizartean nagusitu zen pesimismoari loturik dago. 1960 baino lehenago denak argi eta bero zirudien USAn.

Hezketa, ekonomia eta atzerriko politika bide zuzenetik zihoazen, askoren eritziz. Geroago makurretik. 60. aldia baino lehenago hezketa gorantza zihoan; geroago eskolek porrot egin zuten. 60. aldia baino lehenago familiako baliok oso estimatuak ziren; geroago sendia problema bihurtu zuen, aztergai edo experimento. Politikan: Viet Namek trauma sortu zuen anitzengan.

Elaberrigintzarekin ere berdintsu gertatu omen zen. Lehenbiziko mundu gudatea bukatu eta Amerikan idazle oso bikainak sortu zirela diote.

20. aldian Ernest Hemingway eta F. Scott Fitzgerald. 30.an William Faulkner, John Dos Passos eta John Steinbeck. 40.an Norman Mailer, James Jones eta Mary McCarthy. 50.an John Updike, Saul Bellow, Truman Capote eta Bernard Malamud, 60.an James Baldwin eta Philip Roth.

Kritikalariak, ordea, ezezkor agertzen dira 60. urtez geroztikako aldiari buruz.

Norman Mailer bera ere, 70.an aldia idatzi arren, 1960.ean alde handiz berak sortutako deabruen eta giroaren ihes dabilela salatzen dute eta beste bide batetik jo duela bere *Ancient Evenings*-en.

Bellowk berriz, ez omen du emaitz bikainik eman zorigaiztoko aldi honetan. Ezagun da 60. aldian Bellowk eztabaida gogorak izan zituela ezkerreko mugimenduekin. Be-

re elaberrietan kruzada eta razionalismo gehiegi ikusten zuelako, apika.

Beste idazle asko ere behera irristatu omen ziren.

John Updike-k (honen lanak maiz ikusi ditut Bilboko liburutegietan) 60. aldiko bukaeratik *Rabbit is Rich* idatzi arte, ez duela liburu onik atera, esaten zigun John Graham, Fordham Unibertsitateko irakasleak. Updike-ren *Couples*-ek (1967), *Bech: A Book*-ek (1970), *Rabbit Redux*-en ez dute kritikalarien onespina izan.

Philip Roth-en *Portnoy's Complaint* (españolera ere itzuli dute) irakurri duzenok, harrutxe geldituko zineten. Ni behintzat bai eta nirekin batera ikasten ari ziren New Yorkeko zenbait estudiante ere. Elaberri horretan 60. aldian gertatu zen sexualidade iraultza gatzatu nahi izan zuen, baina zinez lortu duen galde liteke.

Jakina, gauzak ez dira bere onetik atera behar. Updike, Roth eta Mailer idazle haundi dira. Horien idazkera eta estiloa zoragarri dira, maisuenak dira, mamia beti atsegin ez bazaigu ere.

Nire ustez, gainera, Mailer-en *The Executioner's Song* (1979) eta Updike-k berriki atera duen *The Witches of Eastwick* goren mailatako ditugu.

Baina batez ere 70. aldian elaberrigintzan aritu direnek, hots, orain berrogetaka urte dituztenek, nolabait ere huts egin zutela ematen du.

Egia esan, hori garbi geroago jakingo da. Hurbilegi dauzlagun idazleak, ez bait da erraz epaitzen. Historia bera ere urrundik ikusi behar omen da, ikuspegi egokia lortzeko.

Beste gauza bat ere esan liteke. 70. aldian idazten duten idazleen artean gai arront bat aurkitzen dela: gizakien artean dagoen komunikazio eza. Alienazioa eta «discontinuity» maiz entzuten diren hitzak dira, idazle hauen kezkami-nak adieraztean.

Europar ia ezezagun den, baina USAn idazle ospetsuen artean dagoen Richard Ford-ek ba du oso entzutetsu egin den esaldi bat: «*People watched each other with the expectation of diseased response*» (*The Ultimate Good Luck*, 1981). Galderak egiazko erantzunik gabe gelditzen dira eta azken funtsean, galderarik egin ote den ere zalantza liteke.

Galderarik ez, sentimenturik ez, komunikaziorik ez. Renata Adler-en *Speedboat* (1977) elaberrian aita batek bere bi urteko semetxoa kareletik behiti itsasora bota du, «*all babies are natural swimmers*» esanez eta haserratu egin da lagun batek itsasotik atera duelako: «*He would have come up in a minute... You have to give nature a chance*».

Don De Lillo-ren *Players*-en (1977) edo *Great Jones Street*-en (1973) ere, bihotzaren lehorra, sentimentuen hotza nabari da. John Saules-ek eta Henry Bromell-ek ere mai-te-harremarik ez dagoen basamortutik idazten dutela dirudi.

Idortasun hori Leonard Michaels-ek ongi mamitu du kritikalariek maiz jasotzen dituzten hitzetan. Lagunak salatu egin dio lagunari, andrea beste gizonekin dabilkiola. Lagunaren erantzuna: ez omen dio ardura. «*I don't feel anything*». Kito!. (*The Men's Club*, 1981).

Esaldi horrek Ann Beatti-renak bezalaxe, sentimentu izoztuen auzi hori adierazten du. Emakume bat panpingile batekin bizi da. Ez da bion artean harremanik, emakumea komunikazio sortzeko lehiatu arren. Ipui laburra da eta horrela bukatzen da: «*This is the death of winter*» (*Secrets and Surprises*, 1978). Honen antzeko lehortea nabari daiteke Bette Pesetsky-ren *Stories Up to a Point*-en (1981) eta Raymond Carver-en kontakizunetan, *Popular Mechanics*-en. Talde honetan Barry Hannah eta Ron Loewinsohn ere sartuko genituzke.

Kritikalarien lanetan, berriz, honen antzeko esaldiak entzun litezke: «*Now we're caught up in a stretch of narrative that seems to deny the very possibility of feeling*», edo (egungo idazleen) «*the theme is the death of fellow-feeling*», edo «*the evocation of feelinglessness – inner deadness – is the unifying priority*».

Hauxe da auzia. Zein arrazoi eman lehorte horren iturriak azaltzeko?

Zail da esaten eta ematen diren arrazoiak ez gaituzte beti asetzen. Filosofiaren eta historiaren ibaiak 60. aldiaz geroz sentimentukeriaren aurka eta nihilismora jotzen omen zuten. Hemingway-k eta Camus-ek, adibidez, ereindako hazitik hazi omen dira landareok. Nork jakin?

Kulturara edo filosofiara jo beharrik ez dagoela diote askok. USAk 70. aldian eskarmentu oso txarrak izan zituela. Viet Nam-go gudateak gerraren eta pertsonen ezbalioa agertu zuen; Martin Luther King-en eta Kenneditarren herioak ezagutu zituen, Charles Manson-ek egin sarraskiak inolaz ere biziaren deuskeria adierazi zuen. Alde batetik estudianteen protestak, bestetik amerikar aunitzen beren buerak munduaren zapaltzailetzat zeuzkaten. Sexualidadearen iraultza ere hor zegoen.

Horretaz gainera, idazleak berak ere kinka gaiztoan omen zeuden. Idazleari, ordurarte ematen zitzaion eginkizuna, gizartearen begiraile eta kontzientziaren piztaile izatea, alegia, ukatzen hasi zitzaioa; jende-komunikabideak direla eta, idazlearen eginkizuna murriztu eta moteldu egin zela.

Murriztapenok, apika, gehiegitxo ziren idazleentzat eta ezin asimilatu. Ba dirudi, halere, USAn aldi hau garaitzen ari direla eta etorkizunean bizitzaren aniztasuna hobeki ikusteko gaitu direla oraingo idazleak, alderdi negatiboekin batera, itxaropenezko alderdiak ere jasotzeko.

Irakaslego Eskoletan aldaketa handiak egongo dira

LRUrekin euskarari bideak itxi zaizkio

Otsailarekin batera, Estatuko Unibertsitate guztietan prozesu estatutugileari amaiera eman zaio. Unibertsitate batzutan, estatutu aurrerakoiak atera dituzte, bestetan iskanbila ugariak, Sevillan esaterako, eta UPV-EHUn, estatutu konformistak eta atzerakoiak.

Hasitako bideari ezin jarraiera eman

Klaustroan partaide den eta Bilboko Irakaslego Eskolan diharduen irakasle batekin kontaktuan jarri gara. Eskola hauetan emango den aldaketaz mintza dakigun. Azaldu digun egoera, orain lau urte martxan jarri ziren eus-

kal adarretarako ezin kaxkarragoa da.

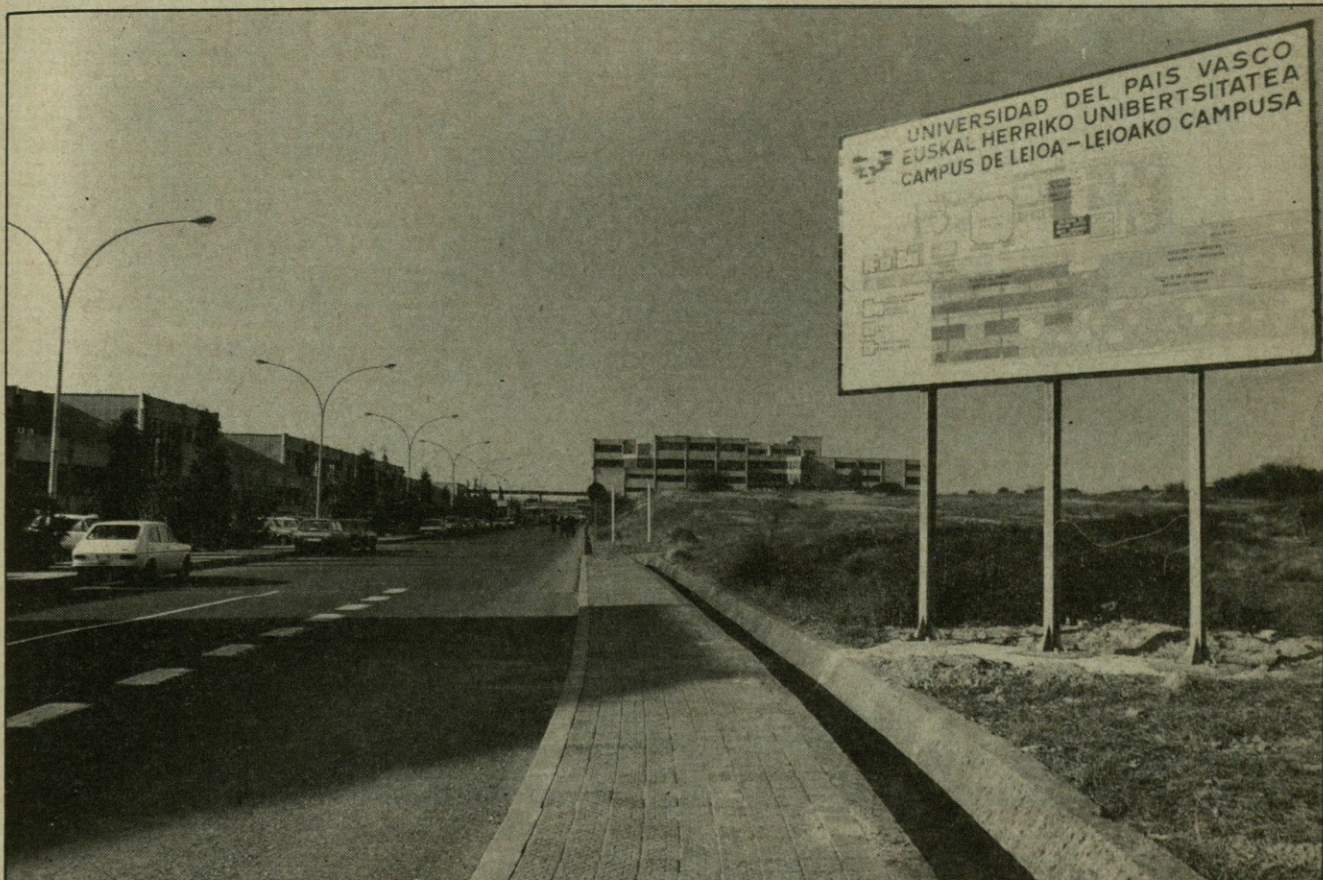
«LRU 1987an gure unibertsital barrutian aplikatzeak ekarriko dituen lehenengo ondorio nagusi biak, hauek dira: lehenengo eta behin, euskal adarrrak, gaur egun dauden moduan, aurrera ateratzeko ahalmena murritzuta geratuko da, eta oraindik sortu ez diren zentruetan, inoiz baino oztopo handia-

goekin egingo dute topo. Bigarrenez, Komunitate guztientzat programa berdinak egingo dira. Estatu mailan eratuak. Estatuan aplikatu den eredua. Alemanian eratutako berbera da, hain zuzen ere, unibertsital eredu guztien artean dagoen zentralistena. Euskal Herriarentzat epe luzera, bideak ixtea suposatuko luke, programa propioak egiteko bidea guztiz itxita gelditzen bait da».

Lehenengo atea Madrilen itxi zaigu

Bilboko euskal saileko irakaslegoak duen eritziaren arabera, lehenengo atea Madrilen itxi zaigu. LRU proiektatu zenean, aurretik LAUrekin gertatu zen bezalaxe, unibertsitate eta zentru guztietan kexak, manifestaldiak, agiriak eta borroka gogorrak antolatu ziren, tokian tokikoak. PSOEek Parlamentuan onartutako zedila lortu zuenean, lehenengo «round» hura galduta zegoela ikusi zen, baina askoren ustetan, bigarren round-ean, hau da, Unibertsitateko estatutuak egite-rakoan, LRU alboratu, edo behintzat gaineztatu, ahal zitekeela pentsatu zen.

Momentua heldu zenean, erantzunkizun desberdinak eman dira. Zaragozan onartu diren estatutuen arabera, komunitate unibertsitariari diharduen edonor izan daiteke errektore, bedelak barne, Madrilen, Valencian eta Sevillan, batez ere, ikasleek eta zenbait PNNk, mobilizapen handiak protagonizatu dituzte, eta EHUn, aldiz, inon baino estatutu kontserbatzaile eta atzerakoiagoak egin dira, errektorearen esanetara zegoen klaustro baten eskutik. Euskararen alde mugitzen den ikasle-irakasle multzoa. Euskararen Estatutuarekin pozik gedituko zela pentsatu zen. Eta egia esan, estatutu hark dioena praktikan jartzen bada, onuragarria izan daiteke, baina paper erreka da. Ez da nahiko zentruetako zenbait partaidek, nahiz eta zuzendaritza taldekoak izan, euskararen eta euskal adarren aldeko jarrrera adieraztea. LRUK, eta bere eskutik ezarri dizkiguten estatutuek, ez

dute irakaslego propioaren irtenbidea posibilitatzen. Euskal adarrei bidea erraztu beharrean, oztopatu egiten zaio, funtzionariatuaren sistema estatala delako, eta ez barrutiaren arabera.

Bigarren atea hemen itxi zaigu

«Estatutuak LRuk posibilitatzen duen markoaren arabera egin dira. Horrez gain, oraindik zeuden irtenbide exkakak, Goio Monrealen talde klaus-tralak akabatu ditu. Adar euskaldunak ez dira, beraz, errekonozitzen. Ikasleen eskabideen esku gelditzen dira. Baina nahiz eta ikasleek eskatu, irakasleak ez badaude horretarako prest, edozein ikaslek daukan eskubide hori, ez litza-teke inolaz ere beteko. Eta hau ez da kanpotik inposatu diguten zerbait, bai-zik eta hemen bertan, gure klausroan, hartu den erabakia». Erabaki hau ho-beto ulertzeko, klausroan dauden in-darren proportzioa ikusi beharko ge-nuke. Klausro hau eratu zen aurretik, prentsan, ikasle batzuren kexa azaldu zen. Bertan hauteskunde berriak an-tolatzeke premia azaldu zuten, zen-

bait ikasle ikasketak amaitu ondoren, unibertsitatetik kanpo zeudelako, eta beraz, klausroan zegoenien zenbaki kopurua gutxituta zutelako.

Bestalde, PNNk ere ez zuten mo-mentuko proportzioa onartzen, kuali-fikazio akademiko handiagoa duten estamentukoei dagozkien baino klausrale gehiago ematen zitzaielako.

«Klausroan dagoen indar korrela-zioa ez da EHUn dagoen indar korre-lazioaren parekoa. Denok dakigu klausroaren banaketa ez dela erreali-tatearen ispilu edo isladapena, ezta as-koz gutxiago ere. Hau da, klausroan PNNk beste ordezkari, doktoreek izan dute, eta denok dakigu Euskal Herriko unibertsital barrutian ez dagoela ez-doktore beste doktore, baizik eta as-koz ere gutxiago diren. Ezaguna da ere, ikaslegoaren ordezkariitza klausroan, ez dela ez nahikoa ez onargarria izan. Beraz, ezin dezakegu esan EHuko klausroa Euskal Herriko ispilua de-nik, inondik inora ere».

Eskoletan, aldaketa handiak

Bertako irakasle batek esaten zigu-

nez, «ezarri nahi diguten aldaketa na-gusia zera da: orain arte Eskoletan di-daktikak eduki duten presentzia oso eskasa, hutsala eta behe mailakoa izan da; eta bapatean, piramidearen gailu-rrean daudenek harturiko erabaki ba-tez. Irakaslego Eskolak bakarrik eduki didaktikoaz arduratzera pasatzea nahi dute. Uste dut, dekretoz ezin daitekeela aldatu .epe labur batetan (jarri nahi den moduan) oso presentzia testimoniala izatetik, eduki didaktikoak ematera. Honek izen aldaketa ekarriko du, baina ez inolako aldaketa sakonik, zeren edozein aldaketa dagoelarik, lehenago irakaslegoak asimilatu behar duen. Eta irakaslegoak, urte batetik bestera ezin dezake asimilatu hain sakona izan be-harko lukeen aldaketa. Gainera, era-bakia haritzeko ez dira irakasleen erit-ziak jaso.

Bestaldetik, LRuren politikaren ba-rruan, elite-unibertsitatea egiteko as-moa dagoenez, lehenago irakaslego kopurua murriztuko da, bigarren fase batetan ikaslego kopurua murrizteko helburuaz. Berregituraketa ezkutua».

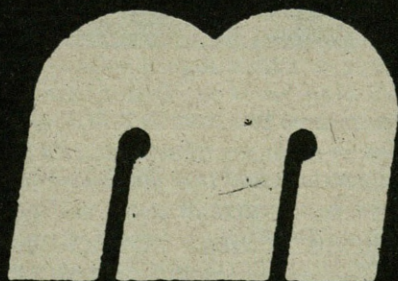
Laura MINTEGI

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

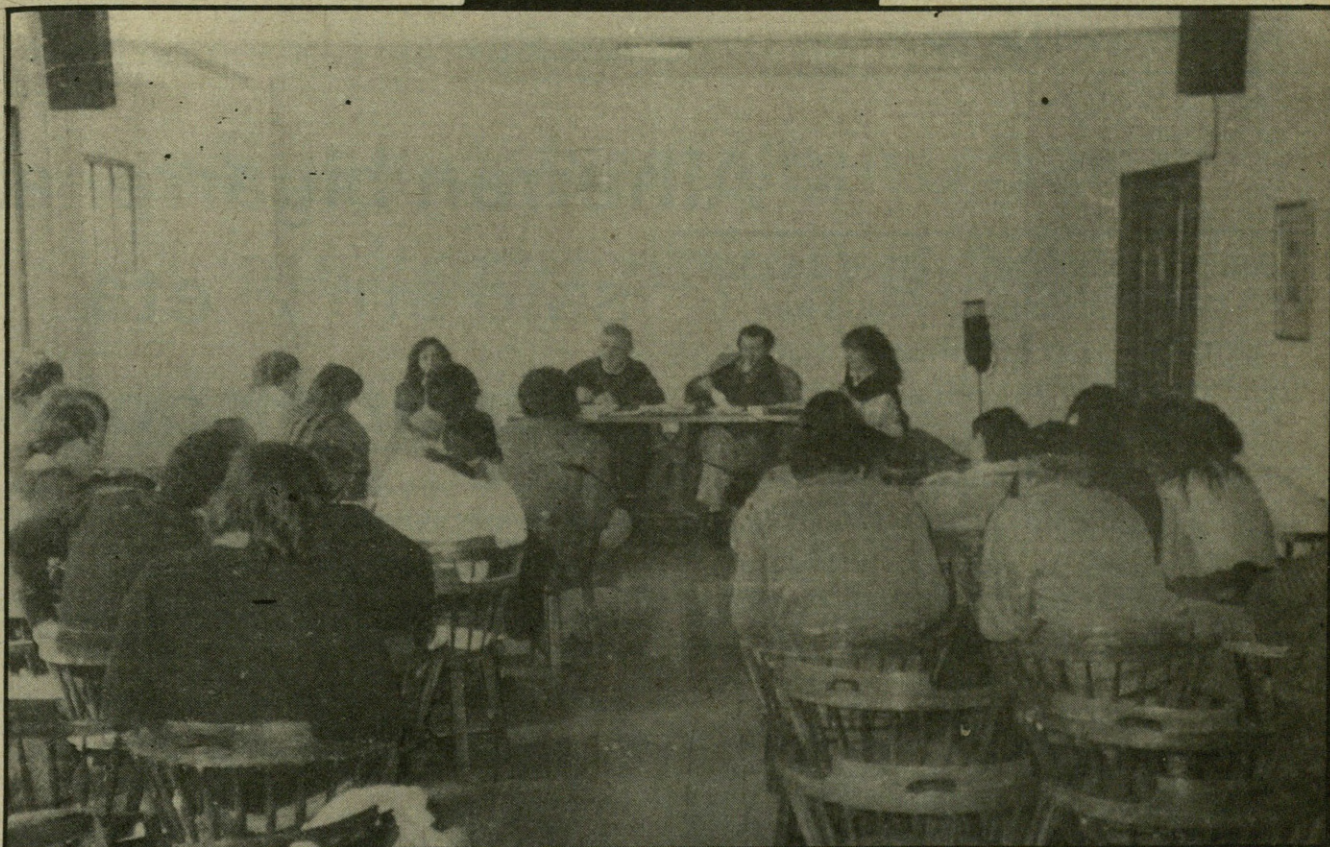

miner

donostia

271050 eta 270447

Euskal Antzerki Taldeen Biltzarrearen bilera nagusia ospatzen zela eta joan den igandean, martxoaren 3an, Zarautzko "Monte Albertia" izeneko egoitzara bildu ziren euskal antzerki taldetako zenbait partaide. Bilera nagusi honek jasan duen atzerapena da lehenik nabarmentzen dena. teoriar 84ko maiatzean ospatu behar bait zen. Bestalde, bilera honetan eman zitzaizen sarrera «Kukubiltxo» eta «Branka» taldeei, eta biltzarkideek hurrengo hilabetetan EATBren araudi, helburu eta barnegitura aztertzea erabaki zuten. Horrekin batera, 83ko maiatzean egin zen bileraz geroztik burututako lanen errepasoa eta taldeen egoera aztertu zen, hala nola diru-kontuei gainbegiratu eman.

berriak

Sabin

Txomin Artola eta Benito Lertxundi disko banaz kalera.— Txomin Artolak eta Benito Lertxundik kaleratu berri dute plastikoa bana. Lehenak "Xoxoa" rekin atera du "Orbela" izeneko disko-luzea aspaldiko isiltasuna apurtuz. Txominek berak idatzitako letrak dira gehienak eta Ducau, Irizar eta Goialderen laguntza izan du konponketak egiterakoan, ohizkoak zaizkion tankerako aideekin batera, jazz eta blues girokoak ere sartu ditu agertzen diren zortzi kanten artean. Benito Lertxundik aspaldi iragarritako "Gaueko ele isilen balada" kaleratu du "Elkar" disko-etxearekin: Oriokoak bost konposizio besterik ez du sartu lan berri honetan, ohizko zaizkion musikariek gain musikari-lagunak pianoz lagundu diolarik zenbait pasartetan.

"Antzerti"ko ikasle eta irakasleak grebara.— Aspaldikoak ditugu "Antzerti"ko istiluak, ez dira behintzat atzo goizekoak. Oraingo greba hau ere ez da ikasturte honetako lehena, baina bai da Gasteiz, Bilbo eta Donostiakoek elkarturik egiten duten lehena. Istiluak Gasteiz eta Bilboko lantegietan sortu ziren, bertako irakasleen soldatak auzi zirelarik. Ikasleak maisuekin bat egin, eta guztiok Donostiara jo zuten bertakoen elkartasuna eskuratzeko asmoz. Hasierako soldata arazoarekin batera "Antzerti"ko kurtso desberdinetan dagoen egoera pedagogiko kaotikoa da greba honen gakoa. Zuzendaritzak klasera itzuli bezain pronto hasiko dituela negoziaketak aldarrikatzen duen bitartean, grebalariek negoziaketak hastea jarri dute klasera bueltatzeko baldintza gisa.

Xabier Errok saria jaso "Makalu-Euskal espedizioa-1984" filmearekin.— Xabier Erro ezaguna da ARGIAko orrialdetan, etxekoa dugu. Horrek poza berezia ematen digu Donostian ospatu berri den Mendi Zinemaldira berak aurkeztutako filmak sari bat jaso duela jakinarazteak. Iaz lau euskaldunetz osatutako taldeak Makalu gailurrera egindako espedizioaren lekuko da hogeitabi minutuko iraupena duen filme hau, eta Euskal Herriatik aurkeztu zirenei eman beharreko "urrezko pagoa" jaso du. Espedizio horrek ez zuen merezitako oihartzuna izan nahiz eta azaina ez zen makala izan. Orain jasotako sariaren bitartez filmak lorpen horren benetako maila erakuts dezake. Zorionik beroenak Xabierri estreinatu berri duen zinemagintzaren arloan lehen urratsak hain bide onetik emateagatik.

"Seaska" eta AEK grebara martxoaren 15ean.— Astebetez atzeratu ondoan martxoaren 15ean egingo dute "Seaska" eta AEKkoek greba Iparraldean. Une honetan euskararen inguruan lanean diharduten langileon egoera larria da beren lanpostuak galtzeko zorian bait daude, eta horrekin batera Iparraldeko kultur berreskuraketa guztia kolokan dago. Hiru eskaera nagusi egingo dituzte elkartasuna lortzea helburu nagusi duen greba honen bidez: "Seaska" eta AEKri zor zaien diru publikoa eskatzea; euskararen langileen hilabeteko soldata segurtatzea; eta dauden lanpostuak mantendu ez ezik une honetan beharrezko diren berriak sortzea. 9an AEKk kanpoan emango ditu klaseak, eta 16an "Seaska"koek manifestaldia egingo dute Destraderen etxeraino.

«Nafarroako Bertsolarien Txapelketa-85»

Aiherran bigarrena.

saio arri eta ipartarrak gogor

Joan den igandean, martxoaren 3an, ospatu zen Leitzako finala baino lehenago ospatu behar diren saioetarik bigarrena Aiherran. Bizia gertatzen ari da mugaz bi aldetako nafarrek parte hartzen duten txapelketa hau, normala denez azkenerako giroa asko berotuko delarik. Aiherran ospatu zen bigarren saio horren kronika duzue ondoren, bai eta, saio horretan saritua izan zen bertsoa.

Iparaldeko bertsolariak ari dira gailentzen Nafarroako Txapelketa honetan.

Bertso onena, Mendibururena

Aiherrako saioan kopa eman zitzaion bertsoa Mendibururena izan zen. «Bertsotan hasi berri den gatzetxoari» zuen gaia, eta honela kantatu zuen:

Ekartzen duzu neure baitara
primaderaren usaina
eta plazer dut eder dezazun
gure bertsuen mahaina,
xuri gorri ta berde geldituz
gure kulturaren gaina
agian gero zu izan zaite
bertsularien itzaina
gisa guziez kontent naiz oso
hemen ikusiz ordaina.

«Nafarroako Bertsolarien Txapelketa»ko bigarren kanporaketa ospatu da Aiherran. Bertan kantatzeko izendatuak ziren bertsolariak Iriarte, Mendiburu (iazko txapelduna), Xalbador Madariaga, Mitxel Aire, Amorena eta Olaetxea ziren, nahiz azken honek ez zuen agertzerik izan.

Benetan paraje zoragarria, herri polita eta trinkete egokia; oso ongi prestaturik zuten dena bertako gazteek. Bazkari ederra ere ez zen falta, zikiro jate eta guzti, bertsolariak motorrak berotu zitzaizten eta entzulegoa girotu zedin.

Hain zuzen horrelaxe gertatu, bazkal ondoren bertsolarien aitona, Felix Iriarte umoretsu hasi zen bertso kantari eta gero ere horrela jarraitu zuen. Ba zuen etorria, bapatekotasuna eta grazia, eta berte batzuek ba dugu zer ikasia. Beraz, aurreko igandean Arnegin bezalaxe, antolaketa aldetik oso ongi egon zen.

Zortzi bertsolari seitán geratu

Txapelketako saio bera poliki burutu zuten. Alde batetik jendea bildu eta gozatu zen ia bi orduz sei bertsolariak entzuten; bertzetik, zortzitik seirako laburpena dela eta, lehengo urtetako saioak baino arinago gertatzen dira.

Olaetxea lesakarrak ez zuen joaterik izan, baina Hegoaldean gai-jartzailea izango den Dionisio Muji-

kak ederki bete zuen horren hutsunea.

Bertan izan genuen lehengo urteko txapeldunari eta bigarrenari bertsoak entzuteko aukera, eta aurrean ere bere eginkizuna osatu dute. Mitxel Xalbador lehen partean ongi aritu zen eta J.P. Mendiburuk gartzelako gaian bertso onenarentzako saria eskuratu zuen.

Oraindik ez dakigu Leitzako saiora pasatuko diren zortzirik nortzu izango diren (hori epai-mahaikoek esan behar bait dute Erratzukoa egindakoan); baina uste dugu Iparaldekoak gogor ari direla. Hegoaldek ere gazteak indartsu dabiltzala erran behar. Arnegin ahaleginak egin bait zituizten eta oraindik beste batzuk entzuteko gaude.

Igande honetan, Beran

Dena den jende multzoa biltzen da saio hauek entzutea, bertsolariak ere aitzaki honekin elkarrekin plazaratzen dira eta Nafarroako bertsolaritzarentzat ariketa hau osasungarria gertatzen da.

Datorren iganderako, Beran, beste seikotea gertu izango dugu: J.M. Argiñarena, B. Madariaga, Josetxo Jantzi, Mihura, J.M. Fagoaga eta Moises Jaso. Aurrengo txapelketan bertsolari berri gutxi baditugu ere, herri herri lekuak aldatzen ditugu eta Berara joateko aitzaki ederra baduzue oraingoan.

L.A. «MOXO»

Aurki hemezortzi liburutako saila osatuko dute

«Susa» k bost liburu berri aurkeztu zituen Bibon

Duela urte t'erdi ekin zioten «Susa»koek liburuak argitaratzeari. Handik hona hamalau liburu argitaratu zituzte, eta azkeneko lauen aurkezpena Bilbon egin zuten otsailaren 28an, Txomin Barullo tabernan.

Otsailaren 28. asteazkenez, Txomin Barullo tabernan inprobisaturiko prentsaurreko nahiko publiko batetan, «Susa»koek beren liburu berrien aurkezpena egin zuten: Fernando Pessoaen «Marinela», Joseba Sarrionandiaren, itzulpenaz: Mikel Antzaren «Lehen Bilduma»; Itxaro Bordaren «Basilika»; Eneko Olasagastiren «Gauzurtz baten izenak asmatzen»; eta Omar Navaroren «Itxastxorien bindikapena». Aurki agertuko omen diren beste bost libururekin batera, «Susa» saila hemezortzi liburuaren kopuru errespetagarriaz hornitua izango da.

Argitaletxe komertzialen alternatiba

Josu Landa izan zen «Susa»ren historia laburra azaldu zuena, baita liburuak argitaratzea erabaki zutenetik hona nola desarrolatu den taldea bera eta haren eginkizuna. ««Susa» argitaletxe bezala kasik erreakzio primario eta biszeral batengatik sortu zela esan liteke: geuretako biren liburuak ez zituzten inon atera nahi poesiazkoak zirelako, eta orduan geronek ateratzea erabaki genuen». Gerora, aitzitik, gauza konplikatuak joan omen zitzaizkien eta ezin argitaratzearen asuntua askoz jenerallagoa zenez, besteen liburuak ere argitaratzea erabaki omen zuten.

«Halere —esan zuen Josuk— ez gara hona etorri «Susa»ren propaganda egitera, alternatiba oso bat indartzera baino. Esan nahi bait da geu bezala «Maiatz» ere hasi dela liburuak argitaratzen, geure planteiamendu beretsuekin: argitaletxe komertzial haundiek erakusten diguten mundu et zirkuito ustele ezetz esan eta idazleek berek beren liburuak kaleratzea».

Lau idazle gazte liburu bana

Mikel Antza izan zen lehen liburua aurkeztu zuena. «Lehen Bilduma, 82-82» deritzona. Normalean gertatzen denaren kontra adierazi zuen oso pozik zegoela liburuarekin argitaratu ondoren ere. «neuk zaindu dut nire gustora azkeneko detailea arte, eta hori benetan nire obrarekin kontent egotera nararama». Gainerakoan, liburuaren edukiari buruz ezer esateari uko egin zion, hori besteren eginkizuna delakoan.

«Basilika» izan zen Itxaro Bordak aurkeztu zuen liburua. Nahiko zarata eta eztabaida sortarazi duen liburua, bestalde. Itxarok esan zuenez, «liburu honek badiu bi irakurketa: bata, kontatzen duena, argumentoa, eta bestea, argumento horren bi-

dez Iparraldeko gizarteari egiten dion kritika». Bere ustez, bigarren irakurketan baino ez zentratzeagatik sortu dira zalapartak eta halere ongarria dela esan zuen.

Eneko Olasagastik modu labur eta zehatz batez agertu zuen bere «Gauzurtz baten izenak asmatzen» liburuaren nondik norakoa, batez ere bere poemagintzan berak nabaritu dituen eboluzioak eta jarrera-desberdintasunak zehazten saiatu zelarik. Benetan interesgarria sentipenaren ondorio gisako poesiatik bibentziaren ondorengora dagoen tarteari agertu zuena.

Omar Nabarro Mundakako poeta estreinatu berria dugu, eta lehen liburu honen («Itxastxorien bindikapena») azalpen deskriptiboa egin zuen, bere hiru partetan zehar eta poema inportanteenak errepasatuz. Era berean, bere hasiera bateta-

ko borradorea azkenetako «mutilatua» izan dela esan zuen, poema batzuk kriptikoegiak zirelako eta beste batzuk barne-koexioaren alde. «Liburu honek izango du jarraipenik», izan ziren bere azken hitz esperantzagarriak.

«Sarrionandia gartzelan preso daukate»

Baina liburu bat geratzen zen aurkezpene egiteko: «Marinela», Pessoaena. Halere, esan zuten bezala «Sarrionandia gartzelan preso daukate, bere borondatearen kontra eta beste toki askotan bezala hemen ere ezingo du egon». Bere ordeiz, Mikel Antzak egin zuen nola-baiteko sarrera Fernando Pessoa nahi obrari buruz hainbat argibide emanez. Laburtuz, Mikelek esan zuen «itzulpen honetaz agian itzulpen bati buruz esan daitekeen gauzarik onena esan behar genuke: ego-kia dela».

D.Z.

Txomin Barullon, «Susa»koen aurkezpenearen mementu bi.

Beste bikoizketa-etxe berri bi Bilbon eta Donostian (I)

«Edertrack», bikoizketari profesionaltasuna eman nahia

Otsailaren 18an aurkeztu zen Bilboko Iruña Kafetegian Bilbon sortu den bikoizketa-etxe berri bat: «Edertrack». Horrekin bateratsu ere IZ-BI beste etxearen aurkezpen ofiziala egin zen Donostian. Bigarren honi buruzko informazioa datorren asterako gordez, gaurkoan «Edertrack»i buruz arituko gara.

Iragan martxoaren lehenean zabaldu, zituen bere lokalak Bilboko Sabino Arana kalean «Edertrack» bikoizketa-etxe berriak, hoegitabost bat pertsonatako plantilarekin eta epe motzean ETBrako enkarguak betetzeko asmoz. «Oraindik ez dago gauza segururik baina geure nahia aurtien 200 bat ordu bikoiztea izango litzateke. Horretan azkeneko hitza, jakina, ETBkoek daukate baina gu geure horretara goaz». Nahiz eta hasiera batetan hogeitabost pertsona eduki kontratatutzat, etorkizunerako horren doblara ere iristea pentsatzen dute.

«Edertrack» sortzeko batez ere bikoizketako bestelako esperientzietan mugitutako jendea bildu da, Galdakaoko «Xoxoa»tik dator jende gehiena, bertan jasotako esperientzia eta ezagupenak proiektu berrian baliatzen jakingo dutelakoan daudelarik. «Kooperatiba gisa antolatutako enpresa, eta kalitatezko minimo bat betetzeko kapaz den tresneria ere erositako daukagu. Alde horretatik, bikoizte lanari zor zaion profesionaltasuna eta begirunea eman nahi diogu. Orain arte arlo honetan egin den lana txalogarria iruditzen zaigu, baina hobetu daitekeelakoan gaude».

Teknika eta jende aldetik, egokia

Beren ahalegin nagusieneta-

ko bat —bikoizketari dagokionez— lanari sinesgarritasuna ematea izango da, eta horretarako gaurregun erabiltzen diren teknika aurreratuak erabiliko omen dituzte: ahotsen egokitasuna, hizkuntzaren bizitasuna, eta komunikazioaren hurbiltasuna. «Ez dago esan beharrik euskara egoki bat erabiltzea delagure apostu haundi bat. Euskara erraz, jori eta samurra erabiltzeko asmoa daukagu hemen. Ez gara hainbeste finkatuko gramatika hutsean, guk pisu haun-

diena oraindik finkatu gabe dagoen «erranbideari» emango diogu».

Halere, merezi du aipatzea «Edertrack»ek euskarara bikoizteaz aparte beste zenabitz hizkuntzetara ere egiteko baldintzapean dagoela, halanola jatorrizko zintak alemanez, ingelesez, frantsesez, italieraz, portugesez edo errusieraz egon daitezkeelarik.

Ikusentzunezko medioena, etorkizuna

Sortuberri den etxe honetako langileek uste dutenez, etorkizuna gero eta gehiago egongo da ikusentzunezko komunikabideen esku, eta horregatixe estudio berri hau askok pentsatu baino inportanteagoa izan daiteke, bikoizketaz aparte izan ditzakeen baliabide guztiak kontutan harturik. «Izan ere, hasiera batetan bikoizketan zentratzen dugu gure lana, baina arrazoin ekonomikoengatik ir-

tenbide komertzial gertuena eta errazena delako. Hala eta guztiz geure asmoak ez dira horretan geratzen. ETBrako bikoizketa lanetaz gain bestelako lanik ere egiteko tamainan gaude, halanola irratietarako, industriarako, edo beste edozein erakundetarako». Zehatzago, hauek dira «Edertrack»ekoek eskaintzen dituzten gainerako zerbitzuak: publizitate-lanak, irratinobelak, musika-grabaketak eta «soundtrack» delakoak (filmeen batera etorri ohi den soinu-banda). Lan guzti horien esparrua bete nahi luke etxe berri honek, nolabait ikusentzunezko komunikabideek gero eta gehiago jasoko duten garrantziari fidela izanez.

Asmo berriak eta kementa, behintzat, ez dirudi falta zaientik «Edertrack»ekoei. Martxak erakutsiko du nondik nora bilakatzen diren asmo berri horiek. Bitartean, bide oparoa desiratzen diegu geuk.

Dabid ZUAZALDE

«Edertrack»eko batzu Bilboko kafetegi batetan eman zuten prentsaurrekoan.

ARCO 85: Modernitatearen korapiloa

ARCO 85 gaurko adierazpen-munduarien bilduma da. Multiadierazbide eta multiedukien bilduma. Horra hortik, ARCO 85ek sor dezakeen zirraren azalpena. Baina, gehiegizkoa antzematen da. Nork irentsi hainbeste gauza? Eta gehiago, nork dasta zerbait giro horretan? Gizartearen eta artearen masifikazioa ARCO 85en ageri zen. Gaur egungo gizarte merkatuzale, konplexu eta aldakorren espresioak nahasi ziren ARCO 85en. Abanguardiarako arteak dituen begirada ezberdineko aurpegiak azaldu ziren.

Gaurko arteak izan ditzakeen adierazbide ezberdinen espresio-eredua «arte pobrea» deitu dena izan daiteke.

ARTE POBREA egiten dihardutenek mugarik ezaren eredutzat jotzen dute arte hori. Inguruko edozer, edonola, edonoiz da baliagarri inguru hori aldatzeko, inguru horren unerenbat arte bihurtzeko. Arte pobrea beti da ezberdina, lekuan lekuko materialak darbilzki. Naturak, gizonak, imaginazioak eman dezakeen guztia hartu eta erabili, maneiatu, prozesuan jartzean datza arte pobrea. Egite horri deritzo arte pobrea. Emaizta bigarren planoan gelditzen da. Arte pobrea egitea, prozesua bera da. 60 hamarkadaren azkenaldian definitzen dute «arte pobrea» Italian. 1968an Mario MERZek kristalezko iglua egiten du, kristalez eta burniez egindako iglua. Merzek dio: «bidaia da onena, ez emaitza».

ARCO 85eko zenbaki eta izenen zerrendatzeari etsiko diot. Gauza onak, ustez onak, ospetsu bilakaerazitakoak, denak zeuden han. Estatuko lurralde ezberdinetako gauzen artean figurazioa nagusi —koadroez ari naiz beti, hori zen nagusitzen zena eta— atzerriko galerizale askoren sorpresarako. Estatu espainiarreko pintura berriaren exenplurik ageri zen, eta aukerakoa gainera: komik-erako olioak egiten di-

ARCO 85 modan dago. Madrilgo kasadekanpoko ataurrea, inguruak, irudigosedunez josita zeuden orain dela pare bat asteburu. ARCO 85en egoteak estatu berezian murgiltzen du edozein. Kasadekanpoko kristalezko etxea modernitatez jantzita zegoen; otsailaren 22az gero ezkenario bihurtuta egon da kristalezko etxea.

tuenetik abstrakzio sintetizatuena margotzen duenarenaino. Aipagarria Juana de Aizpuru ARCO 85eko zuzendariaren standeko lanak: Gloria Garcia, Pedro Simon eta M. Barcelórenak.

Autore zaharren gauzei esperientziak ematen duen dentsitatea zerien. Zerrenda luzea da, baina ondorengo biak aipatzera noa besterik gabe: FREDERIC AMATen giza espresio krispatuak, testura zimuresanguratsuak, materialen integrazio lana, imaginazioaren ustegabeko jokoak irudi bihurtuta.

Eta bigarren izena: JUAN GENOVES, errealismo bizia, argi erabilera trebeaz giro deskripzio esanguratsuak lortzen ditu. Bizitza hiritarreko bi-brazioak somatzen dira Genovesen koadroetan.

WINDSOR, galeria bilbotarrak Euskal Herriko artista multzoaren lanak erakusten zituen ARCO 85eko 16. standean: Juan Luis Goenaga, Iñaki de la Fuente, Fernando Roscubas, Vicente Roscubas, Daniel Tamayo... eta barren pintura lanak, Roberto Saenz de Gorbea pozik zegoen ARCO 85ak, lehenengo egunetik hasita, eskaintzen ari zitzairen aukeragatik. Iaz, Koloniako 19. nazioarteko arte azokan egoteak mesede haundia egin dietela aitortzen zuen R. Saenz de Gorbeak. Goenaga eta de la Fuenteren koadroak arte merkatuetan estimatzen hasiak di-

ra. Saenz de Gorbeak garrantzitsutzat jotzen zuen bi pinto-reen arrakasta, hoiien koadroak salduz Euskal Herriko artea eta izakera ezaguarazteko bideak zabaltzen direlako. Bartzelonako GASPARGaleriak, estatuko onenetarikoa, erosi zuen aipatutako artiston koadrorenbat. Windsorreko standean leku nagusia betetzen zuten aipatutako bi egileek.

Goenagak gaurkotasunez jantzijako bodegoiak aurkeztu zituen. Koloreen erabilerran maixutasuna eta finura erakusten du. Koadroek ematen duten azal-itxura sendoa eta lakarra da. Erabilitako pintura multzoak baloreaz moldatuz, materialetik edo koloretik, azaleko forma ezagunak eta indartsuak sortzen ditu Goenagak. Argi bizidun koloreak barnealdean erabiliz giro aberatseko koadroak erakutsi zituen Goenagak.

Iñaki de la Fuenteren eboluzioa eta gaurkotasuna laudagarriak dira. Artista bilbotar gazte honek espresionismoaren bide bihurrien zera urratzen du bere koadroetan. Kolore pregnante eta bortitzak nahasiz, giro beltz eta primitiboak sortzen ditu. Sexoak eta heriotzat protagonistaren papera betetzen dute egilearen mundua, zaletasunak eta ametsak nahasten dituen koadroetan. ARCO 85en zeuden Europako herrietako lanak, mende honetako arte mugimenduen adierazgarritzat jo-

daitezke: hasi ekialdeko konstruktibistengeometria zaletasunetik, Europa erdi eta ifaraldeko espresionismo basatia, abstraktu konzeptualak, arte pobreaken jarraitzaileak... ezagutu daitezkeen arte-korronte guztien berrekite-lanetaraino, edozer ikus zitekeen 18 herriko galerien standetan.

Atzerriko galerizaleak merkatu-giro biziagora eginak daude eta, oraindik, ez dute ikusten helduta ARCO 85en papera.

Estatu Batuetako galeria mordoxkari «graffiti»aren kolore mordoiloa eta break-dantzaren doinua zerion. Amerikarrek, praktikotasunaren eskutik, Madrilén bertan egin zituzten aurkeztutako lanak: hartu esprai-pote batzuk eta, jota ke koadroak estaltzen. Esakera idatziak, komik tante-rako aurpegiak... giro hiritar zitaleko nahastea ziren amerikarren «graffiti»ak. New Yorken egon den batek erraz asmatzeko irudiak. Amerikarren standen baten, beste askotan bezalaxe bideoa zegoen martxan. Graffitizaleen standeko bideoan New Yorkeko irudiak agertzen ziren, graffiti betetako hormak, trenak, zutabeak, buzoiak, zer ez... eta break-dantza delakoaren dardara.

Graffitogincen ondoan, zenbait ifarreuropear eta italiarren lan sustraituak ikus zitezkeen: espresionismo eskola zaharretik datozen lanak, fresko teknikaz egindako koadroak, edo abstraktoaren eboluzioa sentzazio hutserraino eramandako kolore eta arrasto nahasketak. Artista gazteen ondoan, bigarren Munduko Gerra-bezperan jaiotako lanak ikusteko aukera zegoen. Biak ikusi ondoren zera: gazteen lanak ordukoenetan ohinarritutak dira, begibistakoa da. Suertatuko ote da mendea amiatsu aurretik —epearen huskeriaz oharitzen naiz— begirada ezberdineko artistarenbat?

Ana AIZPIRI

Kasik bi urte ondoren ospatutako bilera nagusian

EATBren errepasoa eta aldaketarako bideak

1983ko maiatzean ospatu zuen Euskal Antzerki Taldeen Biltzarreak bere azken bilera nagusia. Harrez gero, bestetan ere anunziatu izan da ospatuko zuela, baina beti egon izan da eragozpenen bat. Azkenik joan den igandean eta Zarautzen bildu ziren biltzarkideak, ia bi urte hauetan egindakoa errepasatzeko eta aurrera begira egin daitezkeen aldaketentzat bidea irekitzeko.

Goizeko hamar terditan eman zitzaion hasiera Zarautzko «Monte Albertia» egoitzan EATBren «urteroko» bilerari, bertara Biltzarre horretako partaide diren antzerki taldeetako zenbait partaide agertu zirelarik. Han egon ziren EATBko hamar antzerki taldeko partaideak: «Kukubiltxo», «Bran-ka», «Xirixiti Mirixiti», «Bor-daxuri», «Goaz», «Maskara-da», «Txo!», «Txotxongilo», «Taupada», eta baita «Asta-putz»ekoak, hala nola prentsa-ko zenbait informatzaile ere. Guztira hogeitamar inguru izan ziren biltzarkideak, eta horrek apur bat ez oso pozik utzi zituen mahaiko kide batzu behintzat, erantzun hobeagoa espero bait zuten.

1983ko maiatzetik 1985eko otsailera

Mahaian EATBko lehenda-kari den Martin Idiakezekin batera Iparraldeko ordezkari gisa Daniel Landart agertu zen, eta bai eta ere Iosune Barrena Biltzarreko idazkaria eta Ma-rian Arruti diruzaina.

Ordezkarien azken bilerako agiriaren berri eman ondoren, azken bilera nagusitik aurrera

egindako ekintzen zerrenda lu-zea irakurri eta komentatzen hasi ziren, hau da, urtebete eta bederatzi hilabeteotan Biltza-reak egindakoaren berri eman zen.

Dena dela, eta aurretik esan behar da abenduan Iparraldean egindako zirkuitoaren dirua kobratu dela eta Nafarroako Diputazioarekin zalantzan ze- goen negoziaketak aurrera egin zuela, eta jasan dezakeen atze- rapena ez dela hainbestekoa izango (martxoaren 9an haste- kotan zen).

Goraxeago aipatu denbora tarte horretan Biltzarreak bu- rututako ekintzen zerrenda be- netan bete eta luzea agertzen zaigu: 83ko uztailen UEUn parte hartu zuen; 83ko irailetik azarora bitarteko epea antzerki ekintzetan aberats agertu zen Iparraldean: ikastaro hastape- nak, obren aukeraketak, estrei- naldiak, lokale berrien inau- gu-razioak; 84ko otsailen Nafa- rroako zirkuitoa ospatu zen; martxoan ikastaro egitarau bati ematen zaio hasiera, baina «Antzerti»rekiko harremanak aurrera ezin eginean, bertan bera utzi beharrean dago EATB finantziabide arazoagatik; 84ko maiatzean «Udaberriko

antzerkia goiherrin» kanpaina; 84ko uztailen berriro ere UEUn daude EATBkoak; 84ko irailetik abendura Euskal He- rriko Antzerkiaren Zirkutio Iraunkorra (EAZI) martxan dabil Gipuzkoan; eta aben- duan «Goazen antzerkira» zir- kuitoa Iparralde Hegoaldeko taldeekin: urte amaieran Iñaki Begiristaini Alegin egindako omenaldian ere parte hartu zuen EATBk; Iparraldeko or- dezkariek 84ean zehar eginda- koaren balorazio bat egin zuen;

eta azkenik EATBk EK Bn duen parte hartzeaz mintzatu zen.

Guzti horrek zera adierazten du, Biltzarrea ez dela geldirik egon, bistan dena, amateur edo zaletuek osatutako taldez era- tua bada ere gehienbatean.

Ekintza ugari horiek nahikunde zabalago baten adierazpide di- ra ere, zeren eta zirkuitoek izan duten garrantzia ez dirudi ka- sualitatezkoa, beste zirkuitu iraunkor eta nazionalerako urratsak baizik.

Goian mahai presidentziala eta beheko argazkian biltzarreraren gerturatu ziren zenbait partaide.

Inor ez esku hutsik

Tratatu beharreko gaien ordenua aldatu egin zen «Kukubiltxo» taldeko partaideak presatua zelako, eta hain zuzen ere talde horren sartzeko zen erabaki beharreko arazo bat. Larrabetzuko «Kukubiltxo» taldearekin batera Zarautzko «Branka»k egin zuen EATBn sartzeko eskaera, eta eskaera hori bie onartu zitzaion. Lesakako «Astaputz» taldekoek EATBrako sarrera pentsatuko zutela esan zuten.

Geroxeago talde bakoitzak beren egoeraren berri eman zuen, egindakoa, esku hartean

daukatena eta proiektuak. Iparraldetik agertutako bi taldeek, «Bordaxuri» eta «Xirixiti Mirrixti»k zera jakinarazi zuten: lehena ari dela hurrengo obra prestatzen «Basajauna» utzi dutelarik, obra hori jakina denez Steinbeck-en «Perla» da; «XM»k berriz, oraindik «Nola jin hala jin» utzi gabe, erabakitzear du hirugarren obra zeren gainean egingo duen. Landartek eman zuen beste taldeen

Martin Idiakez Euskal Antzerki Taldeen Biltzarreko lehendakaria.

egoeraren berri: Irisarrikoen estreinaldia; martxoan zehar «Hiruak bat» eta «Oztibarreko taldeak» egingo dituzte beren estreinaldiak, apirilean Koldo Amestoyk, Hegoaldetik, obra berriren proiektuak esku har-

tean dituztenen artean: «Txo!», «Intxixu», «Maskarada», «Goaz» agertu ziren. «Intxurre»koak orain ari dira erabakitzen, eta «Branka»koek laster ekingo diotela proiektu berriren bati jakinerazi zuten. «Txotxongilo», «Taupada», «Kukubiltxo» beren aldetik ere jo eta ke ari dira.

Argi eta garbi geratu zena zera da, inor ez dagoela esku hutsik, beste urtetan gertatu zenez. Taldeek aktibitate haundia erakutsi dute, eta horrekin batera presentzia haundiago bat.

Biltzarreak epe motxera egiteko dituen ekintzen artean, datorren hilabetearen ospatuko diren «Galarrotsak» eta martxoan bertan ekingo zaion Nafarroako zirkuitoa aipatu behar dira.

Zortzi urteko araudiak gainbegiratu

Bilera aurrera zihola eta proposamenen txanda iritsi zelarik mahaitik egin zen proposamen nagusia, hau da 1977an egin zen lehen bilera hartatik zortzi urte igaro direla eta, orduan onartutako araudi eta printzipioak errepasatzeko proposamena.

Gainbegiratu horretarako arrazoiak igarotako denborak ez ezik, Biltzarrean azken urte hauetan gertatutako talde, eta beraz jende, aldaketak ere ematen du mahaikideen eritziz. Araudien aldaketa posiblearekin, EATBren helburuak eta barnegituraketa izango lirateke ikusi beharreko gaiak.

Guzti hori lantzen hasteko martxoaren 21ean Donostian egingo den ordezkari bilera batetarako deia egin zen, han lantzen hasi eta apirilaren 21erako, eta bileren martxa ongi joango balitz beste bilera nagusi batetan ordezkarien batzarrean eztabaidutakoa onartzeko.

Horrela ba, Biltzarrea aldaketa bide sakonetan sar daitekeela antzematen da. Oraingoz behintzat zortzi urte hauetan gidari izan dituen helburuak zalantzan jarri dira, nahiz eta ez zen inor argi eta garbi azaldu helburu horien kontra. Gehiago dirudi prebentzio asunto bat, prudentzia kontua... Espero dezagun.

Mikel ANTZA

Martin Idiakez, EATBko lehendakariarekin:

Martin Idiakez gizon eza-guna da bai antzerki munduan eta bai euskalgintzan egindako lan ugariengatik. 1977an Biltzarrea eratu zeneko hartan han zegoen Arozena eta Landartekin batera, 1985eko martxoan bera da oraindik ere Biltzarreko lehendakaria. Biltzarrearen bilera bukatu eta biltzarkideek aretoa uzten zuten artean elkarrizketatu genuen.

ARGIA.— Zergatik ospatu da ia urtebeteko atzerapenarekin EATBren urteroko bilera nagusi hau?

MARTIN IDIAKEZ.— Aurrekoa '83ko maiatzean egin genuen, 15ean. Urnietan: handik urtebetera '84ko maiatzean guk egin genezakeen bilera nagusia. Baina arazo batek kezkatzen gintuen, orduan zegoen dirulaguntzen eskaeraren arazoa. Ekainean iritsi zen erantzun hura, denoi batera bi milioi eta berrehun mila pezeta ematearena. Guretzat hori erreazio bat zen, guk bederatzi milioi eskatu bait genituen eta haiek denori batera erantzun ziguten. Biltzarrearekiko begirapen gutxi

izatea zen gure ustez. Laukuara joan-etorri, abuztua iritsi zen eta irailean bilera egitekotan geunden. Irailean ez zen bilerarik egin. Azkenean 85eko urtarrilean kobratu genuen laguntza hura. Subentzio arazo horrekin sortutako egoeran zerrora gindoazen ekonomiko aldetik, guk ez genuen nahi asanbladara etorri egoera horretan. Gauza konkretuak nahi genituen, eta orain badauzkagu, ia bi milioi dauzkagu, hurrengo sartzan direnak diru hori daukate lan egiteko, eta lehen ez genuen horrelakorik.

A.— Taldeek bilera honi emandako erantzuna zermotuzkoa iruditzen zaizu?

M.I.— «Maskarada», «Txo!», «Goaz», «Intxixu», «Taupada», «Txotxongilo», Iparraldetik «Xirixiti Mirrixti» eta «Bordaxuri» —bi edo hiru falta dira Iparraldetik, Koldo kanpoan dago: «Intxurre»koek abisatu zuten ezin zutela etorri— gero gonbidatuak izan dira «Branka», «Astaputz» eta «Kukubiltxo». Egiten den lanerako agian etorri den jendea ez dirudi hainbeste...

A.— Balorazio bat egingo zenuke?

M.I.— Gertatzen dena da, ordezkarien bilerekin jendeak hau dena oso janda duela... Nolanahi puntu interesgarria izan da zirkuitoa, Gipuzkoan esperientzia bat izan, da, nahiz eta puntu batzu lotzeko dauden: UEUkoa, ikasle desberdinak joatearen arazoa, urtean zehar ere zerbait egitearen aukera aztertzea... Bestalde talde guztiak edo ematen daude edo eskuartean dute. Lehen gertatzen zen hiru talde edo zintzilik egotea. «Branka» eta «Kukubiltxo» sartu direla kontuan hartzekoa da kalidade batekin lanean ari diren taldeak dira eta. Nafarrak daude zalantzan.

A.— Itxura denez, araudien aldaketa hori dela eta, Biltzarrea berrikuntza baten aurrean dago.

M.I.— Bai, eta argi ikusten da lehengo araudiekin, nahiz eta lehengo filosofia hartu, ez dagoela garbi. Batzordearena, asanblada nagusiaren egitekoa, taldeen sarrera nola erabaki. Araudi horiek osatu egin behar dira, eta filosofia aztertu.

M.A.

antzerkia

● **Vich-era joandako antzez-leak kontraturik gabe.**-- Zurrumurru eta Vich bertatik iritsitako zenbait berriri kasu egiten badiogu, itxura denez hara joandako lau antzezleek oraindik ez dute kontraturik sinatu. Guztiz harrigarri den berri honek sortu dio eragozpenik Eugenio Arozenari, bertara joan omen da edota joatekoa da arazoa "in situ" garbitzeko asmoz, antzezleek kontratua sinatu artean ez dutela lanean jarraituko mehatxu egin bait zuten. Strindberg-en antzezlanak haraino muntatzera joan eta kontratuen afera garbitu gabe edukitzea guztiz lastimagarri eta barregarri litzateke... antzerkiaren egoera hain txarra ez balitz.

● **"Galarrotsak 85" topaketetan frantses taldeak sartu.**-- Iaz ospatu ziren lehen aldiz "Galarrotsak" topaketak arrakasta haundiz. EATB da horien antolatzailea eta aurtengorako lau egunetara zabaldu du topaketa hauen ospakizuna. Baina ez da hori aldaketa bakarra. Baionako "Chimeres" frantses taldea hor izango da, "Ris d'onc, Paillasse!" haurrentzako ikuskizuna ematen. Talde honekin batera Claude Arlano okzitano kondalaria ere han izango da "Langue de Peille II" ematen egun horietako batetan.

● **"Oztibarreko taldea" k laster estreinatuko.**-- Oztibarreko antzerki taldeak hilabete honetan bertan estreinatuko du antzerki berri bat. Martxoaren hogeitahau izango ote den pentsatzen da, eta estreinaldi hori Ibarlan izango litzateke. Obraren izena "Izar buztan luze" da. Marijane Minnaberrirena. Taldearen arduradun gisa Enaut Larralde ibili delarik. Honekin Iparraldeko taldeek egindako hirugarren estreinaldia izango da, martxoaren hemezazpian, "Hiruak bat" taldeak "Eskalapoinak obra emango bait du Aizinan.

musika

● **"Oskorri" taldea RTVE-ra.**-- Martxoaren hamaseian agertuko omen da "Oskorri" taldea telebista espainoleko pantaila txikian. Agerpen hori "El estudiante y la radio" ihardunaldia dela eta antolatu den jaialdi baten barruan izango da, bertan estatu guztitik joango direlarik taldeak. Euskal

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU MU TXU KA

Herritik "Oskorri" taldea joango da, eta folk eta rock talde ezberdinen aktuzio eskeiniko duen egitarau zabalean ordubatean erditan aktuatzea tokatu zaie. Beren emaldia telebisioz ez ezik irrati ere entzun ahal izango da, "Radio tres" deritzonaren bitartez.

● **Kitarrajole amerikarra Txomin Artolaren diskora.**-- Dagoeneko kalean dagoen "Orbela" deritzon diskoa grabatzeko Txomin Artolak ezagutzen zuen kitarrajole bat Iparramerikatik ekartzea eskatu zion "Xoxoa" diskoetxeari. Eta honek bajetz erantzun, itxura denez. Halere, hemen zegoenean eta proba batzu egin ondoren, gustatu ez eta ezertarako erabili gabe bere herrira bueltatu behar izan zuen kitarrajole horrek. Txomin Artolak primeran egin zuela dudarik ez dago (besteek pagatu zuten bitartean), baina "Xoxoa"koek zertan pentsatzen duten jakitea nahiko zaila da, hori bai.

liburuak

● **"Elkar" argitaletxeak "Azkue Saria" k argitaratu eman.**-- "Elkar" argitaletxea izango da (nahiz eta guztiz segurua ez izan) iazko "Azkue Saria" irabazi zuten zenbait idazlanen argitaldaria. Zehazki, Juan Luis Zabalaen nobela ("Zigarrokin ziztrin baten azken keak"), eta Antton Mari Aldekoa-Otalora eta Jon Casenaveren poema-bilduma bana: "Bart gauez... maitagarria zintudan" eta "Deus-ezean oin-hutsik".

irratiak

● **"Disko gorriak" Euskadi Irratian.**-- "Disko gorrien", "horien" edota "urдинen" denominazioa irrati komertzialetan sortutakoa duzue. Disko bati kolore baten bitartez izendatzeak adierazi nahi du egunean hainbeste aldiz ipini beharra dagoela zuzendaritzaren aginduz (izan daitezke arrazoin komertzialek edo bestelakoek eraginda). Oraingoan Euskadi Irratian zuzendaritzaren aginduz horrelako aginduak ere etorri ohi direla ziurtatzeko moduan gaude, hots, disko konkretu bat egunean hainbeste aldiz ipini behar dela, beste bat hainbeste... baita praktika jeneralizatua dela ere.

instituzioak

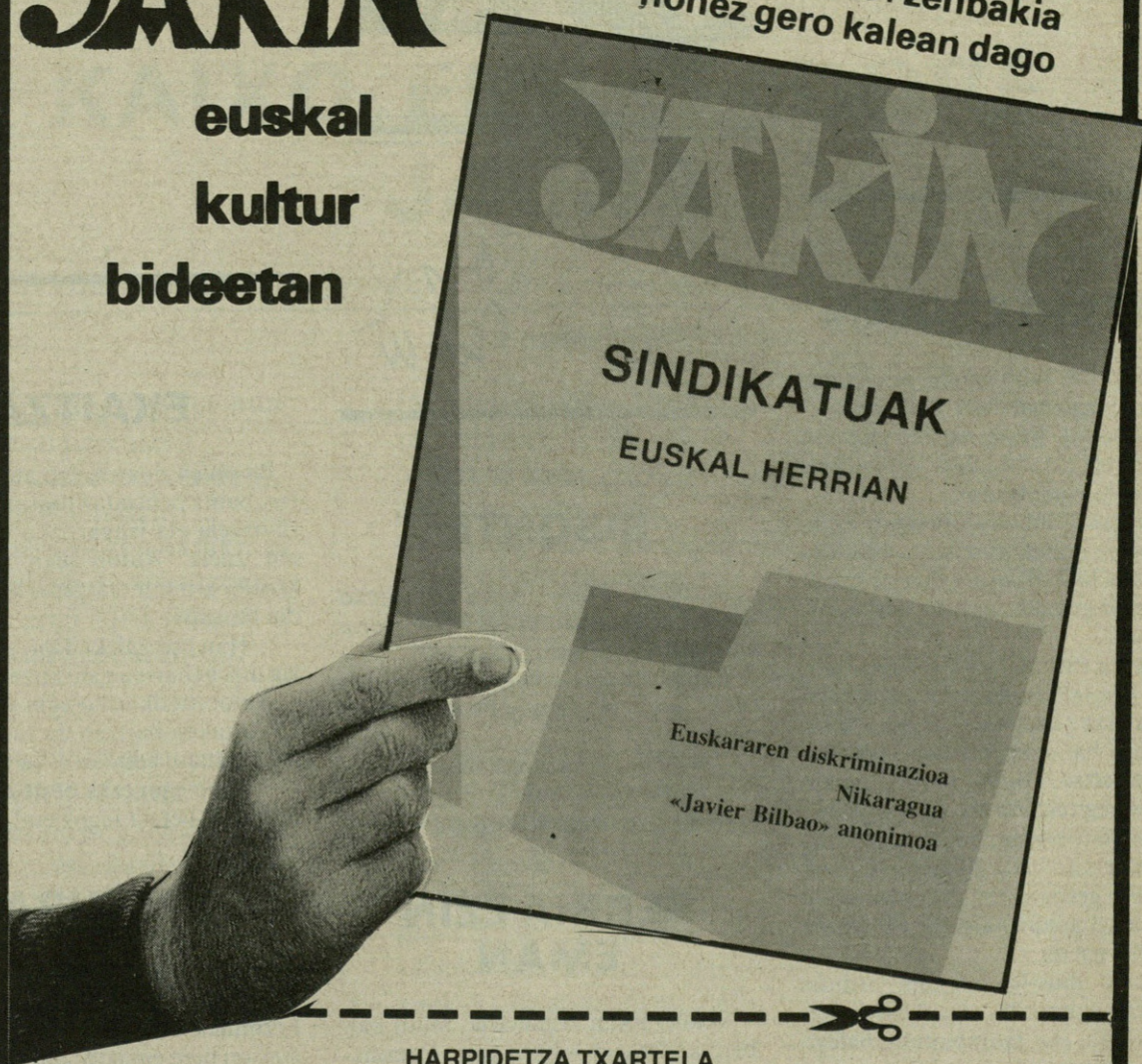
● **Barne-istilu ugari Lakuako Gobernuan.**-- Uste baino mugida haundiagoa ari da gertatzen azken hilabeteotan Lakuan egoitza daukan Eusko Jaurlaritzan, bere Hezkuntza eta Kultura saiei dagoienez bederen. Presupostuen murrizte buruzko zurrumurruak, balizko dimisioei buruzko esamesak, hauei eta haiei buruzko komentarioak... eta guzti horren oinarrian, uste baino amildegi haundia zabalduz. Garaikoetxeazaleak eta bestelakoek arteko diferentziak eta haserreak. Batez ere aurreko lehendakariaren aldekoak izan dira orain arte jarrera gogorrenak eta tentsio haundieneko jokabidea eraman dutenak. Ikusi egin behar zertan bukatzen den, baina oraingo geldirotasun haundia ekar dezakeen giro ustela dagoela antzeman daiteke.

● **Hamarka milioi banatu gaube, Bilboko Udalean.**-- Bilboko Udala euskara kontutan (herrialde honetako Diputazioa lez) orain arte nahiko murriz ibili ohi dela ez da inongo sekretua. Areago Udala honek euskara kontuetarako presupostatu ohi duena beste udal batzuenarekin alderatuz gero, are eta ebidenteagoa gertatzen da mugatutasun hori. Halere, guretzat pentsaezina gertatzen zena zera da: iazko presupostuetan euskara kontuetarako zegoen partidatik hamar milioi inguru banatu barik geratuko zirenik (hamalau inguru, gehiagi zehaztuz). Agian ez dute aurkitu non gastatu!

JAKIN

**euskal
kultur
bideetan**

33. zenbakia
honez gero kalean dago

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut:

Izena

Kalea Herria

Gurutze (+) baten bidez adierazten dudan eran egingo dut urteko ordainketa (1.500 pta.)

☐ txeke bidez ☐ renboltsoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete beheko zati hau)

Banco o Caja de Ahorros Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINek nire izenean aurkez diezazkizuen erreziboak. Agur.

Sirvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Helpidea

JAKIN - Ategorrieta hirib., 23 - DONOSTIA (13)

HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ!

SAFARI ERDIAN

Musiko bat joan omen zen behin Afrikara safari batetara, ehizean aritzeko asmotan. Beste musiko batekin hizketan ari zela bidaiari buruz, beldurra zuela esaten zion:

— Hi, lasai. Bibolina eraman ezak, eta tiroa ez baduk asmatzen, bibolina jotzen has hadi. Ikusiko duk nola basoko lehoi guztiak hi entzuten lasaitzen diren.

Afrikara iritsi da, safarira apuntatu da eta lehoiak akabatzeko egoki den leku batetan jartzen da. Halako batetan, lehoi bat azaltzen zaio urrutian, eskopeta altxa, apuntatu, tiroa eman, eta... huts egitea. Berriro ere kargatzen du, berriro tiro egin, baina urduri-urduri eta berriro hutsegiten du. Ikusirik lehoia oso gertu zegoela eta lagunaren aholkua gogoan harturik, bibolina jotzen hasten da.

Lehoia, musika entzun orduko mantsutu egiten da, musikoaren aurrean etzan eta txorabiatuta balego bezala, mugitu ere egin gabe musika entzuten hasten da. Bere atzetik lehoi gehiago datoz eta berdinean egiten dute. Baita tigreak eta panterak ere.

Bapatean, lehoi berri bat azaltzen da, musikoarengana hurbiltzen da eta jan egiten du, eta animalien artean entzuten da:

— Kabenlaetxe! Izurratu ziguk kontzertua gor txatxu honek!

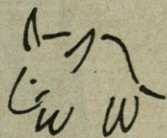
PREZIOA

Sartzen da dendan eta galdetzen du:

— Zenbat balio du gurutze horrek?

— 10.000 pta.

— Bale! Bat emaidazu baina gimnastarik gabe.

BISONTE

Bazegoen Bilbon Arantxa izeneko neska beldurti bat. Edozer txorakeria esanda ere, beldurtu egiten zen.

Behin taberna baten ateraino iritsi omen zen, eta sartu gabe esan omen zuen:

— BISONTE sueltorik ba al duzue?

— Bai!

— Ba, lotu itzazue! Sartzera noa eta!

BERRIA EZIN EMAN

Soldaduskan zegoelarik, mutil bati bere andregaia hiltzen zaio. Familiarrrek kanpamendura hotsegiten dute, berehala berria eman diezaioten, baina ofizialak ez dira ausartzen esatera, mutila oso sentibera bait zen eta ez bait zekiten nola hartuko zuen. Azkenean sargentoak esaten du:

— Beno, nik diplomatiko-diplomatiko esango diot, ahalik eta min gutxien egiteko moduan.

Handik atera eta tropa guztia formatzeko agindua ematen du.

Denak aurrean dituenean:

— Ea soldaduak! Andregaia dutenek eman dezatela pauso bat aurretantz.

Ezer ez zekien soldaduarengana hurbiltzen eta garraisi bizian esaten dio:

— Baina hi nora hoa, deskraziatua?

EKAITZA

Ba omen doaz bi ero autobus batetan. baina pentsatuz itsasontzi batetan zihoazela eta izugarritzko ekaitza egiten zuela. Autobusean izugarritzko kristoa armatu eta gero, batak esaten dio besteari:

— Hau oso gaizki dago eta itsasontzia utzi beharrean aurkitzen gara.

Autobusetik salto egin eta egundo-kortakoa hartzen du lurraren kontra. Orduan, besteari esaten dio:

— Salto egin ezak beste aldetik, hau arkaitzez beteta zegoek eta!

OHITURAK

Fermin eta Joakina ezkontzeko asmotan zeuden, eta ezkondu aurretik Ferminnek baldintza batzu jarri nahi zizkion bere emaztegaia:

— Joakina, ezkontzera goaz eta gauza batzu esan nahi dizkizut. Nik asko maite zaitut, eta bizitza guztian zure ondoan egoteko agindua betetzen saiatuko naiz, baina badakizu Sanferminetan ohitura den legez, Fermin bere lagunekin Iruñeara joango dela, eta herriko festetan ere lagun zaharrekin hitzegiteko eta lasaitzeko, gau batzutan berandu etorriko dela. Eta azkenik, ohitura den legez, asteazkenero Ferminnek lagunekin bildu egin behar izaten duela eta soziedadean afaritxo bat egin.

— Fermin, niri guzti hori oso ondo iruditzen zait, baina badakizu Fermin egon ala ez egon, Ferminak, gauero, ohitura den legez, berea ere egingo duela.

KAIXO, ENBAJADORE JAUNA

Doinua: txirritaren «Jaungoikoari errezatzen diot sarritan elizan...»

Andoni ARENAZA

Jada iluntzean ronda eginda
etxera lasai paseatzen
sartzean telebista erdalduna
berri ilunak ematen
Arjelinoentzat zen harakinak
gaur Euskadi du zigortzen
gure lau anai Afrikaratzen
beste hiru Espāñarentzat.

Espāñan diote eta Frantzian
zaretela terroristak
behintzat historian ikasle txarrak
edo nahiez ahaztuta
Cuban ere bai orain dela asko
Fideltxo zen terrorista
gauza berea herenegun arte
Ortega den Sandinista.

Mundu zikinak digu erakusten
ez dagoela justiziarik
Herri bezala ez gara ezer
ez badago estadurik.
Paper batetan haiek daukate
zuzenbidea jarriarik:
hemen Espāña hortxe Frantzia
ez dago Euskal Herririk.

Baina munduko gauza guztiak
kriston aldakorrak diren
Daniel eta Fidel agertu ziren
orain ez asko Madrilen
eta korrika eta presaka
han Felipito agertu zen
«Kaixo, zer moduz? Ongi etorri
zuek ikustean naiz pozten?».

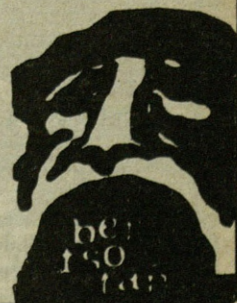
Bai kuriooa dela mundua
hitz egitean biolentziaz
estadu batek hil dezake eta
sagutxu bat misileaz
baina agian sagutxu hori
defendatzen da amorruez:
terrorismoa jada aipaturik
oroi dezagun Matalas.

Kontuz Felipe, zu ere Fraga
eta ikasi historia
ze beharbada lau urte barru
hau esango du egunkariak:
«Bihar goizean Puerta del Solen
jarrita lehenego harria
obrak hasita egongo dira
Eusko Enbajada berrian».

Menderik mende borroka honek
ezagutzen du atzerria,
hilkutxa ere lurreko hotzean,
ehundaka presondegia,
errefuxiatu, preso guztiak
orain dana da tristezia
baina egun baten, goizalde baten
irtengo zaigu pozaldia.

Eta amaitzeko, aupa Argia!
jarrai zaitezte bide hontan
nire buruan argi baitago
eta Euskadiko kaleetan.
Gure Herria independente
izango den egunean
euskara hemen jaun eta jabe
Ipar nahiz Hego aldean.

Bertso hauek «Sandios gure behiak» lemapean aurkeztu ziren ARGIA Bertso Paper Lehiaketara.

IPARTARRAK BERRIZ ERE ZAFRATURIK

TXILLARDEGI

HAN izan nintzen ni ere, joan den asteartean. Lafitte kalonjeari azken agurra ematera joana. Uztaritzen nintzen otsailaren 26 hartan. Eta hantxe gertatu nintzen ni zafraturik; eta ni bezala euskaltzale guztiok. Aspal-didanfk ezagutzen nuen Mgr. Vincent, Baionako Apezpikua; eta bagenekien, bestetan ere frogatua, gure askatasunaren aldeko borrokan sartuko ez zela.

Baina Lafitte kalonjea zen astearteko pertsonaia, eta ez Baionako Apezpikua. Eta Lafitte euskaltzalea eta abertzalea ohoratzean, Iparraldeko euskaltzaleak eta abertzaleak behar ziren ohoratu aurrenik.

Hots, hori egin beharrean, eta Lafitte bera ere zafratuz, inperioaren hizkuntza gelditu da gailen, Mgr. Vincent-en bedeinkazioarekin. Frantses jabetasuna utzi da gailen. Lafittek eta Euskal Herri osoak, euskara hutsezko elizkizunak merezi zituzten Uztaritzen. Baina Vincent-ek, berriro ere Prefetuaren morroi dela ongi erakutsiz, zafratu egin du Lafitte abertzalea. Aski zuen gaisorik jartzea (beste okasio askotan sekulako gaisoaldiek harrapatu izan baitute aspal-disko honetan); eta Hiriart-Urruti-ri, eman dezagun, Lafitteren gorazarrea utzi. Zergatik ez?

Saint Etienne-koa dela azaldu zaigu, eta euskaraz ikasi duela halere. Irakurri dituen esaldiak, bederen, hitsak izan dira; irain bat ia-ia. Mgr. Vincent frantses gobernuaren ordezkaria da, eta kitto. Hori ikusi dugu. Nire lagun batek ere gauza bertsua esaten zuen Franco-ren garaian: «Yo no veo por qué dicen que aquí no hay libertad.... Cuando yo me meto en la cama, pienso en lo que me da la gana; y no me pasa nada...» Mgr. Vincent ere, agian, ohean euskaraz ari. Baina Uztaritzen eta Lafitteren gorazarrean, frantsesez. Bap!

Kantuak euskaraz, bertsolariak euskaraz, euskaltzainak euskaraz. Hori bai. Baina agintariak erdaraz... Noiz arte? Noiz arte, hamaika aldiz?

ETA ipartar abertzaleak mindu dira. Jadanik minduta daude oso. Eta ez Baionako Apezpikuarekin bakarrik.

«Ahantzi egin gaituzue», bota dit ziplo aspal-diko adiskide batek. «Ziek espāñulak eta gu frantsesak. Orhitzen hiza? ...

Eta urteen burian, ziek ere gauza bera: gutaz ahantzi»...

Eta min eman dit horrek. Egia delako eman dit mina. Iparrarrek hori senditzen dute. Eta ez al da, nolazpait bederen, egia hutsa? Iparraldekoen laguntza behar dugunean bakarrik oroitzen bide gara lapurtarrez, baxenabartarrez eta xiberutarrez. Hemen gerla dagoenean bakarrik, hemen Franco dagoenean bakarrik, poliza gure bila ari denean bakarrik. Gero... kitto!

IPARTARRAK, hitz batez, behin eta berriz zafratzen ditugu. Ez beti gogo txarrez. Ez. Bizia gogorra da, eta hemen daramagun galbarioa, egia esan, Iparrarrek uste duten baino latzagoa da. Hau ere egia hutsa.

Baina etendura hor dago. Iparrarren ustez, ahantzi egin ditugu: «ziek espāñulak, gu frantsesak»... Ala ez?

Hots, zernahi esanagatik ere, bi arazotan agertzen da garbiki abertzaletasuna: lurraldetasunean eta hizkuntzan. Lurralde-batasunari buruz, «zazpiak bat» zaharrari buruz, bere praktikan hotz da goena, ez da abertzalea. Eta gu, Hegoaldeko abertzaleok, Iparraldetik begiraturik bederen, oso hotz gaude. Nafarroa gabeko esparru bat onartu dugu («dute» esatea hobe, dena dela); eta esparru horretan bertan ere, LTH asmatu dugu («dute» hobe), Vascongadak hiru izan daitezten, eta ez bat. Zer esango horretaz Iparraldeaz? Denok dakigu.

Eta bigarren arazo nagusiaz, zer? Euskararen kezka ahuldu dela dirudi. Sodupen argi-eta-garbi esan du berriki PNV-ko Lehendakaria izateko euskaraz jakitea ez dela beharrezkoa. Beraz, han ere erdara hutsez mintzo diren seinale; edo-ta aldebereko instalazioak dituztela... Irakurleak hauta beza. Baina bestetara begiratzen badugu ere, zer ikusten dugu? Euskaraz ez dakiten puntuzkoek hor dirautela, irmo; betirako «venia»ren jabe, eta beren inguruan erdararen erabilpena batera lotsarik gabe inposatzen digutelarik. Barka bezate; baina Mgr. Vincent-ek duen «venia» berbera bide daukate. AEK pasako da, HABE pasako da, mundua bera pasako da; baina berak ez dira pasako.

Hots, gure bi arazo nagusiotan horrela agerturik, nork sinetsiko du guran Iparraldean? Zergatik sinetsiko luke?

BADANTZUT: badaude beste arazoak ere. Hor dago ekologia, hor dago sozialismoa, psikoa-nalisia, droga, metafisika, sexua. Ez al dira horiek ere gure herriaren arazo?

Eta erantzunak ez du duda izpirik uzten: bai. Eta euskaldunen kezka diren aldetik. Euskadiko arazoak dira.

Baina ekologiak ez gaitu nazio egiten, eta euskarak bai; sexuak ez gaitu herri egiten, baina lurraldeak bai. Hau berriz ere esan beharra tristagarri gertatzen da; baina esan egin behar dela dirudi. Lurraldetasunik eta euskararik gabe, abertzaletasunik ez du sentidurik. Euskarak egin gaitu herri; eta lurralde honetan mamitu da herri hori, eta ez Papuasian.

Iparrarrek, ordea, LTHan murgildurik ikusten gaituzte, piperpotoarekin anaiturik, erdarak iturik. Bidasoaz bestaldekik etenik. Eta ez instituzio ofizialetan bakarrik, egia aitortzen dezagun. Nork debekatzen digu «gureak» omen diren organizazioetan euskara eta lurraldetasuna errespetatzea?

UZTARITZERAKO bisitaldiak, horretara, gure egoera erakutsi dit. «Ziek espāñulak eta gu frantsesak». Hazpandar hark egia zuen azkenean?

Badakit, eta badakigu. Hori ez da guztiz egia. Hor daude UEU, AEK eta Euskaltzaindia, esate baterako, mugaz bi alderdian eratuta; eta hirurak, ez da txiripa, euskaraz ari. Baina non dira besteak?

«Jelquideak» bederen, garbi dago: PSOE-ri aurpegia garbitzen ari. GAL-en trukean, torturaren trukean, herri honek ezagutu duen gobernurik zitalenetako baten ostiko gupidagabeen trukean, orain... Flick arazoan, beste edonor baino PSOE-zaleago. Zer pentsatu behar dute Iparraldekoek eta nafartarrek?

Baina lasai egon, «si los navarros y los de Ultrapuetos no quieren venir con nosotros, haremos Euzkadí sin ellos y con la LTH». Nola sinetsiko dute gure abertzaletasunean?

Zinez, gauzak errotik aldatzen ez baditugu, gure mezuak gero eta oihartzun makalagoa izango du.

Herriak ongi baitaki frutuaren bidez ezagutzen dela arbola. Eta gurg arbolak, ni beldur, kolore horia eta gorria besterik ez du ematen.

GAZTEA.
BIZIA.
ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GUIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA